

T.C KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM BİLİM DALI

PARLAMENTER SİSTEME DÖNÜŞ TARTIŞMALARININ
SİYASİ DEĞERLER AÇISINDAN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yavuz Vural

KOCAELİ 2023

T.C KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM BİLİM DALI

PARLAMENTER SİSTEME DÖNÜŞ TARTIŞMALARININ
SİYASİ DEĞERLER AÇISINDAN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yavuz Vural

Prof. Dr. Mustafa YILMAZ

KOCAELİ 2023

T.C KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM BİLİM DALI

PARLAMENTER SİSTEME DÖNÜŞ TARTIŞMALARININ
SİYASİ DEĞERLER AÇISINDAN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Yavuz Vural

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 20.09.2023 / 25

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Mustafa YILMAZ (Danışman)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Orhan BAYTAR

Jüri Üyesi: Doç. Dr. İhsan KARLI

KOCAELİ 2023

ÖNSÖZ

Akademik çalışmalarda duyguların tek aktarıldığı bölüm ‘Önsöz’ kısmıdır. Bu bakımdan tez veya kitapların Önsöz kısmı duygu dilinin yansıtıldığı tek bölümdür.

Genelde sıradan bir teşekkür yazısının yayımlandığı bu bölümde klasik bir teşekkür yazısı kaleme almak içimden gelmedi.

‘Değer’ kavramı gibi önemli bir konuyu çalıştığım bu süreçte şahsıma yönelik gösterdiği kıymetli yol göstericilik, büyüklük ve ağabeylikten ötürü Kıymetli Hocam Profesör Doktor Mustafa Yılmaz’a bir ömür boyu minnettar kalacağım.

Özelikle hayatın akışı sürecinde yaşadığımız acı vakalarda desteğini hiçbir şekilde esirgemeyen Değerli Hocam, yaşamımızda her daim hayırla anacağım bir iz bırakmıştır.

Hem entelektüel birikimi ve bilgisi itibarıyla kendisinden derin katkılar elde ettiğim Muhterem Hocam, hayatımızın bundan sonraki sürecinde yer etmeye devam edecektir.

Ayrıca Değerli Hocama karşı, bu duyguları bizzat da söyleyebilirdim; ancak söylemekle beraber kayıt altına almanın da daha anlamlı olduğunu düşündüm.

İyi ki varsınız Değerli Hocam..!

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1
1. YÖNETİM SİSTEMLERİ.....	3
1.1. Kuvvetler Birliği Prensipte Yönetim Sistemleri.....	3
1.1.1. Yürütme Organında Birlik	3
1.1.2. Yasama Organında Birlik.....	6
1.2. Kuvvetler Ayrılığı Prensipte Yönetim Sistemleri.....	7
1.2.1. Genel Olarak Kuvvetler Ayrılığı Prensipte.....	7
1.2.2. Kuvvetler Ayrılığı Prensipte Göre Devletin Temel İşlevleri	10
1.2.3. Sert/Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı Kavramları	11
1.2.3.1. Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı Sistemi.....	12
1.2.3.2. Sert Kuvvetler Ayrılığı Sistemi.....	13
1.2.4. Parlamenter Sistem.....	15
1.2.4.1. Parlamenter sisteminin güçlü ve zayıf yönleri	19
1.2.5. Yarı Başkanlık Sistemi.....	22
1.2.6. Başkanlık Sistemi.....	25
1.2.6.1. Başkanlık sisteminin güçlü ve zayıf yönleri	30
1.2.7. Hükümet Sistemi.....	32
2. SİYASİ DEĞER.....	37
2.1. Siyaset Kavramı.....	37
2.1.1. Siyasal Sistem	39
2.1.2. Siyasal İktidar.....	40
2.1.3. Siyasal İktidarın İşlevleri	40
2.1.4. Siyasal Partiler	41
2.1.5. Siyasal Seçimler ve Tarihi	42

2.2. İletişim Kavramı.....	43
2.2.1. Siyasal iletişim Kavramı	45
2.3. Değer Kavramı	47
2.3.1. Siyasal Değer Kuramları.....	48
2.3.1.1. Schwartz'ın Değer Kuramı	48
2.3.1.2. Rokeach Değer Yaklaşımı	50
2.3.1.3. Inglehart Değer Yaklaşımı	50
2.3.1.4. Hofstede Değer Yaklaşımı	51
2.4. Siyaset ve Değer İlişkisi.....	52
2.5. Geleneksel Medya	55
2.6. Geleneksel Medya Araçları	59
3. PARLAMENTER SİSTEME DÖNÜŞ TARTIŞMALARININ SİYASİ DEĞERLER AÇISINDAN ANALİZİ	61
3.1. Araştırmanın Konusu	61
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	61
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	62
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	62
3.5. Araştırmanın Yöntemi.....	62
3.6. Bulgular	63
3.6.1. Gazete Haberlerinde Kodlanan Bölümlerine Göre Siyasetçilerin Dağılımı 63	
3.6.2. Schwartz Değerler Ölçeği'ne Göre Siyasetçilerin Dağılımı	64
3.6.3. Gazete Haberlerine Göre Siyasilerin Değer Analiz Kodları	72
3.6.3.1. Hürriyet Gazetesi Haberlerinin Siyasal Değerler Açısından Analizi.....	72
3.6.3.2. Sözcü Gazetesinin Haberlerinin Siyasal Değerler Açısından Analizi.....	80
3.6.3.3. Türkün Gazetesinin Haberlerinin Siyasal Değerler Açısından Analizi....	87
3.6.3.4. Yeni Şafak Gazetesinin Haberlerinin Siyasal Değer Açısından Analizi	97
3.6.3.5. Yeniçağ Gazetesinin Haberlerinin Siyasal Değer Açısından Analizi	105
3.6.4. Gazetelere Göre Vurgulanan Değerlerin Analizleri.....	115
KAYNAKÇA	123

ÖZET

Değer kavramı, insan ve toplumu etkileyen unsurların önemini ve kıymetini ölçmeye yarayan soyut bir olgudur. Başka bir anlamıyla herhangi bir varlığın, eylemin, fikrin, bireyin, toplumun, nitelik ve nicelik yönü yansıtma olarak tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda “**Parlamentar Sistemine Dönüş Tartışmalarının Siyasi Değerler Açısından Analizi**” başlık araştırmada 2017 referandumuyla ‘Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ olarak bilinen ‘Başkanlık’ yönetim biçiminin fiilen ve hukuken yürürlüğe girmesi Türkiye’de farklı tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Başkanlık Sistemi’nin yürürlüğe girmesi sonrasında yönetimde aksaklık çıktığına ve bu yönetim biçiminin sürdürülebilir olmadığına yönelik muhalefet ve kamuoyundan dikkat çeken tepkiler ve eleştiriler gelmektedir. Anayasa değişikliğinin ardından Türkiye’ye özgü ‘Türk Tipi Başkanlık Sistemi’ olarak isimlendirilen yönetim biçimi, otoriterlik, güçler ayrılığı, eyalet sistemi ve kazanan her şeye hukuk ihlalleriyle hakim olma gibi yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Bu bağlamda araştırmamız Cumhuriyet İttifakı’nın iki lideri AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ile Millet İttifakı’nın iki lideri CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener’in ‘Başkanlık ve Parlamentar Sistem’ konusundaki söylemleri ‘Schwartz Değerler Kuramı’na göre analiz edilmiştir. Araştırma yapılırken Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak, Yeniçağ ve Türkgün gazeteleri referans alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Siyasi Değer, Siyasi Partiler, Parlamentar Sistem, Başkanlık Sistemi

ABSTRACT

The concept of value is an abstract phenomenon that measures the importance and worth of factors that affect individuals and society. In other words, it can be defined as the qualitative and quantitative assessment of the significance of any entity, action, idea, both individually and socially. The implementation of the governance system known as the "Presidential Government System" in Turkey, referred to as the "Presidential System" in reality, through the 2017 referendum, has sparked various discussions. Following the implementation of the Presidential System, there have been significant reactions and criticisms from the opposition, suggesting shortcomings in the governance and the unsustainability of this system. The constitutional amendment introduced the so-called "Turkish-style Presidential System," which has brought forth new debates such as authoritarianism, separation of powers, a federal system, and the winner's dominance through legal violations.

In this context, our study analyzes the statements of the leaders of the People's Alliance, Recep Tayyip Erdoğan, the Chairman of the Justice and Development Party, and Devlet Bahçeli, the Chairman of the Nationalist Movement Party, as well as the leaders of the Nation Alliance, Kemal Kılıçdaroğlu, the Chairman of the Republican People's Party, and Meral Akşener, the Chairwoman of the Good Party, regarding the "Presidential and Parliamentary System" using the "Schwartz Values Scale." The research refers to the newspapers Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak, Yeniçağ, and Türkgün.

Keywords: Values, Political Values, Political Parties, Parliamentary System, Presidential System.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1: Hürriyet gazetesinin 18 Şubat 2022 tarihli haberi	73
Şekil-2: Hürriyet gazetesinin 23 Şubat 2022 tarihli haberi	75
Şekil-3: Hürriyet gazetesinin 2 Mart 2022 tarihli haberi	76
Şekil-4: Hürriyet gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi	77
Şekil-5: Hürriyet gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi	78
Şekil-6: Hürriyet gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi	79
Şekil-7: Hürriyet gazetesinin 16 Mart 2022 tarihli haberi	80
Şekil-8: Sözcü gazetesinin 16 Şubat 2022 tarihli haberi	82
Şekil-9: Sözcü gazetesinin 22 Şubat 2022 tarihli haberi	83
Şekil-10: Sözcü gazetesinin 16 Şubat 2022 tarihli haberi	84
Şekil-11: Sözcü gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi	85
Şekil-12: Sözcü gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi	86
Şekil-13: Sözcü gazetesinin 30 Mart Şubat 2022 tarihli haberi	87
Şekil-14: Türkgün gazetesini 16 Şubat 2022 tarihli haberi	90
Şekil-15: Türkgün gazetesinin 17 Şubat 2022 tarihli haberi	91
Şekil-16: Türkgün gazetesinin 18 Şubat 2022 tarihli haberi	92
Şekil-17: Türkgün gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi	94
Şekil-18: Türkgün gazetesinin 9 Mart 2022 tarihli haberi	96
Şekil-19: Türkgün gazetesinin 30 Mart 2022 tarihli haberi	97
Şekil-20: Türkgün gazetesinin 8 Nisan 2022 tarihli haberi	98
Şekil-21: Yeni Şafak gazetesinin 14 Şubat 2023 tarihli haberi	99

Şekil-22: Yeni Şafak gazetesinin 17 Şubat 2023 tarihli haberi	100
Şekil-23: Yeni Şafak gazetesinin 18 Şubat 2022 tarihli haberi	101
Şekil-24: Yeni Şafak gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi	102
Şekil-25: Yeni Şafak gazetesinin 9 Mart 2022 tarihli haberi	103
Şekil-26: Yeni Şafak gazetesinin 18 Mart 2022 tarihli haberi	104
Şekil-27: Yeni Şafak gazetesinin 7 Nisan 2022 tarihli haberi	105
Şekil-28: Yeni Şafak gazetesinin 14 Şubat 2022 tarihli haberi	107
Şekil-29: Yeniçağ gazetesinin 17 Şubat 2022 tarihli haberi	108
Şekil-30: Yeniçağ gazetesinin 19 Şubat 2022 tarihli haberi	109
Şekil-31: Yeniçağ gazetesinin 22 Şubat 2022 tarihli haberi	110
Şekil-32: Yeniçağ gazetesinin 2 Mart 2022 tarihli haberi	111
Şekil-33: Yeniçağ gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi	112
Şekil-34: Yeniçağ gazetesinin 12 Mart 2022 tarihli haberi	113
Şekil-35: Yeniçağ gazetesinin 29 Mart 2022 tarihli haberi	114
Şekil-36: Yeniçağ gazetesinin 31 Mart 2022 tarihli haberi	115

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gazete Haberlerinde Kodlanan Bölümlere Göre Siyasetçilerin Dağılımı ..	65
Tablo 2: Üst Değerlere Göre Siyasetçilerin İçerik Analizleri.....	66
Tablo 3: Alt Değerlere Göre Siyasetçilerin İçerik Analizleri.....	67
Tablo 4: Üst Değerlere Göre Gazetelerde Vurgulanan Değerler.....	117
Tablo 5: Alt Değerlere Göre Gazetelerde Vurgulanan Değerler.....	118

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

CHS: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

CI: Cumhur İttifakı

DEVA: Demokrasi ve Atılım Partisi

DP: Demokrat Parti

GPS: Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem

GP: Gelecek Partisi

İP: İyi Parti

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

Mİ: Millet İttifakı

SP: Saadet Partisi

GİRİŞ

Değer, insanlığın yaşam ontolojisinde önemli bir yere sahiptir. Değer kavramının bireyden bireye, toplumdan topluma değişen algısının yanı sıra evrensel ahlak yasalarına bağlı olarak genel kabul gören özellikleri de vardır.

Kültür içindeki başvuru kriterleri olarak değerler, toplumlarda hızlı değişimlere yol açabilmektedir. Bu durum değerlerin değişebilirliğini ve esnekliğini göstermektedir. Toplumsal şartlar değiştikçe, bu şartların değişimine bağlı olarak bir toplumdaki değerler hiyerarşisi de değişebilmektedir. Bu ortaya çıkan sonuçlar toplum değerlerini tekrar gözden geçirme ve değerlerin yenilerine ulaşma çabasına girecekleri ihtimal dahilindedir. (Köse - Yılmaz, 2012: s.16).

Aynı değer algısı diğer taraftan insan hayatının her safhasını etkili olan devlet aygıtı ve onu yönetenlerin her türlü eylemi içinde de mevcuttur.

Devlet düzeninde iktidar sahiplerinin yönetimdeki farklı tavır ve davranışlarından kaynaklı uygulama biçimleri de değerle ilgilidir. Aynı ülkeni farklı iktidar sahiplerinin aynı hukuk kurallarında kendi düşünce, inanç, hermenötik pratiklerdeki yansımaları da farklı değerleri ortaya çıkarabilir.

Burada ortaya çıkan yöneticilerin söylem ve değer farklılıklarının nedeni ise yapılmak isteneni veya yapılanın kamuoyunda meşruiyet kazanmasına ve kabul görmesine için sürekli bir mesaj verme çabasından kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda değerlerin siyasal süreçlerdeki yansımalarını göstermek için 2017 Referandumunda hayata geçen Başkanlık Sistemi olarak bilinen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle (CHS) Parlamenter Sistem konusunda iktidar bileşenleriyle muhalefet kanadının söylemleri ve konuya dair açıklamaları araştırmanın ana konusudur.

Bu doğrultuda yapılan araştırmada AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ile CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

(CHS) ve Parlamenter Sisteme dair Hürriyet, Sözcü, Türkgün, Yeniçağ ve Yeni Şafak gazetelerine yansıyan açıklamaları ‘Schwartz Değer Kuramı’na ölçeklendirilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümündeki kısmında liderlerin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve (CHS) ve Parlamenter Sistem konusundaki açıklamaları üzerinden ‘Schwartz Değer Kuramı’na göre üst ve alt değer başlıklarına göre önemli vurgu ve tespitlere ulaşılmıştır.

Burada farklı özelliklere sahip liderlerin daha çok hangi vurguyla ön plan çıktığı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca gazetelerin liderlerin açıklamalarını ele alırken ki retoriklerinde hangi yayın organının hangi üst ve alt başlıkları daha çok öne çıkarttıkları da araştırmada ortaya koyulmuştur.

Yine gazetelerin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CHS) ve Parlamenter Sistemi tartışmalarına hangi boyutta ve yoğunlukta yer verdikleri de gözlemlenmiştir.

Diğer taraftan gazetelerin hangi liderleri daha çok haber yaptığı bilgisi de araştırmada tespit edilen önemli noktalarında başında gelmektedir.

1. YÖNETİM SİSTEMLERİ

1.1. Kuvvetler Birliği Prensibinde Yönetim Sistemleri

Güçler birliği sistemi; yasama, yürütme ve yargı organlarının tek merkezden yürütüldüğü yapıları tanımlayan bir sistemdir. Bu sistemin oluşumunda yönetme gücü genellikle yasama veya yürütme organlarında toplanmaktadır. Bu bağlamda bir değerlendirme yaparak aşağıda dört temel kuvvetler birliği yapısı olan, yürütme organın elinde bulunduğu durumda monarşi, küçük ve ayrıcalıklı bir gurubun elinde olduğu zaman oligarşi, yine farklılık boyutu ayrıntılı olarak ele alınan monarşide olduğu gibi gücün yine yürütme organının elinde olduğu bir başka durum olan diktatörlük, dördüncü ve son olarak ise yasama organında toplandığı durumda, meclis hükümeti sistemi olarak tasnif edilerek açıklanmaktadır (Gözler, 2016: s.76). Böylece kuvvetler birliği ilkesi, yürütme organında birlik ve yasama organında birlik olmak üzere ikili bir ayırım şeklinde ele alınmaktadır.

1.1.1. Yürütme Organında Birlik

Monarşi kelime anlamı olarak “tek bir kişinin” yönetimi anlamına gelmektedir. Tek bir şahsın egemenliği altında bulunan bir yönetim sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamıyla pratikte bakıldığında, ülkelerin hanedanlıklar eliyle yönetildiği yapılardır (Heywood, 2015: s.288). Monarşi hükümdarın tahta çıkma şekli ve saltanat haklarının sınırları çerçevesinde iki şekilde değerlendirilmektedir. Saltanat haklarının sınırlandırılması da kendi içerisinde iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar; mutlak monarşi ve meşruti monarşidir. Mutlak monarşik sistemde hükümdarın yetkilerini sınırlandıran herhangi bir şahıs, kurum veya sözleşme yoktur. Tüm hükümet etme yapısı hükümdarın elindedir. Bu durumda bakıldığında yasayı yapan, yürütme faaliyetlerini işleten, sonucunda oluşacak

uyuşmazlıklarda yine yargılama yoluyla çözüme kavuşturan kurumun tek bir kişi olduğu, bu kişinin yasama, yürütme ve yargı erklerini tek elinde bulundurduğu bir yapıyla karşılaşmaktadır (Gözler, 2016: 52-76). Bu sistemin yönetimde adalet bağlamında, problemlili olduğu görülmektedir. Ancak istikrarın sağlanabilmesi bağlamında düşünüldüğünde yasa yapanın yasayı uygulayanın ve son olarak yargı merci olarak denetleyenin tek bir elde toplanmış olması, istikrarlı bir yönetim yapısına ulaşılmasını sağlayacaktır (Hebecci, 2020: s.34). Bu sistem kuvvetler birliğinin en keskin bir şekilde uygulandığı yapıdır.

Oligarşi; "Siyasi gücün birkaç kişiden oluşan bir grubun elinde toplandığı hükümet, aristokrasinin daraltılmış biçimi, takım iktidarı" (TDK, sozluk.gov.tr, 2022a); yöneten kesimi seçimli olsa dahi, seçen kesimin ülke nüfusuna oranla çok düşük olduğu, bir yönetim şeklidir. Hiç de adil olmayan bir yapı olduğunu ifade edilebilir. Küçük azınlık bir grubun ülkenin tümü adına karar aldığı bir yapıdır. Oligarşi aynı zamanda küçük, ayrıcalıklı bir grubun gücü elinde tuttuğu bir yönetim biçimidir. Bu grup genellikle görevlerini kötüye kullanma, baskılayarak yönetim gibi despotizm eylemi gösterir. Oligarşinin destekçisi ya da üyesi olan kişi ve grupları tanımlamak için "oligark" terimi kullanılmaktadır

Oligarşi kendi çıkarları yanında kendini iktidara getiren grubun çıkarları doğrultusunda da hareket etmektedir. İktidara gelen liderler elitleşir ve halktan ayrılırlar. Bu gelişme ile halkın çıkarları ile elitlerin çıkarları birbirinden ayrılır. Politikaların zarar görmesi onlar için önemli değildir. Çünkü liderlerin tek isteği iktidarlarının devam etmesidir. Politikalar zarar görse dahi çalışmalar iktidarın devam etmesi üzerine kuruludur. Bu durumda halkın refahı için geliştirilen politikalar ikinci planda kalmaktadır (Atmaca ve Günay, 2020: s.199-210).

Bürokratikleşmenin çağdaş toplumlarda giderek artan bir eğilim göstermesinin, demokrasinin gerçekleşmesini önleyici nitelik taşıdığı ileri sürenlerden biriside A. Robert Michels'dir (Gökçe ve Şahin, 2002: 1-27). Michels daha çok bürokratik örgütlenmelerin iç sorunları üzerinde durmuştur. Tüm geniş ölçüğe sahip modern örgütlenmelerde yapı itibari ile oligarşinin etkin olduğunu ortaya koymuştur. Michels'e göre bu tür örgütsel yapı içerisindeki oligarşi; amaç, ideal ve çıkarlarına ters bile düşmüş olsa varlığını sürdürmeye devam edecektir (Mouzelies, 1975: s.26; akt. Gökçe ve Şahin, 2002).

Diktatörlük; bir devlet idaresinin, kayıtsız şartsız bir kişinin tekeline bulunduğu yönetim şeklidir. Yöneten kişiye de diktatör denir. Kelime köken itibari ile Latince "dictator" kelimesinden gelmektedir. Bu yönetim şekli temel olarak incelendiğinde, Roma Cumhuriyeti Dönemi'nde karşımıza çıkmaktadır. Ülkenin güvenliği ile ilgili acele bir durum karşısında senatonun belirleyeceği bir kimse yedi yıl süre ile diktatör olarak tayin edilir ve ülke bu yıllar içerisinde bu kişinin kayıtsız şartsız idaresine bırakılırdı. Kişi bu yedi yıllık dönemin ardından çekilmeye mecburdur. Roma Cumhuriyeti'nden sonra da diktatörlüklere rastlanmıştır. Bunlar esas itibari ile aynı olmakla birlikte bazı değişiklikler göstermektedirler. Özellikle Almanya'da Hitler, İtalya'da Mussolini devirlerinde ilk olarak partiler vasıtası ile seçilip mecliste çoğunluğu sağlayarak parti egemenliği oluşturulmuş. Sonrasında ise kayıtsız şartsız bir kişinin tekeline bırakılmıştır

Sonradan ortaya çıkan Mussolini ve Hitler' in sergilediği diktatörlük yapısı incelendiğinde, zamanla iktidar gücünün elde edilmesiyle güç tekeline ellerine alma yoluna gittikleri dikkati çekmektedir. Burada da amaca ulaşmak için süreç içerisinde meşrulaştırma eylemi gerçekleştirdikleri görülmektedir. Diktatörlük kurumu, Roma ile özdeşleşmiş gibi görünse de sadece Roma'da var olan yapı değildir. Diktatörlük kurumunun, daha önceki dönemlerde Latinler tarafından kullanıldığı ve Romalılara

onlardan miras kaldığı bilinmektedir. Öyle ki, VIII. yüzyıldan itibaren, varlıklarını ve geleceklerini tehdit eden durumlarda, yönetimlerini geçici olarak bir lidere bırakmışlardır. Hatta tüm Latin devletleri bu diktatör etrafında birleşmişlerdir. Bu kişi onlar için askeri ve politik bir liderden çok daha fazlasıydı. Latinler için diktatörün dini ve ruhani bir karakteri vardı. Hukuk, din ve siyasetin iç içe geçtiği bir dönem olması böylesi bir yapının oluşmasını anlaşılabilir kılacaktır. Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere diktatörlük yalnızca bir yönetim yapısı değil, kadim bir geçmişin yanında dini bir niteliğe sahip yapı olduğunu göstermektedir. Söz konusu durum, Roma'ya da belli ölçülerde geçmiştir (Baykara, 2020: s.17).

1.1.2. Yasama Organında Birlik

Yasama organında birliğin uygulandığı en temel sistem, 'Meclis Hükümeti Sistemi'dir. Meclis hükümeti sistemi, Türkiye'de BMM'nin açılması ile Cumhuriyet'in ilanı arasındaki olağanüstü çalkantılı bir dönemde uygulanmıştır. Bu sistem kuvvetler birliği sistemine dayanmaktadır. Türkiye'de Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Bu sistemin özelliklerinden kısaca bahsedilirse; parlamentonun üstünde başka bir güç yoktur. Yasama, yürütme ve yargı yetkileri Parlamento'nun elindedir. Tek meclis tipi kurulmuştur. Bakan seçimlerinde usul: Hükümet başkanınca seçilme yöntemiyle değil, parlamento tarafından tek tek olarak seçilir. Seçim sistemi tek taraflı değil, iki kademelidir. 'Demokrasi açısından olumsuz bir örnektir', denilmesi doğru olacaktır. Halk delegeleri, delegeler vekilleri seçmemektedir (www.turkcebilgi.com, 2022). Böylesine çalkantılı ve zor bir dönemde kullanılmasının temel nedeni hızlı ve etkili karar alabilmek için tüm yetkilerin bir elde toplanmış olması gereğindedir.

Bu sistem esasen Jean-Jacques Rousseau'nun "Toplumsal Sözleşme" adlı eserinde ortaya koyduğu egemenliğin birliği ve bölünmezliği ilkesine dayanmaktadır. Meclis kararlarında geniş yetkilere sahiptir. Öyle ki verilen kararları dahi istediği gibi değiştirme yetkisine sahiptir. Meclis hükümeti sisteminde tek meclis vardır. Devlet başkanı ve başbakan bulunmaz. Sürekli çalışabilen meclis kendisini toplantıya çağırma, uygun şartların oluşması halinde kendisini feshedebilme yetkisine sahiptir (Dönmez, 2022).

1.2. Kuvvetler Ayrılığı Prensibinde Yönetim Sistemleri

1.2.1. Genel Olarak Kuvvetler Ayrılığı Prensibi

Sosyal yaşamı düzenleme yükümlülüğü üstlenen kurum şeklinde karşılaşılan devletin, tarihsel süreçten bu yana ne derece önemli bir kurum olduğu ortadadır. Her ne kadar insanların hayatlarını birlikte geçirebilme taleplerinden ötürü sosyal düzeni sağlayacak otoriter bir güce gereksinim duyulsa da bu otoritenin insanların refah içerisinde hayatlarını devam ettirebilmeleri açısından da devlet kurumu oldukça önem taşımaktadır (Çaha, 2017: s.22).

Buradan hareketle tarihsel süreçte insanlık, sosyal düzen meydana getirme ve refah seviyesi üst düzeylerde hayatlarını sürdürebilmek arayışına paralel şekilde bahsi geçen refah düzeyine ulaşabilmek doğrultusunda birçok toplumsal mücadele vermiştir. Toplum ve insan hakları mücadelesi, devletin sosyal hayata müdahalesinin sınırları, devletin egemenlik gücünün kullanımı biçimi, fonksiyonlarının devam ettirilmesi ve neler olduğunu biçimlendirme hedefi ile temele oturtulmuştur. Dolayısı ile insanın kişisellikten uzaklaşıp toplumsallığa yaklaşması ile ivme kazanmış olan mücadeleler, kuşkusuz bireyi merkeze koyan felsefe için de ehemmiyeti yüksek bir ilgi alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin toplumsal yaşamının

dinamiklerini belirleyen devlet kurumu ve kavramı, bu kurumun yetkileri ve bu kurumun denetimi yüzyıllardır tartışılmış, bu kurumun ideal biçimi düşünürler arasında önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Kuvvetler ayrılığı prensibinin düşünsel adımları takip edildiğinde, yolumuz teriminin tanımlanması süreciyle karşılaşmaktadır. Bu durum doğal olmakla birlikte devlet, sahip olduğu güç ve bahsi geçen gücü kullanım şekli ile ele alınmaya çalışılmıştır. Temelde devlet tanımlarını biçimlendirecek ögeler, devletlerin hakimiyet yetkilerinin sınırları olarak karşımıza çıkacaktır. Buradan hareketle devletin sınırsız bir kuvvete sahip olmadığı ya da olmaması gerektiği, insanı merkezine alan devlet ifadelerinde kuvvetler ayrılığı prensibinin tohumlarının izlerine rastlanılmaktadır.

Kuvvetler ayrılığı prensibiyle devlet tanımlarının birbirlerine karışarak bütün olduklarından bahsedilmesinin ardından doktrinde kabul gören devlet tanımlarından yararlanmakta fayda görülmektedir. Buradan hareketle Teziç'in (2017), devleti tanımlama şeklinde, devletin kural koyuculuk işlevini öne çıkardığı görülmektedir. Öte yandan devleti "üstün güce sahip bir yapı" şeklinde ifade etmesi de önem taşımaktadır. Gözübüyük'ün (2015) devleti hukuki ve siyasi açıdan teşkilatlı, tüzel kişiliğe ve hakimiyete sahip yerleşik bir insan grubu şeklinde ifade etmesine dikkat çekmekte yarar olacaktır.

Bahsi geçen devleti ifadelerinde, devletin politik ve hukuki işlevlerine dikkat çekildiği görülmektedir. İki tanımdan yola çıkarak, devlet kurumunun siyasi ve hukuki işlevlerini gerçekleştirmek doğrultusunda teşkilatlandığı söylenebilir. Bahsedilen hukuki ve politik devlet işlevleri, eşyanın tabiatı gereğince bir takım sorumluluk ve yetkiler ile beraber gelmektedir. Bu yasal ve siyasi yetkilerin sınırları, kullanılma biçimleri ve nasıl ve kimler tarafından kullanılacaklarının belirlenmesi, devlet örgütlenmesinin ve sisteminin temelini oluşturacaktır. Konu edilen tanımlardan da görüleceği gibi devlet tanımlarında karşımıza çıkan bir diğer

unsur da kural koyuculuktur. Kural koyma özelliği, devletin toplumsal yaşamı düzenleme işlevini yerine getirebilmesi için gerekli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzen ihtiyacının karşılanabilmesi için devletin işlevsel olarak bölünmesi ve kural koyma işlevini üstlenmesi gerekmektedir.

İdeal devlet arayışı yukarıda bahsi geçen bir öğreti düzeni üstünde biçimlenmiştir. Devletlerin entelektüel temelde sahip olduğu veya olması gerektiği kabul edilen işlevlerin yasal bir zeminde tanımlanması gerektiğine çok dikkat edilmiştir. Zira bu işlevlerin ve sınırlarının yasal bir zeminde tanımlanmadan güvence altına alınamayacağı açıktır. Yönetenler ve yönetilenler arasında hak, görev ve özgürlükler açısından bir denge kurulması ihtiyacı ve arayışı, sınırların yasal bir zeminde düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu nedenle, konu edilen devlet işlevlerinin kim tarafından veya hangi organ aracılığıyla ve hangi kısıtlamalar temelinde yerine getirileceği sorunu "çözümüne muhtaç" olarak nitelendirilmiştir. Buradan hareketle düşünsel zeminde bahsi geçen problemin üstesinden gelme doğrultusunda kuvvetler ayrılığı ilkesi karşımıza çıkmaktadır.

Düşünce düzeyinde olgunlaşmaya başlayan ideal devlet arayışı, kuvvetler ayrılığı prensibini filizlenmesini beraberinde getirmiştir. İdeal devlet tanımı arayışında entelektüellerin düşünceleri, devletin egemen iradesini kullanma biçimine odaklanmaktadır. Kuvvetler ayrılığı prensibi tam da bu noktada ortaya çıkmıştır ve savunucuları için devletin egemenlik gücünü kullanmasının ideal yolu kuvvetler ayrılığı şeklinde saptamıştır. Çünkü devletin toplumsal düzeni sağlarken keyfi davranmaması ve kişisel özgürlüklere müdahale etmemesi önemlidir. Bahsi geçen nedenle devletin sahip olduğu fonksiyonların pay edilmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. İdeal devlet arayışıyla el ele giden bu doktriner sistemin, düşünsel nedenlerle kuvvetler ayrılığı ilkesine kadar uzandığı kaçınılmaz bir gerçektir.

Kuvvetler ayrılığı ilkesi esasen hükümet gücünün tek bir kişi veya grupta toplanmasının baskı ve mutlakiyete yol açabileceği korkusuna dayanmaktadır.

1.2.2. Kuvvetler Ayrılığı Prensibine Göre Devletin Temel İşlevleri

Devlet uygulamasında, devlet doğası gereği bir devlet olarak görülen birtakım fonksiyonlara rastlanılmaktadır. Bahsi geçen fonksiyonlar temelinde devletlerin mevcudiyet nedenlerini oluşturmakta ve ötesinde bahsi geçen mevcudiyet nedenlerinin neticeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Devletlerin varlık nedenini oluşturan bu işlevlerin tanımlanması, uygulamada bu işlevlerin sınırlarının ve kimler tarafından yerine getirildiğinin belirlenmesi noktasında önemlidir.

İdeal devlet tanımı arayışıyla ortaya çıkan kuvvetler ayrılığı ilkesi, kalkınma sürecinin temeli olarak devletin egemenliğinin sınırlandırılması ihtiyacını ortaya koyarak, devletin temel işlevlerini tanımlama ve bahsi geçen tanımdan hareketle bu fonksiyonların etkinliklerini sınırlandırma üzerine yoğunlaştırdığı görülmektedir. Devlet kurumunun üstlenmesi gereken ve tabiatı gereğince üstlendiği yükümlülükler temele koyularak, doktrinde devletin 3 esas fonksiyonu olduğu belirtilmiştir. Bahsi geçen 3 temel fonksiyona, yasama, yürütme ve yargı fonksiyonları şeklinde rastlanılmaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin devlet pratiğindeki önemi, bahsedilen işlevlerin farklı şekilde icra edildiği bu noktada devreye girmektedir.

Egemenliğin organlar arasında paylaşılması ve bir gücün başka bir güç tarafından ortadan kaldırılması yoluyla egemenliğin tek bir kişi veya organın elinde toplanmasının önlenmesi benimsenmektedir. Ağır basan ilke, yetkileri, görevleri ve konumları ne olursa olsun organların temel eşitliği ve bağımsızlığıdır ve bu doğrultuda görevlerini yerine getirirken kendilerine verilen yetkilerin kötüye kullanılması önlenmelidir (Arslan, 2009)

Dolayısıyla kuvvetler ayrılığı prensibi, devletlerin kendilerine atfedilen üç ana işlevi farklı organlar aracılığıyla yerine getirmesi esasına dayandırıldığını modern demokratik sistemlerde kabul edilmiş anlayış şeklinde ele almak doğru bir yaklaşım olacaktır.

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin, mutlak iktidar gücünü sınırlandırma ve mutlak iktidar gücünün yıkıcılık potansiyelini engellemek amacı ile mevcut bulunduğu dikkat edilirse, ortaya koyduğu hukuk sistemi ve kanunlar aracılığı ile bahsi geçen ilkenin özgürlük ve hakların muhafaza edilmesini sağlayarak toplumsal düzen ve barışın korunması amacına hizmet ettiği açıkça görülmektedir. Burada da kuvvetler ayrılığı sistemiyle yatay olarak üçe bölünmüş bu devlet görevi yapısının toplumsal düzen ve barışın korunması açısından önemi yadsınamayacaktır.

1.2.3. Sert/Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı Kavramları

Kuvvetler ayrılığı prensibi, devletin üç fonksiyonun birbirinden ayrılması temelinde oluşturulmuş olsa da yönetim sisteminin kategorik hale getirilmesinde yasama ve yürütme erkleri arasındaki ilişki dikkate alınmalıdır. (Korkmaz, 2020). Herhangi bir sistemde devletin yargı işlevinin bağımsızlığı, modern demokratik devlet yapılarında kabul edilir veya doğal karşılanır ve bu nedenle hükümet sistemleri sınıflandırmasının konusudur.

Bu açıdan bakıldığında ve hükümet sistemleri ile devlet organları arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda, bunları güçler birliği ve güçler ayrılığı sistemleri olarak ikili terimlerle sınıflandırmak gerekir. Kuvvetler birliği sistemleri 2 sınıfa ayrılır: Devletin egemenlik yetkilerinin ve görevlerinin yürütme ve yasadaki birleştirildiği sistemlerdir. Bu yetki ve yükümlülüklerin yürütmede bir araya geldiği

sistemler diktatörlükler veya mutlak monarşiler iken, yasadada bir araya geldiği sistemler ‘meclis hükümeti sistemi’dir.

Kuvvetler ayrılığı prensibinin pratikte uygulandığı sistemler sert ve yumuşak sistemler olarak ikiye ayrılır. Bu bölüm, bu iki sistemi farklı bakış açılarından analiz etmektedir.

1.2.3.1. Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı Sistemi

Yumuşak kuvvetler ayrılığı sisteminde yürütme ve yasamanın birbirinden ayrılması net ve güçlü bir biçimde saptanmamış bu durumun aksine kuvvetlerin iş birliğini esas alan, ılımlı ve dengeli bir sistemin meydana getirilmesi gerekliliğinin üzerinde durulmuştur. Devlet sisteminin tasnifinde temele koyulan bu 2 gücün, birbirinden yumuşak biçimde ayrıldığı görülmektedir. Kuvvetler ayrılığı sistemi olduğu için, yasama ve yürütme erklerinin iki farklı organda yer alsa bile birbirinden tamamen bağımsız olduğunu söylemek doğru olmayacaktır (Atakan, 2011) Organlar arasında iki tür işbirliği vardır: yasama anında gerçekleşen işlevsel işbirliği ve organ oluşumu aşamasında, yani yürütme yasamadan ortaya çıktığında kendini gösteren organik işbirliğidir (Gören, 2020). Görüldüğü üzere organlar birbirine bağlıdır, daha doğrusu birlikte çalışmak anlayışı hakimdir.

Pratikte “parlamenter sistem”, “parlamenter demokrasi”, “parlamenter yönetim’ gibi isimlendirmelerle rastlanan bahsi geçen idari sistemleriyle bugünün demokratik devlet yapılanmalarında sürekli olarak karşılaşılmaktadır. Sosyal, ekonomik, siyasi ve geleneksel özelliklerine göre devletler, bazıları devlet başkanı, bazıları parlamento ve bazıları da hükümet olmak üzere birçok farklı türe ayrılmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Md. 13.).

Parlamenteer hükümet sistemiyle alakalı alan yazında yer alan pek çok tanımdan en çok benimseneni yürütme organının yasama organından kaynaklandığı ve yasama organına karşı sorumlu olduğu bir anayasal demokrasi biçimi" ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Gören, 2007). Gören'in ifadesinden hareket ile parlamenteer hükümet sisteminin iki temel özellikten birinin yürütmenin yasama organı tarafından kayırılması, diğerinin ise yürütmenin yasama organına karşı sorumlu olması olduğu söylenbilir. Bahsi geçen özellikler alan yazında parlamenteer hükümet sisteminin "sine qua non" "olmazsa olmaz koşulu" yani temel özellikler şeklinde kabul görmektedir.

Parlamenteer sistemler, diğer bir söylem ile yumuşak kuvvetler ayrılığı sistemi, yasama ve yürütme organlarının genellikle ayrı ancak birbirine bağımlı olması ile karakterize biçimindedir (Gözler, 2000). Yumuşak kuvvetler ayrılığı sisteminin bahsi geçen özelliğinin uygulamada birçok karşılığına rastlanılmaktadır. Buradan hareketle yasama organının esas işlevi olarak kabul edilen inşa süreci tamamen erkler arası iş birliğiyle yol almaktadır. Yürütmenin yasama sürecine katılması, yasanın devlet başkanı tarafından onaylanması ve gerektiğinde askıya alma vetosunun kullanılması, yürütme ve yasamanın birbirinden tamamen bağımsız hareket etmesini engelleyen uygulamalardır.

1.2.3.2. Sert Kuvvetler Ayrılığı Sistemi

Kuvvetler ayrılığı bağlamında, yasama ve yürütme arasındaki ilişkinin sınırlarının açıkça belirlendiği ve iki erkin birbirinden açıkça bağımsız ve ayrı olduğunun dşnldğu sistemler literatürde sert kuvvetler ayrılığı sistemleri olarak anılmaktadır (Gözler, 2011).

Sert kuvvetler ayrılığı sistemlerinde de yumuşak güç ayrılıkları sistemi gibi yasama ve yürütmenin anayasal yetkileri eşit ya da az çok dengeli olarak tanımlanabilir. Uygulamada "başkanlık sistemi", "başkanlık rejimi", "başkanlık hükümeti" veya "başkanlık demokrasisi" olarak adlandırılan bu devlet sisteminin örnekleri uygulamada özellikle ABD'de karşımıza çıkmaktadır. 1787 Anayasasıyla hayata geçen bu yönetim sistemi ABD'de bugüne kadar bir probleme rastlamadan sürmüştür (Reform Serisi Yayın Kurulu, 2020) Kuruluş aşamasında meydana gelen koşullar neticesinde meydana gelen bir sistem olmasından ötürü Amerika Birleşik Devletlerinin anayasa hukukuna kazandırmış olduğu bir sistem şeklinde ele alınmaktadır (Arsel, 1965).

Yumuşak kuvvetler ayrılığı sistemlerinde olduğu gibi, bu sistemlerin de bir dizi birincil ve ikincil özelliklerinden söz edilebilir. Başkanlık sisteminin mühim birincil niteliklerinden bir tanesi de yasamanın ve yürütmenin halkça seçilerek iş başına geliyor olması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen nedenle yumuşak kuvvetler ayrılığının olduğu sistemlerde rastlanılan yürütmenin yasamanın güvencesini elde etme unsuruna rastlanılmamaktadır. Bahsi geçen sistemlerin en mühim asli özelliği ise yürütme organının tek kişiden oluşuyor olması olarak karşımıza çıkmaktadır. Başkanlık sistemlerinde yürütme kuvveti tek kişide toplanmış olmasına ve başkanın halkça seçilme dikkat edilmesi gereken bir durumdur (Ergül, 2019) Halk tarafından seçim, doğrudan halk tarafından seçim şeklinde olabileceği gibi, ABD'de olduğu gibi, bir seçmenler konseyinin halk tarafından seçilmesi ve seçmenler konseyinin başkanı seçmesi şeklinde de olabilmektedir. Başkanın halk tarafından seçilmiş olması bahsi geçen sistemin modern demokratik devlet sistemleri arasında bulunmasının en mühim temellerinden birini oluşturuyor olsa bile burada unutulmaması gereken husus yürütme organının üzerinde tam anlamıyla denetim sisteminden oluşmasıdır. Literatürde, yukarıdaki koşulları olmazsa olmaz olarak yerine getiren sistemlerin sert kuvvetler ayrılığı sistemleri olduğu kabul edilmektedir.

Anlaşılabacağı gibi, bir sert kuvvetler ayrılığı sistemleri olarak karşımıza çıkan başkanlık sistemlerinde, yasama ve yürütme yetkileri, hem seçim hem de uygulamada birbirinden tamamen bağımsız olan ve birbirlerinin faaliyetlerine ve yetkilerine müdahale etmelerine izin verilmeyen iki organa verilmiştir. Parlamenter hükümet sistemlerinde görülen karşılıklı işbirliği olgusu bu sistemlerde görülmesi bile bahsi geçen iş birliğinin izlerini burada da sürmek olası bir ihtimaldir (Ergül, 2019). Çünkü karşılıklı işbirliği uygulamalarının yokluğu siyasi ve sosyal hayatı felç edecek ve devlet yönetimi organların uyumsuzluğu nedeniyle sekteye uğrayacaktır.

1.2.4. Parlamenter Sistem

Devlet yönetim sistemleri tarihi açıdan incelendiğinde, demokratik hükümet sistemlerinin ilki parlamenter hükümet sistemi olarak göze çarpmaktadır. Parlamenter sistemin temelleri İngiltere yönetim sistemine dayanmaktadır. İngiltere’de parlamenter sistem, hükümet ile parlamento arasındaki mücadeleden doğmuştur. Bu mücadelede, halkın egemenliğini yansıtan parlamento ile hükümet karşı karşıya gelmiştir. Bu çatışmadaki temel amaç, hükümete karşı parlamentonun sesini kısmak ve kontrol edebilmektir. Parlamentonun gücünün kırılmasıyla kralın ve hükümetin bireylerin temel hak ve özgürlükleri üzerindeki müdahalesi engellenmemiş olacaktır. 1215 tarihli Magna Carta Libertatum’dan⁹ başlayan süreç, İngiltere demokrasisinin güçlendiği yirminci yüzyıla kadar devam etmiştir (Hekimoğlu, 2009:108-113). Çoğulculuğu temel alarak İngiltere’de uygulanan bu sistem, “Westminster modeli” olarak da adlandırılmaktadır (Lijphart, 1999: s.9-47). Parlamenter sistem, İngiltere parlamentosuna ev sahipliği yapan Westminster sarayından dolayı böyle adlandırılmaktadır. İlk olarak İngiltere’de uygulanmaya başlayan parlamenter sistem, 19. yüzyılın başlarına doğru Fransa’nın ardından birçok Avrupa ülkesinde uygulama alanı bulmuştur (Gül, 2017: s.92).

Günümüzde demokratik niteliğe sahip birçok devlette parlamenter sistem uygulandığı görülmektedir. Bu devletler arasında İngiltere gibi monarşik yapıli parlamenter sistemi benimseyenler olduğu kadar cumhuri yapıdaki parlamenter sistemi benimseyenler de mevcuttur (Hekimoğlu, 2009:113).

Yumuşak kuvvetler ayrılığına dayanan parlamenter sistemde, devletin üç ana gücü, yani yasama, yürütme ve yargı birbirinden tam olarak bağımsız olmayıp birbiri içine geçen sorumluluk alanları vardır. Bu sistemde, yasama ve yürütme erkleri, birbirlerinin mevcudiyetine son verebilme yetkileri ile donatılmıştır. En basit anlatımla sistem, yürütme organının yasama organı içindeki vekiller tarafından oluşturulduğu anayasal, demokratik bir hükümet tipi olarak açıklanabilmektedir. Bu nedenle parlamenter hükümet sistemi, “kuvvetlerin iş birliği” sistemi olarak da adlandırılmaktadır. Bu sistemde parlamento merkezi öneme sahip ve kilit rol oynayan bir organdır (Teziç, 2014:483).

Parlamenter sistemde parlamentoya, devlet başkanına ya da hükümete ağırlık verildiği durumlar da söz konusudur. Bu farklılığın temel sebebi, çoğunlukla demokrasi kültürünün gelişme düzeyi, siyasal ve toplumsal yapılarıdaki farklılıklardır (Gözübüyük, 2013: s.32). Parlamenter sistemin uygulanışında bu tip farklılıklar meydana gelse de temel özellikler bakımından ortak bir paydada buluştuıkları görülecektir. Yürütme organının denetlenmesi bakımından kendine has bir özellik taşıyan parlamenter sistemde, yürütme erki yasama tarafından belirlenmekte ve yürütmenin yasamaya karşı siyasal bir sorumluluğu var olmaktadır (Gözler, 2013: s.82-111; Turhan, 1989:43). Parlamenter sistemde yürütme, iki kanattan meydana gelmektedir. Kanatlardan biri siyasal yönden sorumsuz, sembolik bir cumhurbaşkanı diğeri ise icrai olarak güçlü başbakan ve bakanlar kurulundan oluşan bir kabinedir. Yürütme organı, anayasal sınırlarla birbirinden sorumlu veya sorumsuz kanat olarak ayrılmıştır (Aktaş, 2016: s.210). Halkın seçtiği parlamento üyelerinden oluşan

bakanlar kurulu, sorumlu kanadı temsil ederken parlamento üyeleri tarafından seçilen cumhurbaşkanı veya İngiltere gibi ülkelerde olduğu gibi veraset yoluyla gelen monark, siyaseten sorumsuz kanadı temsil etmektedir (Polater, 2014:140). Cumhurbaşkanı ya da diğer bir deyişle devlet başkanının siyasi yönden sorumsuz olmasının birtakım sebepleri olduğu değerlendirilmektedir. Cumhurbaşkanının hükümet ile parlamento arasında çıkabilecek çatışmalarda hakem tarafsızlığına sahip olmasıyla yürütme organının devamlılığının ve istikrarının elde edilmesi amaçlanmaktadır. Devlet başkanının yegâne amacının devletin bütünlüğü ve milletin birliğini temsil etmek olmalıdır (Sezginer, 2010:40). İdare hukukundaki yetkide ve sorumlulukta paralellik ilkesi gereğince cumhurbaşkanının devlet yönetme yetkisinden başka yetkileri de mevcuttur. Ancak parlamenter sistemin uygulanışı bakımından farklılık arz etmekle birlikte sembolik birtakım yetkileri olduğu gibi iş hükümet etme görevine gelince ya sınırlı bir katılım sağlamakta ya da hiç katılmamaktadır (Sezginer, 2010: s.38; Gözübüyük, 2013: s.34-35). Cumhurbaşkanının bu gibi yetkileri kullandığı sıradaki iş ve işlemlerinde başbakanın ya da bakanların imza atarak sorumluluğu paylaştığı durumlar da söz konusudur. Bu durum idare hukukunda “karşı imza” kuralı olarak adlandırılmaktadır (Taşdöğen, 2016: s.140).

Başkanlık sisteminde yürütme doğrudan halk tarafından seçilirken parlamenter sistemde önceden belli olmamakta ve seçilen meclis üyeleri arasından belirlenmektedir. Seçim sonrasında çıkacak sonuçlara göre parlamentodaki nisaplar bu anlamda devreye girmektedir. Seçim sonucunda parlamentoda hükümeti kurmaya yeterli bir sayı oluşmadığı durumlarda koalisyon hükümeti kurulması olasıdır. Parlamenter sistemde, seçmenlerin en önemli yetkisi meclis üyelerini yani vekilleri seçmektir. Bu seçim sonucunda yeterli çoğunluğu elde eden parti ya da partiler birlikte hükümeti kurarlar. Oluşan kabine cumhurbaşkanı tarafından milletvekilleri arasından seçilen başbakanla birlikte yasama organından güvenoyu alarak hükümet

etme görevine başlamaktadır. Parlamenter sistemde yasama tarafından verilen güvensizlik oyu ile yürütme düşürülebilirken başbakan önerdiği takdirde cumhurbaşkanı da meclisi feshederek erken seçim kararı alınabilmektedir. Bu durum yasama ve yürütmenin birbirlerinin varlığına karşılıklı olarak son verebilme gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Yumuşak kuvvetler ayrılığının diğer bir özelliği ise yasamada görev alan bir vekil yürütmede de görev alabilmektedir. Nitekim cumhurbaşkanı tarafından başbakan olarak atanacak kimsenin vekil olma zorunluluğu vardır (Korkmaz, 2016: s.49-50). Yumuşak kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanarak yasama ve yürütme birbirleri üzerinde karşılıklı etkileşim halindedirler. Bu etkileşim araçlarını açıklamak gerekirse; yürütme organı kanun önerisi vererek kanun yapım sürecine katılabilmekte ve cumhurbaşkanına tanınan geciktirici veto yetkisi ile kanunlar mecliste tekrar görüşülebilmektedir. Bütçe yürütme tarafından hazırlanır ve yasama organınca onaylanmaktadır. Yine, uluslararası antlaşmalar yürütme erki tarafından akdedilir ve yasama organı tarafından onaylanmaktadır. Yürütme, meclis tarafından gensoru, soru, meclis soruşturması ve meclis araştırması gibi denetim araçları ile denetlenebilmektedir (Gözler, 2001: s.94).

Kuvvetlerin yumuşak ve dengeli ayırımına dayanan parlamenter sistemin güçlü yönleri ele alındığında sistemin esnek bir yapısı olduğu görülmektedir. Parlamenter sistemde güvensizlik oyu ve fesih gibi araçları kullanarak karşılıklı olarak yasama ve yürütmenin birbirlerinin varlıklarına son verme durumu siyasi tıkanıklıklara çözüm olabilmektedir. Bu anlamda kabinenin değişmesinde görev süresinin bitimi beklenmemektedir. Siyasi kutuplaşma diğer sistemlere nazaran daha az görülmektedir. İktidar partisi olmak için daima meclisin desteğine ihtiyaç vardır. Devlet başkanı sıfatıyla cumhurbaşkanı halkı birleştirici bir unsur olup devletin birliğini ve bütünlüğünü sağlamada rol oynamaktadır (Lijphart, 1997: s.67).

Parlamente sistemin güçlü yönleri kadar zayıf yönleri de dikkat çekmektedir. Karşılıklı fesih dolayısıyla hükümetler sık sık değişmekte bu da istikrarsızlığa sebep olmaktadır. Tartışmalı olmakla birlikte, hesap sorulabilirliğin ve belirlenebilirliğin net olmaması sebebiyle demokrasinin niteliğinin düşük olduğu ileri sürülmektedir. Bir partinin yeterli çoğunluğu elde edememesi sebebiyle birkaç partinin bir araya gelerek koalisyon hükümeti kurduğu durumda sürekli çatışan, zayıf hükümetler ortaya çıkmaktadır (Gözübüyük, 1999:33; Uluşahin, 1999: s.151-159).

Hem meşruti monarşi olarak adlandırılan bir yapıda hem de cumhuri yapıda uygulama alanı bulan parlamente sistem, günümüzde birçok devletin hükümet sistemini oluşturmaktadır. Dünyada en çok uygulanan hükümet sistemidir. Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğu parlamente sistemle yönetilmekte olup bunlara örnek olarak İngiltere, Danimarka, İtalya, İspanya, Almanya, Polonya, Belçika, Lüksemburg verilebilir. Dünyadaki diğer örneklerden birkaçı ise Hindistan, Avustralya, Japonya, İsrail gibi ülkelerdir.

1.2.4.1. Parlamente sisteminin güçlü ve zayıf yönleri

Parlamente sistem, bir devletin yönetim yapısını ve siyasi sistemini belirleyen bir modeldir. Bu sistemde, yasama organı olan parlamento, hükümeti oluşturmak ve denetlemek için önemli bir rol oynar. Parlamente sistemin güçlü ve zayıf yönleri, aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Güçlü Yönler; (Çiftçi, 2016: s.124)

- Hesap Verebilirlik: Parlamente sistemde, hükümetin gücü parlamentodan gelir ve hükümet, parlamentoya karşı sorumludur. Hükümet üyeleri, parlamentoda yapılan oturumlarda sorgulanır ve

hükümet politikaları hakkında hesap vermek zorundadır. Bu, hükümetin eylemlerinin ve kararlarının denetlenmesini ve halka karşı hesap verebilir olmasını sağlar.

- **İstikrar:** Parlamenter sistem, genellikle siyasi istikrar sağlama potansiyeline sahiptir. Parlamentoda çoğunluğu elinde bulunduran parti veya koalisyon, hükümeti oluşturur ve politikalarını uygular. Bu, uzun vadeli planlama ve politika sürekliliğini teşvik edebilir.
- **Uzlaşma ve Çoğulculuk:** Parlamenter sistem, farklı siyasi görüşlere sahip olan partilerin bir arada çalışmasını teşvik eder. Genellikle, hükümetin oluşturulması için farklı partiler arasında koalisyonlar kurulabilir. Bu, çeşitli siyasi görüşlerin temsil edilmesini ve demokratik çoğulculuğun güçlendirilmesini sağlar.
- **Güçler Ayrılığı:** Parlamenter sistem, yasama ve yürütme organlarının ayrı olduğu bir yapıya sahiptir. Bu, güçler ayrılığı ilkesini destekler ve tek bir kişinin tüm yetkileri toplamasını engeller. Hükümetin yasama organına karşı hesap vermesi ve yasaların parlamentoda tartışılıp kararlaştırılması güçlerin dengelemesini sağlar.

Zayıf yönler; (Ersanlı, 2014: s.122)

- **Karar Alma Süreci:** Parlamenter sistemde, karar alma süreci genellikle uzun ve karmaşıktır. Partiler arasında uzlaşma sağlamak, çıkar çatışmalarını gidermek ve çeşitli önerilerin tartışılması zaman alabilir.

Bu durum, hızlı karar almayı zorlaştırabilir, özellikle acil durumlarda veya kriz zamanlarında.

İstikrarsız Koalisyonlar:

- Parlamenter sistemde, hükümetin oluşturulması için farklı partiler arasında koalisyonlar kurulabilir. Ancak, koalisyon hükümetleri bazen istikrarsız olabilir ve koalisyon ortakları arasında anlaşmazlıklar yaşanabilir. Bu durum, hükümetin istikrarsız olmasına ve politika uygulamasında güçlükler yaşanmasına neden olabilir.
- Azınlık Hükümetleri: Parlamenter sistemde, bazen azınlık hükümetleri oluşabilir. Azınlık hükümetleri, parlamentoda çoğunluğu elinde bulundurmamakla birlikte hükümeti oluşturan parti veya partiler tarafından yönetilir. Bu durum, karar alma sürecini etkileyebilir ve politika uygulamasında güçlükler yaratabilir.
- Kuvvetler Dengesinin Zayıflığı: Parlamenter sistemde, yasama ve yürütme organları arasındaki ayrım bazen belirsiz olabilir. Hükümetin parlamentoda çoğunluğu elinde bulundurması, yasama organının etkin denetimini zayıflatabilir. Bu durum, güçler dengesinin tam olarak sağlanamamasına ve hükümetin daha fazla yetkiye sahip olmasına neden olabilir.

Parlamenter sistemin güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Güçlü yönleri arasında hesap verebilirlik, istikrar, uzlaşma ve çoğulculuk ile güçler ayrılığı yer

alırken, karar alma sürecinin zaman alması, istikrarsız koalisyonlar, azınlık hükümetleri ve kuvvetler dengesinin zayıflığı zayıf yönleri arasında sayılabilir. Bu yönler, parlamenter sistemin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi açısından önemlidir.

1.2.5. Yarı Başkanlık Sistemi

İlk kez Le Monde gazetesinin yazarı Hubert Beuve-Mery tarafından 1959 yılında Fransa yönetim sistemini tanımlamak için kullanılan yarı başkanlık kavramı, 1958 Fransız Anayasası'nda 1962 yılında yapılan cumhurbaşkanının seçimiyle gelmesi değişikliği ile yeni bir hükümet sistemi olarak ortaya çıkmıştır (Yazıcı, 2017:91). Önceleri güçlü bir cumhurbaşkanı ile dengelenen parlamenter sistem olarak algılsa da Fransız siyaset bilimci ve kamu hukukçusu Duverger tarafından açıklanarak akademik arenada kabul görmüş ve yaygınlaşmış bir kavram olmuştur (Sartori, 1997:169). Duverger 1970 tarihli "Anayasa Hukuku" kitabında ve 1974 ile 1978 tarihli akademik çalışmalarında yarı başkanlık sistemi ile ilgili kapsamlı çalışmalar yapmıştır (Erdoğan, 2017:461). İlk kez bir Fransız kamu hukukçusu ve siyaset bilimci olan Duverger tarafından kuramsallaştırılıp literatüre sokulan ve yine ilk defa bir Fransız siyasetçi De Gaulle tarafından uygulama alanı bulmuş olan yarı başkanlık sistemi "Fransız modeli" olarak da adlandırılmaktadır. Ancak yarı başkanlık sistemi, parlamenter ve başkanlık sistemi gibi özellikleri bakımından göreceli olarak kendi içinde bütünleşme sağlayamamıştır (Ataöv, 2011: s.180).

Sert kuvvetler ayrılığına sahip başkanlık sistemi ile yumuşak kuvvetler ayrılığına sahip parlamenter sistemin bir melezi olan yarı-başkanlık sistemi, başkanlık sisteminden ayırt etmek kolay olacaktır. Başkanlık sisteminde tek başlı bir yürütme mevcutken yarı başkanlıkta iki başlı bir yürütme söz konusudur. Ancak parlamenter sistem ile ayırma konusunda bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Hatta bazı akademisyenler yarı başkanlık sistemini, parlamenter sistemden ayrı olarak

değerlendirmemektedir. Bazı akademisyenlerin görüşüne göre, yarı başkanlık sisteminin parlamenter sistemden farklı bir sistem olmadığı ve parlamenter sistemin farklı bir türü olduğu iddia edilmektedir. Bazıları ise, ikinci bir yapıya sahip parlamenter sistemin modern bir versiyonu olduğu görüşünü savunmaktadır (Aktaş, 2015: s.128)

Devletin başı sıfatıyla cumhurbaşkanının halkın seçildiği yarı başkanlık sisteminde, cumhurbaşkanına ait yetkilerin önem arz etmediğini düşünen yazarların haricinde, bu yetkilerin belirleyici olduğunu savunanlar da mevcuttur. Siyasi yetkileri olmayan cumhurbaşkanı ile halk tarafından seçilen parlamento arasından oylanarak oluşturulan bakanlar kurulunun olduğu sistem başkanlı parlamenter rejim olarak da adlandırılmaktadır (Özsoy, 2009: s.54).

Fransız siyaset bilimci ve kamu hukukçusu Duverger'e göre hükümet sisteminin yarı-başkanlık olarak adlandırılabilmesi için üç ana unsur gereklidir (Duverger, 1996). Bu kapsamda, cumhurbaşkanı halk tarafından doğrudan seçimle iş başına gelmelidir. Yarı başkanlık sisteminde, cumhurbaşkanının seçimle gelmesi ve anayasal yetkilere sahip olması başkanlık sisteminin özelliklerini taşımaktadır. Cumhurbaşkanının, başbakan ve ilgili bakanların karşı imzası olmaksızın tek başına kullanabileceği önemli anayasal yetkilere sahip olması da yarı-başkanlık sisteminin önemli bir unsurudur. Cumhurbaşkanının yetkilerinin sembolik olduğu ancak devlet başkanı sıfatıyla cumhurbaşkanının seçimle iş başına geldiği bazı devletlerin esasen parlamenter sistemle yönetildiği iddia edilmektedir (Özbudun, 1993:138). Diğer unsur ise, meclisten güvenoyu almaksızın görevine başlayamayan başbakan ve kabineden oluşan bir yürütmenin varlığıdır. Yarı-başkanlık sisteminde, parlamenter sistemde olduğu gibi yürütme iki organdan oluşmaktadır. Yarı başkanlık sisteminde yürütmenin yasamaya karşı sorumluluğu vardır ve yasama güvensizlik oyu ile

hükümeti görevden düşürebilmektedir. Bu özellik açısından da parlamenter sistemle ortak bir paydada buluşmaktadır (Atar, 2011: s.149).

Duverger'in temel unsurlarını açıkladığı yarı başkanlık sistemi, yasamaya karşı sorumluluğu olan bir başbakan ve halkın seçimiyle başa gelen bir cumhurbaşkanından oluşan ikinci bir yürütmeden meydana gelmektedir. Düalist bir yürütmenin mevcut olması sebebiyle parlamenter sistemle ortak bir özellik barındıran bu sistem, parlamenter sistemdeki cumhurbaşkanının sahip olduğu sembolik yetkiler aksine, anayasal icrai yetkilere haizdir (Aktaş, 2016: s.211). Nitekim yarı başkanlık sisteminin en önemli özelliği, yürütmenin seçimle iş başına gelen bir başkana sahip olmasıdır (Dunbay, 2012:298). Yarı başkanlık sisteminde tam yetkilerle donatılmış, seçilmiş bir cumhurbaşkanının bulunmasının amacı, ülkede çıkabilecek olası istikrarsızlıkları ve tıkanmaları önlemektir. Ancak yine de amaçladığı istikrarlı yönetimin aksine, yarı başkanlık sisteminin uygulandığı bazı ülkeler istikrarsızlık ve çatışma ortamı ile karşı karşıya kalabilmektedir (Dunbay, 2012: s.297).

Yarı başkanlık sisteminin güçlü yönlerinin başında başkanlık sisteminde olduğu gibi istikrarlı ve güçlü bir yönetim ortaya koyabilmesi gelmektedir. Başkanlık sistemiyle ortak bir özellik olan cumhurbaşkanının halk tarafından seçilme durumu, her ne kadar kabinenin meclis tarafından feshedilme durumu söz konusu olsa da hükümet krizi yaşanma ihtimalini azaltmıştır. Bu hükümet sisteminde yürütmenin düalist bir yapıda olması, başkanlık sistemindeki yürütmenin çıkarları doğrultusunda kişiselleşmesi ve otoriterleşmesi olasılığını azaltmaktadır (Korkmaz, 2015: s.121).

Yarı başkanlık hükümet sisteminin zayıf yönlerinden en önemlisi, yürütmenin düalist bir yapıda olması sebebiyle ortaya çıkabilecek görev ve yetki çatışmalarının anlaşmazlıklara sebebiyet vermesidir. Cumhurbaşkanının parlamentoda oluşan çoğunluk ile farklı kutuplarda olması durumunda sistemin kilitlenme olasılığı

bulunmaktadır. Bunun sonucunda hem yasamanın halk tarafından belirlenmesi hem de yürütmenin bir kanadını oluşturan cumhurbaşkanının halkın seçimiyle gelmesi meşruluk iddiasını gündeme getirecek ve taraflar geri adım atmayacaklardır. Böyle bir durum ilk kez 1981 yılında Fransa’da sosyalist Cumhurbaşkanı Mitterand ve merkez sağcı Başbakan Chirac arasında yaşanmış ancak uzlaşmacı bir tavırla sorunsuz bir şekilde üstesinden gelinmiştir. Bu durum siyaset biliminde “nikâhsız birlikte yaşamak” anlamına gelen “cohabitation” terimini kazandırmıştır. Cumhurbaşkanının parlamentoyu fesih etme yetkisi ya da yasama organının hükümeti istifaya zorlama gibi araçlar söz konusu olsa da Fransa “cohabitation”ın etkisinden uzlaşmacı bir yöntemle kurtulmuştur (Korkmaz, 2015: s.122).

Bir dönem Türkiye Cumhuriyeti de 21 Ekim 2007’de kabul edilen anayasa değişikliği ile cumhurbaşkanının halk oylamasıyla seçilmesiyle saf parlamenter uygulamasından teorik anlamda yarı başkanlık sistemine yönelme yaşamıştır. Yarı başkanlık sistemi denilince akla gelen ilk ülke hiç şüphesiz Fransa’dır. Diğer örnekler ise, Portekiz, Avusturya, Singapur, Finlandiya, İzlanda, Avusturya ve Azerbaycan olarak akla gelmektedir.

1.2.6. Başkanlık Sistemi

Başkanlık sistemi modeli kavramsal manada ABD’de yaşanan iç savaşın öncesinde İngiltere’deki medya mensupları tarafından Amerikan hükümet sistemini ifade etmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu sistem 1787’de ABD’nin Philadelphia eyaletinde kurucu meclis üyelerinin yaptıkları tartışmalar üzerine ortaya çıkan bir sistem olarak bilinmektedir. Başkanlık sistemi Amerika’da verilen bağımsızlık mücadelesinin sonucunda üretilen bir hükümet sistemi modelidir. O dönemde İngilizlere karşı verilen bağımsızlık mücadelesi göz önüne alındığında başkanlık sistemi İngiliz parlamenter modelinin bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Zamanla

siyasal sistemde kendine yer bulan başkanlık sistemi başkanın egemen olduğu ve yürütme gücünü kullandığı bir sistemdir (Kılınç, 2016).

Başkanlık sisteminin şüphesiz en bilinen ve en başarılı kabul edilebilecek ülkesi ABD'dir. İngiltere'den ayrılarak bağımsızlığını ilan eden 13 koloni, içişlerinde serbest federe devletlerden oluşan ABD'yi 1787'de kurmuşlardır. Amerikan Federal Anayasa'sı 1789'da kabul edilmiştir. Başkanlık sistemi ve Amerikan federalizmi, 13 koloninin ciddi müzakereler yoluyla merkezi güç ile yerel yönetim arasında bir denge kurduğu 250 yıllık bir süre zarfında gelişen bir model olarak görülebilir (Kılınç, 2016).

Başkanlık sisteminde yasama ve yürütme erki ayrı şekilde seçilmektedir. Ve herhangi bir organ diğerinin varlığını feshedememektedir. Başkanlık sisteminde başkan doğrudan seçilir ve yasama organının güven oyu gibi herhangi bir etki ve yetkisine ihtiyaç yoktur. Bu sistemde yürütme organı bir kişiden oluşmaktadır. Parlamenter sisteminde devlet başkanı ve bakanlar kurulu olmak üzere iki başlı yürütme sistemi kendini gösterirken başkanlık sisteminde ise tek bir başlılık söz konusudur. Bu yönüyle başkanlık sistemi, başarılı bir şekilde uygulandığı takdirde, sivil toplumun ve baskı gruplarının hem başkanlık yarışında hem de sistemin genelinde karar alma mekanizmalarında kendilerini göstermeleri daha kolay olabilmektedir (Yüksel, 2013).

Başkanlık sisteminde, yasama organı ile yürütme gücünü tek başına temsil eden başkan arasında parlamenter sistemdeki gibi bir organik ilişki olmadığı söylenebilir. Başkanın göreve gelmesinde yasamanın bir rolünün olmayışı ve göreve geliş şeklinin sonucu olarak yasama organına siyaseten sorumlu olmaması da bu noktada öne çıkmaktadır. Başkanlık sisteminin parlamenter sistemden bazı yönleri ile ayrıldığı görülmektedir. Başkanlık sisteminde yürütmede yer alan bakanlar

başkana karşı sorumlu ve aynı zamanda yasama organının üyesi değildirler. Fakat parlamenter sistemlerde bazı istisnalar dışında siyasal yürütme üyeleri, bakanlar, yasama organı üyesi konumundadırlar (Kamalak, 2009).

İlk defa ABD'de somut olarak uygulanan başkanlık sistemi, kurucu meclisteki tartışmaların ardından kabul edilen temsili hükümet modelidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1787'den beri anayasal güvence altında olan bu uygulamanın en belirgin özelliği, yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden kesin çizgilerle ayrılması ve bu erkler arasındaki denge ve denetleme mekanizmalarının çok iyi düzenlenmiş olmasıdır (Kuzu, 2013: s.19-26).

Başkanlık sisteminde yasama organı üyeleri ve yürütme organını temsil eden başkan halk tarafından seçilir ve bu iki erkin meşruiyet kapsamında birbirine ihtiyaçları yoktur (Siaroff, 2003: 289). Ayrıca bu sistemde yürütme organının (başkanın) yasama organını feshetme yetkisi olmadığı gibi yasama organının da başkanı görevden alma yetkisi yoktur. Seçilen senatörler ve başkan görev sürelerinin sonuna kadar görevde kalırlar ve erken seçim gibi bir uygulamada yoktur (Lijphart, 2012: s.17).

Başkanlık sistemi, katı bir kuvvetler ayrılığına dayandığından, yasama ve yürütme organlarının üyeleri başka bir organda görev alamaz ve başkan ve bakanları parlamenter sistemde olduğu gibi kurul şeklinde çalışma mantığına sahip değildir. Kararların başkan tarafından alındığı ve bakanlar (sekreterler) tarafından uygulandığı bu sistemde, yasama ve yürütme mekanizması birbirlerinin faaliyet alanına müdahale etmemektedir. Başkanın yürütme üzerinde siyasi sorumluluğu bulunmamakla birlikte, cezai sorumluluğu olması halinde yasama organı tarafından yargılanıp ve kısmen görevden alınabilmektedir. Bakanların ve üst düzey bürokratların göreve başlaması için ise yasama organının onayı gerekir ve bunu yanı sıra başkanın seçtiği

bakanların siyasi sorumluluğu yoktur; diğer taraftan bakan sadece başkana karşı sorumludur. (Verney, 1959: s.46-47).

Başkanın üst düzey devlet yöneticilerini doğrudan, diğer yönetici gruplarını ise dolaylı olarak seçebildiği bu sistemde, hayata geçmesini istediği kamu politikaları için personel değiştirme yetkisi ve gücü vardır. Bu yetki ve yürütme gücü başkana özellikle kriz dönemlerinde önemli üstünlük sağlamaktadır. Bakanlar, kamu politikası önerilerinde bulunma hakkına sahip değildir; ancak başkan tarafından belirlenen politikaları uygulamak için çalışmaktadır.

Katı bir kuvvetler ayrılığına dayanan başkanlık sisteminde, yasama organına seçilen üyeler kendi görev alanlarına odaklandıkları ve yürütmeden baskı, tehdit, ikna ve şeklindeki durumlarla karşılaşmadıkları için objektif kararlar alabilmektedir. Böylece yasama organı, yürütme ve üyelerinin eylemleri üzerinde etkin bir denetim yapabilmektedir.

Yürütme organını temsil eden başkanın dış politika, kamu düzeni, güvenlik, savunma gibi birçok farklı sorumluluk alanında yetkileri bulunmakta ve kendisine bakanlar tarafından yardım ve danışmanlık yapılmaktadır. Başkanın karar mercii olduğu bu sistemde yasama organı bütçe teklif etme hakkına sahiptir (Verney, 1959: s.46-47).

Başkanlık sistemi denince akla gelen ilk ülke olan ABD'de güç, tek kişide toplanmıştır ve başkan kendi ekibini kurmakta serbesttir. ABD'nin başkanlık sistemi, aynı sisteme sahip diğer ülkelerden biraz farklı olarak siyasi kültüründen kaynaklı nedenlerden ötürü bürokrasi, genellikle siyasi iradenin bir alt organı olarak kabul edilir ve bürokrasi için sürekli kontrol edilmesi gerektiğine dair bir düşünce hakimdir.

ABD'de uygulanan idari sistemde memurlara iki şekilde muamele edilmektedir: Bir tarafta sürekli kamu hizmetinin sağlanması için liyakat esasına göre atanan memurlar, diğer tarafta ise siyasi iradeye göre atanan ve üst görevlere getirilen memurlar bulunmaktadır. (Verney, 1959: s.46-47).

Başkanlık sisteminde bürokratik sistem üzerindeki yasama denetimi temel amaçlardan biri olarak kabul edilmekte ve düzenlemedeki esas nokta ise halka karşı sorumluluk kapsamındadır. Alınacak tüm kararlarda ve yapılacak tüm işlemlerde şeffaflık ilkesi göz önünde bulundurularak tasarlanan bu sistem, halka hesap verebilirlik ilkesi istikametinde yürümektedir. Burada izlenen yöntemler üzerinden amaçlara ulaşması için bürokrasiden en üst düzeyde yararlanılması hedeflenmektedir (Tosun ve Tosun, 1999: s.69).

Hem yasama organı olarak kongre hem de yürütme organı olarak başkanlık, bürokrasiyi kontrol etmeye çalışmaktadır. Kongre bürokrasiyi kontrol etmeye çalışmasında bürokrasiyi kendi uzantı ve kolu olan bir organ olarak görürken başkanlık ise bürokrasinin çalışmalarının halka hesap vermesi amacı taşıdığına ve seçimler üzerinde etkisi olacağına inandığı için bürokrasiyi kontrol etmeye çabalamaktadır.

Başkan, devleti anayasaya uygun olarak yönetmekle sorumludur ve bürokrasi üzerinde sınırlı yetkisi vardır. Bu sınırlı yetkiler içinde başkanın gerektiğinde memur ve astlarından yazılı açıklama talep edebilirken kongre ise tatilde veya ara tatilde komisyonlara ait yetkileri kullanabilmektedir. Bürokrasinin tüm eylem ve faaliyetlerinden sorumlu olan başkan ve ekibi, bürokrasi üzerinde tam bir nüfuzla etkin olmayı amaçladığı düşünmek yerin olacaktır (Verney, 1959: s.46-47).

Özetle, başkanlık sistemi, diğer tarafı doğrudan etkileme imkanı olmayan, katı bir kuvvetler ayrılığına dayanan bir sistemdir. Bu sistemde bürokrasi ile yürütme arasındaki ilişki sınırlıdır. Yürütmenin bürokrasi üzerindeki etkisi sınırlı olmakla birlikte, halka hizmet sunumunda doğrudan iletişim sağlayabilen bürokrasiyi etkilemeyi ve yönlendirmeyi amaçladığı söylenebilmektedir.

1.2.6.1. Başkanlık sisteminin güçlü ve zayıf yönleri

Başkanlık sistemi, bir devletin yönetim yapısını ve siyasi sistemini belirleyen bir modeldir. Bu sistemde, devlet başkanı yürütme yetkilerine sahip bir liderdir ve genellikle başkanın doğrudan halk tarafından seçilmesiyle göreve gelir. Başkanlık sisteminin güçlü ve zayıf yönleri, aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre güçlü yönler; (Kaya, 2018: s.37)

- **Güçlü Yürütme:** Başkanlık sisteminde, devlet başkanı geniş yürütme yetkilerine sahiptir. Bu, hızlı ve etkili kararlar alabilme ve politika uygulayabilme gücü demektir. Karar alma süreçlerinde uzun tartışma ve müzakerelerin yaşanmaması, kriz durumlarında hızlı tepki verilmesini sağlar.
- **Hesap Verebilirlik:** Başkanlık sisteminde, devlet başkanı doğrudan halk tarafından seçilir ve genellikle belirli bir dönem için görev yapar. Bu durum, başkanın halka karşı doğrudan hesap verebilir olmasını sağlar. Eğer başkan, halkın beklentilerini karşılamaz veya kötü yönetim sergilerse, bir sonraki seçimde değiştirilme riskiyle karşı karşıya kalabilir.

- Denge ve Ayrılık: Başkanlık sisteminde, yasama ve yargı organları ayrı ve bağımsız olarak işler. Bu, güçler ayrılığı ilkesini sağlar ve tek bir kişinin tüm yetkileri toplamasını engeller. Yasama organı (genellikle parlamento), yasaları yapma yetkisine sahipken, yargı organı ise yasaların uygulanmasını denetler. Bu denge ve ayrılık, devletin çeşitli organları arasında güç paylaşımını teşvik eder.
- İstikrar: Başkanlık sistemi, genellikle politik istikrar sağlama potansiyeline sahiptir. Belirli bir dönem için seçilen devlet başkanı, görev süresi boyunca genellikle daha az politik belirsizlik ve istikrarsızlık yaşar. Bu durum, uzun vadeli planlamayı ve politika sürekliliğini teşvik edebilir.

Zayıf yönler; (Kocakaplan ve Işık, 2017: s.52)

- Yasama-İcra Çatışması: Başkanlık sisteminde yasama organı ile devlet başkanı arasında potansiyel bir çatışma ortaya çıkabilir. Yasama organı, politika yapma ve yasaları çıkarma yetkisine sahipken, başkan ise politikaları uygulama yetkisine sahiptir. Bu durum, iki organ arasında işbirliği eksikliği, politik çekişmeler ve tıkanıklıklara yol açabilir.
- Hızlı Karar Alma Zorluğu: Başkanlık sistemi, güçlü yürütme yetkilerine sahip olduğundan, karar alma sürecinde aşırı merkeziyetçilik ve tek taraflı kararlar alabilme eğilimi vardır. Bu durum, uzun süreli tartışmalara ve çekişmelere yol açabilir. Ayrıca,

farklı siyasi görüşlere sahip olan partiler arasında uzlaşma sağlamak daha zor olabilir.

- **Hesap Verebilirlik Sorunu:** Başkanlık sisteminde, devlet başkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi, kısa vadeli popülist politikalara yol açabilir. Bazı başkanlar, seçilme sürecine odaklanarak, uzun vadeli çıkarlardan ziyade kısa vadeli popülerlik arayışına yönelebilir. Bu durum, uzun vadeli sürdürülebilirlik ve istikrar sorunlarına yol açabilir.
- **Görev Bölünmesi:** Başkanlık sistemi, yasama ve yürütme organlarının ayrı olduğu için görevlerin bölünmesi gereklidir. Bu durum, yetkilendirme ve sorumlulukların net bir şekilde tanımlanmasını gerektirir. Ancak, bu görev bölünmesi bazen belirsizliklere ve yetki çatışmalarına yol açabilir.

Başkanlık sisteminin güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Güçlü yönleri arasında güçlü yürütme, hesap verebilirlik, denge ve ayrılık ile istikrar yer almaktadır. Ancak, yasama-icra çatışması, hızlı karar alma zorluğu, hesap verebilirlik sorunu ve görev bölünmesi gibi zayıf yönleri de dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, başkanlık sistemiyle ilgili değerlendirmeler yaparken, bu güçlü ve zayıf yönlerin dikkate alınması önemlidir.

1.2.7. Hükümet Sistemi

Sözlük anlamına göre, Arapça “hkm” kökünden gelen “hükümet” dilimizde yönetim, egemenlik olarak kullanılmaya başlanmıştır. Arapça sözcük “hakama”, egemenlik erkini kullandı, yargıladı fiilinin mastarı halindedir. Hükümet kelimesinin

tarihte bilinen ilk kullanımını Seydi Ali Reis'in 1557 yılındaki "Mirat-ül Memalik" isimli eserinde "hükümet etmek" olarak yer almıştır. Başka bir kaynakta ise, hükm veya hükümet "hüküm ve karar vermek, adaletle hükmetmek" manasında açıklanmıştır (TDV İslam Ansiklopedisi, 1998:468). Modern anayasa hukukunda ise hükümet, devlet otoritesinin işlemeden sorumlu bir araç, yönetim organı olarak ifade edilmiştir.

Hükümet kavramı zaman geçtikçe hukuki anlamından başka siyasi ve idari bir anlam daha kazanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı devlet yapılanmasında hem merkezin hem de eyaletlerin yönetimine karşılık gelen bir anlama evrilmiştir. Arap devletlerinde ise hükümet kavramının siyasî-idari bir terim olarak kullanılması sonraki dönemlere rastlamaktadır. 1824-1825 yıllarında Machiavelli'in "II Principe" isimli eserinin Arapça olarak tercüme edilişinde hükümet sözcüğüne denk olarak "emîriyye" ve "siyâde" kelimeleri kullanılmıştır. Fransız anayasal metinleri Arapça diline tercüme edilirken ise "gouvernement" kelimesine karşılık olarak "tedbîrül-memleke" sözcüğü hükümet yerine kullanılmıştır. Diğer yandan, XIX. yüzyılın başlarından itibaren hükümet kelimesi yaygın anlamından başka "yönetim organı" olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu suretle Türk ve Arap siyasi ve idari sistemi uygulamalarında hükümet ve devlet kavramlarının ayrımı yerleşmiştir (Lewis, 2005: s.552).

Hükümet sistemi kavramı ise, hukuki ve idari anlamda devletin üç işlevi olan yasama, yürütme ve yargı erklerine bağlı olarak ortaya çıkmakta ve erklerin hangi organlar tarafından nasıl kullanılacağını, aynı zamanda aralarındaki ilişkinin nasıl düzenleneceğini ifade etmektedir (Hekimoğlu, 2009). Hükümet sistemi kavramı, anayasal demokrasilerde veya demokratik olmayan rejimlerde devlet içindeki kuvvetlerin düzenlenişi ve dağılımı açısından uygulanan kurallar ve kurumlar sisteminin tümü olarak açıklanabilir.

Hükümet sistemleri sınıflandırmasının temeli genel anlamda Montesquieu'nün kuvvetler ayrılığı kuramına dayanmaktadır (Erdoğan, 2011: s.14). Devletin üç temel erki olan yasama, yürütme, yargı erklerinde, yasama ve yürütmenin birbirleri ile olan ilişkisi hükümet sistemlerinin tasnifinde kilit rol oynamaktadır. Yargı erkinin hükümet sistemlerinin tasnifinde rol oynamamasının sebebi demokratik ülkelerde yargı erkinin ayrı olması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır (Gözler, 2011: s.548).

Sınıflandırmanın temelinde yasama ve yürütme organlarının durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Yasama ve yürütme görev ve yetkisi aynı organa verilebilmekte veya bu anlamda farklı organlar da yetkilendirilebilmektedir. Kuvvetlerin aynı organda birleştiği durumlar, kuvvetlerin yasama organında birleştiği hükümet sistemleri ve kuvvetlerin yürütme organında birleştiği hükümet sistemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuvvetlerin yasama organında birleştiği sistem, literatürde meclis hükümeti sistemi olarak adlandırılmaktadır. Kuvvetlerin yürütme organında birleştiği sistemler ise diktatörlükler ve mutlak monarşiler olmak üzere tasnif edilmiştir. Kuvvetlerin farklı organlar tarafından temsil edildiği sistemler ise kuvvetlerin sert veya yumuşak ayrılığına göre sınıflandırılmaktadır. Kuvvetlerin birbirinden kesin ve sert bir biçimde ayrıldığı sistem başkanlık sistemini karşılarken, dengeli ve yumuşak bir ayırım parlamenter sistemi ifade etmektedir (Özbudun, 2017: s.323). Hem başkanlık sisteminin hem de parlamenter sistemin özelliklerini taşıyan melez sistem ise yarı başkanlık sistemi olarak literatürde yerini almıştır

1982 Anayasası'nda yapılan en kapsamlı değişiklik kuşkusuz 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 21 Ocak 2017 tarihinde TBMM tarafından kabul edilerek 16 Nisan 2017 referandumunda halkın oylarıyla geçen değişikliktir. 1982 Anayasasında 18 madde değişikliğe uğramış, devletin temel organlarının yapısı ve birbiri ile ilişkisi değişerek yeni bir

hükümet modeli yani Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ortaya çıkmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde hem cumhurbaşkanlığı hem de TBMM seçimi birlikte yapılmış, 9 Temmuz 2018 tarihinde cumhurbaşkanının meclis önünde yemin etmesi ile tüm değişiklikler yürürlüğe girmiştir (Turan, 2018: s.48)

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak ifade edilen yeni sistemin ABD tipi başkanlık sisteminden esinlendiği düşünülmekte ise de bu sistemden ayrılan önemli özellikleri de mevcuttur. ABD başkanlık sisteminden ayrılan özelliklerin ise, TBMM (yasama) ve cumhurbaşkanlığı (yürütme) seçimlerinin aynı anda yapılması, birbirlerini karşılıklı olarak feshedebilme yetkisine sahip olmaları ve cumhurbaşkanının yetkileri olarak göze çarpmaktadır (Çolak, 2017: s.52). Sistemin bu anlamda herhangi bir başkanlık sisteminin kopyası değil aksine kendine has özellikleri olan bir sistem olduğu görüşünü savunanlar da mevcuttur. Diğer yandan sistemin özellikleri incelendiğinde yürütmenin tek başlı olması ve halk tarafından seçilmesi, yasama ve yürütme organlarının birbirlerinden katı bir şekilde ayrılması unsurları bakımından tipik bir başkanlık modeli olduğunu düşünenler de azımsanmayacak sayıda (Gülener ve Miş, 2017: s.10).

17 Nisan 2017 referandumu ile kabul edilen ve 9 Temmuz 2018 tarihinde cumhurbaşkanının meclisin önünde yemin etmesiyle tüm değişikliklerin yürürlüğe girdiği bu tarihte Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi de uygulamaya konulmuştur. Bu sistemin temel özelliklerinden bahsetmek gerekirse; cumhurbaşkanı halkın oylarıyla seçilmeye ve meclis seçimi ile cumhurbaşkanı seçimi beş yılda bir eş zamanlı olarak yapılmaya başlanmıştır. Yürütmenin düalist yapısına son verilmiş, yürütme yetkisi ve görevi sadece cumhurbaşkanına verilerek başbakanlık makamı ve bakanlar kurulu kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanı ve meclise birbirlerini fesih etme yetkisi verilmiştir. Ancak eş zamanlı seçim öngörüldüğü için böyle bir durumda hem meclis hem de cumhurbaşkanı seçimi yeniden yapılacaktır. Cumhurbaşkanı

yürütme ile ilgili konularda ayrıca sosyal ve ekonomik haklar da dâhil olmak üzere kararname çıkarma yetkisi tanınmıştır. Üst düzey kamu görevlileri cumhurbaşkanı tarafından bu kararnameler ile atanacaktır. Cumhurbaşkanı kendisine vekâlet etmek üzere yardımcı ve politikaları uygulamak üzere bakan atayacaktır. Parlamenter sistemdeki siyasi sorumluluğu olmayan cumhurbaşkanının aksine siyasi ve cezai sorumluluğu olan bir cumhurbaşkanı benimsenmiştir. Parlamenter sistemdeki yürütmenin yasamaya karşı sorumlu olmasının bir sonucu olarak düzenlenen gensoru mekanizması, bu hükümet sisteminde cumhurbaşkanının sorumluluğunun halka karşı olması sebebiyle ilga edilmiştir (Güler, 2018: s.312). Yargının bağımsızlığı ilkesine bir de tarafsızlığın eklenmesi ile kuvvetlerin sert ayrılığına bir geçiş aracı olarak görülmüştür.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi henüz yeni deneyimlenmiş bir sistem olarak güçlü ve zayıf yönlerine odaklanmak zordur. Ancak öngörülen zayıf yönlerinden en önemlileri, meclisteki çoğunluğun farklı olduğu durumda, meclis tarafından çıkarılan yasalar yürütmenin politikaları ile uyuşmadığı takdirde idari işlem ve eylemlerde bazı aksaklıklar görülebilir. Yine meclis çoğunluğunu elinde bulunduran parti ile cumhurbaşkanının partisinin aynı olmadığı durumda ülkede kutuplaşma ve çıkar çatışması meydana gelebilir. Ancak yasama ile yürütme arasında bir uyuşmazlık çıkarsa, seçimlerin yenilenmesi kararı verilip kötü gidişat durdurularak sistemin yeniden çalışması sağlanabilir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, güvensizlik oyu söz konusu olmadığından meclisin çok partili olması durumunda hükümetin kurulamaması gibi bir olay yaşanmayacaktır (Akçakaya ve Özdemir, 2018:932). Yasama organının görev alanına giren konularda cumhurbaşkanının kararname çıkarma yetkisini kullanmadığı sürece, yürütmeye ilişkin konulardaki kararnameler işlerlik kazandırabilir.

2. SİYASİ DEĞER

2.1. Siyaset Kavramı

Arapça bir terim olan "siyaset" kelimesi, yerleşik hayata geçmemiş Arap toplumlarında at ve develerin yetiştirilmesi ve ehlileştirilmesi anlamına gelen "siyasa" olarak bilinmektedir. Bu kelimenin birisine bakmak, eğitmek ve yönetmek gibi tanımları olsa da insanları ve şehirleri yönetmek, refaha katkıda bulunmak, ilişki kurmak ve sürdürmek gibi yeni eklemelerle anlam ve tanım genişlemesine uğramıştır (Yılmaz vd., 2013: s.268).

İngilizce karşılığı olan "politics" olan 'Siyaset' kelimesi, Antik Yunan medeniyetinde bir siyasi örgütlenme biçimi olarak ortaya çıkan idari birimlerden şehir devletlerinin adı olan "polis" kelimesinden türemiştir. Şehir devletlerinin rutin iş ve faaliyetlerine her bireyin katkı sağlaması gerektiği savunulmakta, bunu yapmayanlar çeşitli söylemlerle suçlanıp olumsuz yaklaşımlarla karşılaşmaktaydı. Bu durum gelecekte siyaset tarafından farklı şekillerde ele alındıkça, insanlara ait olan ve onları etkileyen tüm faaliyetlerin yasal ve katkı sağlayıcı olması gerektiğine inanan bir tür olarak değerlendirilmiştir (Yayla, 2002: s.1).

Siyaset kelimesiyle aynı anlamda kullanılan bir diğer kelime de politikadır. Doğuştan gelen özellikleri dışında, sosyo-ekonomik statüleri nedeniyle farklı görüş ve çıkarlara sahip olan insanlar, bu nedenlerle mücadele, anlaşmazlık ve çatışma halindedir. İnsanlar arasındaki çatışma ve mücadele ortamı ile mevcut değerlerin paylaşımı siyasetin temelini oluşturur. Mücadele ve çatışma ortamının sonucu olarak amaç iktidarın ele geçirmek ve onun olanaklarından olabildiğince yararlanmaktır (Kapani, 2019: s.23-24).

Siyasete geniş bir perspektiften bakacak olursak, bir dizi ayırt edici özelliğe sahip olduğu ifade edilebilir. Bu özellikler kısaca şu şekildedir: Her şeyden önce siyaset, zaman ve mekândan bağımsız olarak her toplumda ortaya çıkan evrensel ve sürekli bir olgudur. Tarihsel süreçte farklı düşünce ve görüşlere sahip insanların varlığı ve ortaya çıkan bu durumun bir mücadele alanı haline gelmesi, en basit yapılandırılmışından en gelişmişine kadar tüm topluluklarda ve örgütlerde bulunan değişmez bir fonksiyondur (Kapani, 2019: s.25) İkinci bir noktada siyaset, toplumda mevcut değer ve fırsatların güç unsurları arasında koordineli ve orantılı bir şekilde dağıtılması ve buna bağlı olarak güç çevreleri arasında çatışma ve iktidar mücadelesi anlamına gelmektedir. Mücadele ve çatışma belirli sınırlar dahilinde gerçekleşir ve toplumun bütünlüğünü tehdit etmez ve toplumsal anlamda barış ve düzen asgari koşullar üzerinde anlaşmanın temelini oluşturmaktadır (Kapani, 2019: s.26)

Üçüncü olarak, insanların farklı fikir ve görüşleri göz önüne alındığında siyaset çatışmaya neden olsa da diğer taraftan bir uzlaşma ortamı da meydana getirmektedir. Siyaset karar almak, kurallar koymak ve bunları uygulamak demektir. Toplumun oluşturduğu çok sayıda farklı grup, kararlara kendi penceresinden baktığı için, kararlarında siyasi gücü etkilemeye ve yönlendirmeye çabası içindedir. Siyasi güç, aynı zamanda kararların tüm toplum için uzlaşmayı garanti edecek şekilde alınmasını ve bu grupların önerilerinin dikkate alınmasını sağlamaktadır (Kapani, 2019: s.27).

Sonuçta siyaset insanların yaşamlarını etkileyen, şekillendiren ve yönlendiren bir faaliyet alanıdır. Politikanın insanları etkileme rolünün, daha iyi bir çevre yaratarak yaşamları iyileştirmek olduğunu vurgulamaktadırlar. Toplum üzerinde bir güç olan siyasi iktidara halkın itaati, onun haklı ve doğru olduğu inancına, yani meşru görülmesine dayanmaktadır (Kapani, 2019: s.27-28).

Siyaset teriminin kabul edilebilir ve meşru birçok anlamı olmasına rağmen, çeşitli yönleriyle üzerine yapılan tartışmalar sürmektedir. Tanımlara genel olarak bakıldığında iktidar mücadelesinin, yani devlet denilen siyaset kurumunun sınırları içinde düzeni sağlamaya yönelik her türlü tedbirin, yürütülen tüm faaliyetlerin, iş ve işlemlerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Siyaseti konu edinen yaklaşımlar arasında onu sanat olarak adlandıranların yanı sıra iktidar mücadelesi, devlet yönetimi, otorite sahibi olma ve otorite ilişkileri gibi çeşitli tanımlamalar da bulunmaktadır (Tatar, 1997: s.15).

2.1.1. Siyasal Sistem

Sosyal çevredeki birçok sistemden biri olan siyasi sistem, kamu hizmetlerinin sunumunda rol oynayan birçok farklı kurumu içermektedir. Siyasal sisteme dair kurumlar, kendilerine tahsis edilen personel ile faaliyetlerini yürütebilmek için ilke, kural ve usullere göre hareket etmektedir.

Siyasi sistem, sosyal çevrede siyasetle ilgili tüm yapıları barındırmaktadır. Bu sistem içerisinde devlet siyasal sistemin, siyasal sistem de siyasal rejimin bir parçasıdır. Siyasi sistemde devletle birlikte siyasi partiler, gruplaşmalar, siyasetçiler, toplumda etkili olan siyasi hareketler, anayasal kurum ve kurullar etkilidir. Siyasal sistem, toplumun ve etkileşim içinde olduğu uluslararası arenanın talep ve ihtiyaçlarına göre girdilerini üretmesinin ardından bu girdileri belirli dönüşüm süreçlerinden geçirerek kamu politikaları veya hizmetleri şeklinde adlandırılan çıktılara dönüştürmektedir. Üretilen her çıktı yeni bir girdiyi temsil ederken çıktılar toplumda, ilgili sektörlerde olumlu ya da olumsuz tepkileri ortaya çıkartabilmektedir. Kısacası siyasi sistem, çevresiyle sürekli ve yakın bir iletişimde olan, geri bildirim yoluyla sürdürülen ve aktif döngüsel bir sistemdir. (Tekeli, 1976: s.150). Alkan'a göre farklı şekilde örgütlenmiş siyasi sistemler benzer kurumlara sahipken, benzer

toplumlar farklı siyasi kurumlara sahip olabilir ve farklı siyasi süreçler izleyebilmektedir (Alkan, 2013: s.23).

2.1.2. Siyasal İktidar

Genel olarak güç kavramı, sosyo-psikolojik, ekonomik ve siyasi tüm unsurları içine aldığı kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulması gereken bir kavramdır. Akal'a göre güç kavramı, "bazı kişi ve grupların diğer kişi ve gruplar üzerindeki etkisi" olarak tanımlanmaktadır.

Genel olarak geçerli tanımı bulunmayan iktidar gücü terimi için Bertrand Russell "fizik bilimleri için enerji neyse, sosyal bilimler için de iktidar kavramı odur" demiştir. İktidar gücü, kavramı genel olarak "başkalarının davranışlarını etkileme ve kontrol etme yeteneği" olarak tanımlanırken Weber'e göre ise "İktidar gücü, dirençle karşılaşsa bile sosyal ilişkilerde bir iradeyi dayatma olasılığıdır" (Kapani, 2019: s.54-55).

Diğer iktidar kavramlarından farklı olarak siyasi iktidar, tüm ülkeyi ve toplumu etkileyen genel kararlar alan, toplumu örgütleyen ve koruyucu bir işlev gören iktidardır.

2.1.3. Siyasal İktidarın İşlevleri

Siyasi iktidar deyince aklımıza toplumsal yaşamda gerekli kamu düzeninin sağlanması, sosyal hakların tesis edilmesi ve toplumda en iyi yaşam standardının sağlanması için gerekli düzenleme ve tedbirlerin hayata geçirilmesi gelmektedir. İlk siyasi örgütlenmelerden modern ulus devletlere kadar siyasi iktidarın yürütme işlevlerini üstlendiği, kamu otoritesini garanti altına almaya çalıştığı görülmektedir.

Kamu düzeni ve otoritesinin korunması ilkesi tüm yetkili makamlar tarafından evrensel olarak görülmektedir (Aydın, 1998: s.11).

Günümüzde demokratik seçimlerle iktidara gelen ve toplumun tamamını etkileyen kararlar alan ve bu kararların hayata geçmesini sağlayan iktidar sahiplerin, çok sayıda altını çizmeye değer işlevi vardır. Siyasi iktidarın temel fonksiyonlarında biri, elde bulunan kaynakları vatandaşların ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak şekilde kullanmayı ve paylaşmayı amaçlayan politikalar oluşturmaktır. Talepler mümkün olan en iyi şekilde analiz edildiğinde, siyasi tedbirlere dönüştürüldüğünde, anayasa veya kanun gibi düzenlemeler yoluyla yasama organlarında resmileştirildiğinde ve kamuoyuna teyit edildiğinde, siyasi iktidarın toplumsal düzeydeki meşruiyeti güçlenecektir (Dursun, 1997: s.112).

2.1.4. Siyasal Partiler

Partiler, parlamento ve seçim, siyasal katılım için mühim olan unsurlar arasındadır. Post-modern topluluklarda siyasal katılım, bahsedilen hususlar aracılığı ile gerçekleşir. Günümüzde modern demokratik toplulukların mühim kurumlar arasında olan siyasal parti; bir programın etrafında birleşmiş, siyasal iktidarı elde edebilme veya paylaşma amacıyla olan, sürekli bir örgütü bulunan kuruluşlar olarak nitelendirilebilir (Aydın, 2011:181). Demokratik telakkilerin gelişimi ve genel oyun git gide daha geniş bir şekilde meydana gelmesi sonucu, artık partiler hem milletlerin siyasi yaşamında hem de kamu hukuku teorisi içerisinde ehemmiyet kazanmıştır. Günümüzde modern demokrasilerin siyasi ana kuruluşları kendi siyasi partilerinin rejimleri bir yana koyularak incelenemez (Hacıbrahimoglu, 2010: s.9).

Siyasi partiler ilk defa Eski Yunan kültüründe karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde algılandıkları şekilleri ile 19. asrın ortalarında ilk defa görüldükleri

bilinmektedir. Hükümdar ve aristokrat aracılığı ile yapılan baskıcı yönetimlere karşılık, batı ülkelerinin liberal ve radikal partileri meydana gelmiştir. Aristokrasi ve burjuvazi arasında meydana gelen ilk mücadele ile adayları desteklemek ve seçim giderlerini karşılaya bilmek adına yerel komitelerin kurulmuştur. Ayrıca meclislerde aynı düşüncelerin gruplar meydana getirerek yerel meclisler ile bağlantılar meydana getirmesi kadro partileri şeklinde meydana gelen ilk siyasi partileri gün yüzüne çıkarmıştır (Kışlalı, 1987: s.227-228).

2.1.5. Siyasal Seçimler ve Tarihi

Seçim siyasal iktidara, belirli bir süre içerisinde yönetme yetkisi verme veya öncesinde verilmiş olan yönetim yetkisini yenilemektedir. Ayrıca halihazırdaki siyasal iktidarı elden alma imkânı sunan bir araç olarak nitelendirilebilir (Karamustafaoğlu, 1990:14). Seçilmiş olanların ve bu kişiyi/kişileri seçenlerin konumunu ya da işlemin niteliğini göstermekte olan ifadeler ile seçimler, “yönetenlerin yönetilenler tarafından seçilmesi ya da yetkilendirilmesi işlemi” şeklinde tanımlanmaktadır. Demokratik rejimlerde siyasal seçimler ve partiler birbirlerini tamamlar niteliktedir. Bunun sebebi kendi görüşleri ve idealleri doğrultusunda insanlara değişik programlar tavsiye eden siyasal partiler arasındaki devamlı yarışın dönemsel sonuçlarının, belli aralıklar ile yenilenmekte olan seçimler ile belirlenmesidir. Siyasal partiler, bahsedilen programları uygulayabilmek veya muhalefet olabilmek için ihtiyaç duydukları yetkiyi seçim ile elde ederler (Türk, 1995: s.553).

Günümüzde kullanılmakta olan “demokrasi” sözcüğünün temelini karşılığı Eski Yunan uygarlıklarında bulunmaktadır (Uygun, 2011:9). Demokrasi “demos” ve “kratos” kavramlarının birleşiminden meydana gelmektedir. Demos, kentlerde (polis) yaşayan insanlar anlamında gelmektedir. Bunun yanı sıra sıradan insanlar, alt

tabaka ya da alt tabakadaki din insanlarını ifade eder. Kratos sözcüğüyse güç veya egemenlik anlamındadır. Eski Yunan'da demokrasi, egemenliği, gücü ve iktidarı elinde bulunduran halk anlamına geliyordu (Dinçkol, 2017: s.753).

Atinalı halk harcama ve vergiler haricinde savaş ve barış ile alakalı durumlarda de oy kullanabilmektedirler. Öte yandan "generallerini" de seçebilir ve yüksek devlet görevlisi olabilmekteydiler (Samons, 2013: s.67). Kışlalı'nın fikrince Eski Yunanda Halk Meclisi temel kurum niteliğindedir. Meclise yirmi yaşına basan tüm erkekler katılabilirdi. Meclis senede en az 10 kere bir toplanmaktaydı. Yasaları kabul edilmesi, savaş, barış ve vergi toplanması ile alakalı kararlar bu mecliste alınırdı (Kışlalı, 1984: s.67). Meclis üyeleri devlet yönetimini devamlı denetlemektedir. Yönetici kadro ve devlet memurları halk tarafından sorguya çekilip görevden alınabilirdi (Yalçınkaya, 2011: s.41). Beşyüzler Meclisi Atina'daki 10 mahallenin önderliğindeki 500 temsilciden meydana gelmekteydi. Tüm mahalleden kura ile seçilmiş olan temsilcilerin en mehim işi Halk Meclisinin gündemini belirlemektir. Ayrıca birtakım idari işleri de üstlenmektedirler (Kışlalı, 1984: s.67). Üyelerin kura aracılığı ile seçilmesi ve yurttaşların sadece bir defa seçilebilmesi yöntemi ile halkın hemen hemen hepsi Beşyüzler meclisinde üyelik yapmaktadır.

2.2. İletişim Kavramı

İletişim insanlığın başlangıcı itibarıyla sözlü, yazılı, görsel ve farklı formasyonlarda kendini gösteren beşeri bir faaliyet olarak bilinmektedir. İletişim konusunda farklı otoritelerin farklı tanımlamaları olsa da temelde bir mesajın, bir alıcıya bir kanal vasıtasıyla ulaştırılması olarak bilinir.

Varlıklar arasında bir aktarım olan iletişim, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana düşünürler için bir farklılık durumu olmakla birlikte, bilimsel bir araştırma alanı olarak yeni bir alandır (Lazar, 2009: s.15).

Bu bağlamda iletişim; bir gönderici, bir alıcı, gönderici ve alıcı arasındaki ilişki, etki, iletişimin gerçekleştiği ortam ve göndericilerin atıfta bulunduğu bir dizi bileşenden oluşan iletişim kümesi olarak tanımlanabilmektedir (McQuail-Windahl, 2005: s.18).

Bir başka tanıma göre ise bireyler, gruplar ve kuruluşlar arasında mesaj (düşünce, bilgi, haber) alışverişi sürecidir (Odabaşı ve Oyman, 2007: s.15).

Burada ortaya çıkan farklı tanımlamalar ve görüşler göre iletişimin tek düze bir bilim dalı olmadığı ve odaklandığı ve etkilediği alanlar itibarıyla geniş bir yelpazeye sahip olduğunu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu canlı ve aktif çeşitliliğe sahip yönüyle iletişim, herhangi bir çalışmanın başlangıcında birçok farklı disiplinden yararlanmak gerektiği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Bütün bu tanımsal çabaları altından iletişimin ne olduğu sorusu her daim konulmaya devam edecektir. İletişime dair temel taleplerden birisi de bilgi ve düşünceleri ortaklaştırma arzusunun, toplumda güven kazanma, fikirleri kabul ettirme, ikna ve manipülasyon yoluyla tutum ve davranışları değiştirme çabasıdır (Kamanlıoğlu, Göztaş, 2010: s.5).

Burada asıl odak nokta ‘Neden İletişim Kurarız’ sorusu iletişimin asıl maksadını aydınlatacaktır. İnsanlar ister yalnız ister topluluk içinde yaşasın, iletişim yoluyla hedeflerine ulaşmak isterler. Bu nedenle insanın her türlü sözlü, yazılı veya sözsüz iletişimde çevreyi etkileme isteğinde temel amaç bilgi aktarmak ve karşısındakini etkilemektir. İnsan hayatı iletişimle devam ettiğine göre, onun için hayat bir bakıma iletişim serüvenidir. Normal zihinsel işlevlere sahip bir kişinin iletişim olmadan yaşaması çok zordur. Bu noktada İletişim, insanların bireysel ve toplumsal yaşamlarının vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu bağlamda insanlar günlük yaşamlarında diğer insanlarla, kurumlarla, kuruluşlarla, gruplarla ya da kendileriyle iletişim kurmayı yeğlemektedir.

2.2.1. Siyasal iletişim Kavramı

Siyasal iletişim kavramı hem bir dizi mesleki uygulamayı hem de teorik ve bilimsel bir disiplini ifade etmektedir. Profesyonel bir uygulama olarak “siyasi iletişim” terimi, propaganda, seçim pazarlaması, siyasi pazarlama, siyasi kampanya ve siyasi halkla ilişkiler gibi çeşitli etiketlere sahip bir dizi iletişim sürecini ifade eder. Multidisipliner bir doğası bulunmaktadır. Bu nedenle tanımlaması güçtür. Ancak odak noktaları üzerinden bir değerlendirme yapmak mümkündür. Bunlar: *siyasal aktörler, mesajlar, siyasal iletişim kanalları ve halk (muhatap)* olarak dikkat çekebilir. Amerika Bu manada, "kim, kime, hangi kanallar aracılığıyla, hangi etkilerle ne söylüyor?" sorusu, siyasal iletişim alanındaki pek çok araştırmanın temelidir (Lasswell, 1927: s.1 vd).

Siyasal iletişim alanı, siyaset üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisi olabilecek mesajların oluşturulması ve yayılmasıyla ilgilendir. Klasik olarak siyasal partiler, siyasal iletişim ve politika oluşturma süreçlerinde en önemli siyasal örgütlenmedir. Ancak siyasal iletişim bağlamında önemli örgütler yalnızca bunlar değildir. Mesajı iletenler düşünce kuruluşları gibi diğer kuruluşlar, kiliseler, sendikalar gibi sivil toplum kuruluşları, çevre örgütleri, insan hakları örgütleri veya diğer çıkar grupları olabilir. Yeni toplumsal hareketler gibi gazeteciler de siyasal iletişim süreçlerinde çok önemli aktörlerdir.

Siyasal iletişim araştırmaları sürece ilişkin bazı karakteristik faktörlere odaklanmaktadır. Bunlardan biri siyasi aktörlerdir. Siyasal iletişim süreci, kampanyalar üzerinden ilerler. Kampanyalara ilişkin üç farklı iletişim aşamasını ele alabiliriz: modern öncesi (1800’ler-1950), modern (1950-1990) ve postmodern (1990 ve sonrası) süreçlerdir. Modern dönemde siyasal iletişime televizyon hakimken, postmodern dönemde internetin önemli bir yeni oyuncu olarak ortaya çıkışı, kitlesel

medya kampanyalarının bir “hipermedya kampanyasına” dönüşmesine yardımcı olmuştur. Birçok yazar kendilerini yeni teknolojileri, özellikle de İnternet'in sadece politikacılar tarafından değil aynı zamanda yeni toplumsal hareketler ve medya tarafından kullanımını incelemeye ve bunun hem siyasi davranışı hem de siyasi içerik üretimini nasıl değiştirdiğini araştırmaya adanmıştır. Habermas'ın kitle iletişim araçlarının ortaya çıkışının kamusal alanın "yeniden feodalleşmesini" beraberinde getirdiği tezini kabul eden bazı yazarlar, İnternet'in doğuşunu "yeni bir kamusal alanın" doğuşu olarak görmüştür. Öte yandan, diğer yazarlar “normalleşme tezini” savundular: İnternetteki siyasetin, geleneksel, çevrimdışı oyuncuların hakim olduğu “olağan siyaset”ten başka bir şey olmadığı tezi de ileri sürülmektedir (Margolis ve Resnick, 2000: s.1 vd).

Öte yandan mesaj ve kanallar da araştırmacılar için önemli bir konudur. Farklı siyasal aktörler tarafından üretilen ve medya tarafından iletilen mesajların içerik analizi, siyasal iletişim araştırmalarının klasik bir dalıdır. Siyasal iletişimin en büyük kaynakları, özellikle seçim dönemlerinde kamuya açık konuşmalar, televizyonda yayınlanan siyasi reklamlar, basılı reklamlar, siyasi posterler, televizyonda yayınlanan tartışmalar ve web siteleridir. Bu araştırma dalı, konuşmalarda ve diğer iletişim araçlarında kullanılan tema, metafor, dil ve politik sembolizm gibi unsurları inceler. Bu noktada seçim dönemleri öne çıkar. Bunun nedeni elbette demokrasinin resmi temsilcilerinin seçiminin önemi ve bu temsilcileri seçen vatandaşlara sunulan mesajların kalitesine duyulan endişedir (Gonçalves, 2018: s.3-4).

Son olarak yazarlar, mesajların insanlar üzerindeki etkilerini inceleme eğilimindedir. Farklı türdeki siyasal mesajlara maruz kalmanın potansiyel etkilerinin incelenmesi, siyasal iletişimdeki en verimli araştırma alanlarından biri olmuştur. Pek çok yazar, ister bir reklamda ister bir haberde yer alsın, farklı türden aracılı mesajlara maruz kaldıklarında hedef kitlenin üyelerinin algı, tutum ve davranışlar açısından

nasıl etkilendiğini anlamaya kendini adanmıştır. Bazı araştırmacılar siyasi temalara (temalara ilişkin bilgi veya siyasi liderin tanınması) ilişkin algı ve görüşler üzerindeki etkiyi, bazıları ise siyasi tutumlar ve siyasi değerler üzerinden incelemelerini yürütmektedir. Kitle iletişim teorileri önemli sayıda politik bilgi işleme çalışmasına ilham kaynağı olmuştur. Gündem belirleme teorisinin en sağlam teorilerden biri olduğu kanıtlanmıştır (Gonçalves, 2018: s.3-5). Bu teorinin temel varsayımları, medyanın bize hangi tutum veya görüşlere sahip olmamız gerektiğini (ne düşünmemiz gerektiğini) söylememesi, ancak bize hangi konulara odaklanmamız gerektiğini (ne hakkında düşünmemiz gerektiğini) söylemesidir. Bu, bir konunun medyada - tekrar tekrar ve güçlü bir şekilde - ele alındığında konunun meşru olduğu görüşü medyaya paylaşılması, zihinsel gündeme yerleştirdiği anlamına gelmektedir. Bu nedenle gündem belirleme, haber medyası tarafından göze çarpan konularla ilgili kamuoyunun farkındalığının ve ilgisinin yaratılmasıdır.

2.3. Değer Kavramı

Felsefe kökenli olan değer kavramı Latin etimolojide “değmek” anlamında kullanılır (Spates, 1983: s.28). En basit şekliyle, istekleri, ihtiyaçları, tercihleri, arzuları, görevleri, ahlaki yükümlülükleri ve diğer birçok tercihlili ve seçici yönelimi ifade etmektedir. (Pepper, 1970: s.7). Yapılan çalışmalarda "değer" kavramının birçok tanımı olduğu için araştırmacılar için terimin ortak ve genel geçer bir tanımını bulmanın imkansız olabileceği öne sürmüşlerdir (Albert, 1968: s.288)

Bu haliyle anlaşılması güç ve soyut yapıdaki değer teriminin günümüzde daha anlaşılır ve önem arz eden bir konu haline gelmesi 20 yy. başlarından itibaren olmuştur. Bu süreçte değer terimi, Thomas ve Znaniecki tarafından yapılan ilk sosyolojik tanım ve verilen ilk somut örneklerle ilk kez sosyal bilimlere kazandırılmıştır. Sonrasında Talcott Parsons'un değerler ve insan davranışları

arasında kurduğu ilişki (Spates, 1983: s.27-30) güncel literatür için bir başlangıç noktası ve sonraki araştırmacılar için de bir beslenme kaynağı olmuştur

Parsons, kendisinden önceki çalışmalarda toplumsal düzenin evrimsel şekille sağlandığı tezinin aksine davranışların ve toplumsal düzenin normatif anlaşmalar ile birbirine bağlı olduğunu ve bu normatif anlaşmalardan en önemlisinin de değerler olduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle değerler, insanların nihai eylem gerekçeleri için başvurdukları ahlaki inançlar, bireylerin tercihlerinde etkili olan unsurlar olduğunu ve değerlerin objeler ile açıklanamayacağını çünkü değerlerin fikirler (ideas) ve bireylerin tercihlerini etkileyen arzu edilen şeyler olduğunu öne sürmüştür (Spates, 1983: s.27-30).

Değerler, insanlar için yol göstericidirler. Değerler, insanların iyi veya kötü, doğru veya yanlış seçeneklerinden birini seçmeleri ile ilgili olmuştur (Hitlin ve Piliavin, 2004; Schwartz, 1992). Ancak değer-davranış ilişkisinde dikkat edilmesi gereken nokta; değerler doğrudan herhangi bir eylemin kaynağı veya icracısı değildir, neyin olması gerektiğini belirtirler. Diğer bir deyişle herhangi bir fikir veya düşünce eyleme geçirilmeden önce değerlerin yönlendirilmesine veya onayına sunulur. Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bu süreçten sonra belli olur. Örneğin; alkol satılan bir marketten alışveriş yapıp yapmama, insan, hayvan ve evre haklarına karşı duyarlı olup olmama vb. eylemlerin arka planındaki önemli aktörlerden biri sahip olunan değerlerdir.

2.3.1. Siyasi Değer Kuramları

2.3.1.1. Schwartz'ın Değer Kuramı

Schwartz Değer Modeli sosyal bilim alanında bireysel ve kültürel değer türlerini kapsayan bir araştırma modelidir. 1992,1996 ve 2012 yılları olmak üzere üç

aşamalı bir gelişim dönemine sahiptir. Bu süreçte yetişkinler için Schwartz Değer Anketi (SDA; Schwartz Value Survey) ve 11-14 yaş için de Portre Değerler Anketi (PDA; Portrait Values Questionnaire) geliştirilmiştir.

Schwartz ve Bilsky (1987, 1990) Rokeach değer modelinde değerlerin sıralanmasıyla ilgili noksanlıkları göz önünde bulundurularak yeni bir model inşa etmiştir (Demirutku ve Sümer, 2010). Schwartz ve Bilsky Rokeach'ın değerler listesinde bazı değer alanları yeterince temsil edilmemektedir ve sıralama yöntemi (örn. değerlere eşit sıralama atanamaz) sorunlu olduğu ifade ederek yeni modelde değerler arasındaki farklılıkları inceleyen teorik bir bakış açısı geliştirmiş ve sonuç değişkenlerine dair değerlerin tahmin gücünü artırmak için sıralama yerine derecelendirme kullanarak ölçüm yapmanın daha işlevsel bir yöntem olduğu görülmüştür (Demirutku ve Sümer, 2010)

Bu bağlamda Schwartz'ın bilimin birikimli ilerlemesi üzerinden geliştirdiği değer ölçeği 10 ana başlık olmak üzere toplamda 56 başlıktan meydana gelmektedir. Bu değerler şu şekilde sıralanmaktadır:

a)Güç: Sosyal güç, zenginlik, otorite, kamu itibarının korunması, sosyal tanınma.

b)Başarı: Başarılı olmak, hırslı olmak, yetenekli olmak, akıllı olmak, etkili olmak, kendine saygı.

c)Hazcılık: Zevk, hayattan zevk almak

d)Teşvik: İlginç bir hayat yaşamak, değişik/farklı yaşam, cesur olmak.

e)Kendine yönelme: Özgürlük, yaratıcılık, bağımsızlık, kendi amaçlarını belirleme, merak

f)Evrenselcilik: Çevreyi koruma, güzel bir dünya, doğa ile bütünleşme, açık fikirli olmak, sosyal adalet, bilgelik, eşitlik, barışçıl bir dünya, iç uyum.

g)Yardıms severlik: Yardıms severlik, dürüstlük, bağışlayıcılık, sadakat, sorumluluk, gerçek dostluk, manevi bir yaşam, olgun bir sevgi, anlamlı bir hayat.

h)Geleneksellik: Dindar olmak , bize sunulan hayatı kabul etme, alçak gönüllülük , ılımlı olmak, geleneklere saygılı olmak, dünyevi işlerden uzaklaşmak

ı)Uyum: Nezaket sahibi olmak, büyüklere saygı, itaatkar olmak, kendini disipline etmek

i)Güvenlik: Temizlik, ulusal güvenlik, sosyal düzen, aile güvenliği, iyiliğe iyilikle karşılık vermek, sağlıklı olmak, aidiyet hissi. (Yılmaz, Karakaş, 2019: 38,39)

2.3.1.2. Rokeach Değer Yaklaşımı

Rokeach (1973) Allport ve arkadaşlarının (1960) değer ölçümünü, “olması gereken” karaktere sahip idealize edilmiş standartlar yerine tutumları ölçtüğü için eleştirmiş (Maio, 2010) ve bunun üzerine yeni bir değer ölçüm modeli geliştirmiştir. Bu modelde Rokeach, değerleri kişinin hayatında yol gösterici ilkeler olarak önemlerine göre sıralanması gereken 36 madde ve iki tip değer listesiyle sınırlamayı önermiştir. İlk listede, hedefler veya amaçsal (terminal) değerler, ikincisi de araçsal (instrumental) değerler listelenmektedir. Amaçsal değerler, “rahat bir hayat (müreffeh bir hayat)” ve “kendine saygı (benlik saygısı)” gibi yaşamın temel amaçlarını, araçsal değerler ise, açık fikirli, bağışlayıcı (başkalarını affetmeye istekli) ve faydalı (başkalarının refahı için çalışma) gibi amaçlara ulaşmada benimsenen davranıştarzlarını ifade eder (Rokeach, 1973: s.28)

2.3.1.3. Inglehart Değer Yaklaşımı

Inglehart’ın değer modelinin iki ana hattan oluştuğunu söyleyebiliriz. Birincisi, insanların temel ihtiyaçlarında meydana gelen değişim, ikincisi de bu değişimin kaynaklık ettiği yeni siyasal katılım modellerinin ve taleplerin ortaya çıkışıdır. Birinci durum, Maslow'un (1943) insanların temel ve üst sıradaki

ihtiyaçlara sahip olduğu teorisine esinlenerek oluşturulmuştur. Inglehart tarafından “Kıtlık Hipotezi” olarak ifade edilen bu yönteme göre, insanlar öncelikli ihtiyaçlarını giderdikleri müddetçe ellerinde olmayana veya yeni ihtiyaç duydukları şey(ler)e daha çok önem verir.

Bu değişimler insanlarda ekonomik ve fiziksel güvenlik gibi “materyalist” ihtiyaçlara yönelik endişenin azalmasına bununu yerine özgürlük, kendini ifade etme ve yaşam kalitesini artırma gibi “post-materyalist” ihtiyaçlara yönelik talebin ise artmasına neden olmuştur. Kısaca kendiliğinden gelişen şartlar —ki Inglehart’a göre bunun tam bir açıklaması yoktur— bireylerin acil ihtiyaçlarında değişimler meydana getirmiştir. Bunun sonucunda ise, bireylerin sosyo-kültürel ve siyasal yaşam şekillerinde bir değişim meydana gelmiştir (Inglehart 1971 ve 1977). Kendiliğinden ve diğer devrimler gibi kanlı mücadelelerin ürünü olmaması nedeniyle “Sessiz Devrim” olarak adlandırılan bu değişim süreci “post materyalizm” in yayılması, siyasal katılım biçimlerinin ve düzeylerinin değişmesine ve yeni siyasi çatışma biçimlerine yol açmıştır (van Deth ve Scarbrouhg, 1995).

2.3.1.4. Hofstede Değer Yaklaşımı

Hofstede, bireylerin davranışlarının kendilerinden ve içinde buldukları durumdan etkilendiğini belirtmektedir. Hofstede'e göre insan davranışlarını tahmin edebilmek için bireyin zihinsel sistematiğini ve içinde yaşadığı çevreyi bilmek gerekir. Zihinsel sistem bireyin beyin hücrelerinde depolanır, ancak depolanan kodları doğrudan gözlemlemek mümkün değildir. Ancak bireyin davranışları ve sözleri gözlemlenebilmektedir. Zihinsel sistematiği çözmeyi mümkün kılan da bu sistematiğin son aşamasını temsil eden söz ve davranışlardır. Zihinsel sistem hem bireye özgüdür hem de diğer bireylerle benzerlik göstermektedir. Hofstede'e göre bu durum zihinsel sistematiğin evrensellik, bireysellik ve kolektiflik özellikleri ile izah

edilebilmektedir. En temel ve aynı zamanda en az spesifik özellik evrenseldir. Bireyin genetik olarak sahip olduğu bu düzey tüm insanlar için geçerlidir. Gülmek ve ağlamak evrensellik boyutuna giren davranışlara örnektir. Kolektiflik düzeyi bazı insanlar için aynıdır. Bir toplumun üyelerinin aynı dili konuşması buna bir örnektir. Bireysel düzey tüm insanlar için farklıdır (Turan ve Akan, 2008: s.230). Hofstede (1989) bireyci ve toplulukçu kültürler üzerine birçok ampirik çalışma yapmıştır. Hofstede, 66 ülkede 100 binden fazla kişi üzerinde yaptığı çalışmalar sonucunda bireycilik ve toplumculuğun temel özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Hofstede'e göre bireyciliğin iki temel özelliği kendine güven ve kendi grubundan (separation from ingroups) ayrılmadır. Toplulukçuluğun iki temel unsuru ise aile bütünlüğü (family integrity) ve karşılıklı bağımlılıktır (interdependence). Bireyci kültüre sahip insanlar sadece kendi çabalarına ve başarılarına güvenirken, toplulukçu kültüre sahip insanlar başarılarını iç gruplarıyla özdeşleştirir veya iç gruplarının başarısını kendilerine atfeder ve buna katılmaktadır. Hofstede ayrıca farklı ülkelerdeki kişi başına düşen GSMH ile o ülkelerdeki bireyci ve cemaatçi kültür düzeyi arasında yüzde 80'lik bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Gelir arttıkça insanlar kendilerini iç gruplarından ayırmakta ve kendi dünyalarında yaşamaktadır.

2.4. Siyaset ve Değer İlişkisi

Rokeach, değerlerin belirli alanlara bölünebileceğini ileri sürmüştür (1973, 24-25). Bu alana dönecek olursak, değerler artık bu alanlardaki işlevleri açısından ifade edilmektedir. Bu alanlardan biri, değerlerin dar anlamda ve açıkça 'siyasi değerler' olarak ele alındığı siyaset bilimidir. Ancak bu alanlardaki insanların değerlerinin kişisel değerlerinden bağımsız olmadığı unutulmamalıdır. Kişisel temel değerler siyasi temel değerleri düzenler ve onlara tutarlılık kazandırır. Bu bağlamda, temel değerler insanları sosyal bağlamda kendileri için faydalı olabilecek ideolojileri veya politikaları tercih etmeye yönlendirir. Yapılan çalışmalar, güvenlik ve güç

değerlerine yüksek değer atfeden kişilerin milliyetçi politikaları tercih etme eğiliminde olduğunu göstermiştir (Schwartz, Caprara ve Vecchione, 2010: s.6). Günümüzde değerler ve değer araştırmaları iki aşamada siyaset biliminde sağlam bir yer edinmiştir. Birinci aşama, siyasal davranış araştırmalarının ivme kazanmasıdır. Bu yöndeki ilk süreç siyasal kültür ile açıklanmaya çalışılmıştır. Almond ve Verba'nın (1963) Yurttaşlık Kültürü (Civic Culture) çalışması bu alandaki öncü çalışmalardan biridir ve siyaset biliminde ampirik değer araştırmalarının hızla yerleşmesi için bir kilometre taşı olmuştur. Bu çalışmalardan önce siyasal sistem ve kurumların kamu politikası üzerindeki etkisi tartışılırken, bireylerin siyasal yönelim ve davranışlarını inceleyen çalışmalarla birlikte birey faktörünün siyasal sistem üzerindeki etkisi netleşmiştir.

Siyaset bilimi alanında değer çalışmalarının yerleşmesine katkıda bulunan ikinci gelişme ise İkinci Dünya Savaşı'nın ardından siyasi tutum ve davranışlarda yaşanan değişimlerdir. Savaş esnasında bihassa Batı Avrupa'da öncelikli olarak kabul edilen ekonomik ve güvenlik ihtiyaçlarının yerini toplumsal cinsiyet eşitliği, çevre hakları ve iklim değişikliği gibi daha bireysel ihtiyaçların alması nedeniyle siyasi tutum ve davranışlarda yaşanan değişim, toplumları siyasi değişimler yapmaya mecbur etmiştir. Değer önceliklerindeki bu değişim, değerler sorusunun siyaset bilimindeki popülaritesini de artırmıştır. Inglehart'ın "Sessiz Devrim" olarak adlandırdığı bu değişim süreci, zaman serisi çalışmalarıyla ampirik olarak test edilmiştir (Inglehart, 1977).

Modern demokrasilerdeki temel siyasal değerlerin sayısı ve içeriği konusunda tam bir fikir birliği olmadığı gibi, siyasi değerler evrenini tanımlamaya yardımcı olacak bir teori de mevcut değildir (Schwartz, vd. 2010: 6). Siyaset kavramı ile ilgili çokça açıklamanın olması bu yönden bir tanımın yapılması en başından engellemektedir. Diğer bir deyişle, bu türden bir belirsizlik siyaset biliminin

doğasından kaynaklanmaktadır. Ancak siyasal değerlerden kastın tam olarak ne olduğu netleşmemişse de bu yönde bazı tanımlamalar mevcuttur.

“Değerler, ortaya çıkması gereken veya olması gereken ahlaki ilkeler veya ideallere atıfta bulunur. Siyasal değerlerin örnekleri arasında 'adalet', 'özgürlük', 'insan hakları', 'eşitlik' ve 'hoşgörü' yer alır” (Heywood, 2004: s.4). “Siyaset bilimciler büyük ölçüde, eşitlikçilik, insan hakları, ırkçılık ve sınırlı hükümet gibi 'temel siyasal değerler' olarak adlandırdıkları siyasal alandaki tutumlara odaklanırlar.” (Schwartz vd., 2010: 4). Diğer bir görüşe göre de, seçimlerin özgür ortamda yapılması, ifade özgürlüğü ve demokrasinin devamlılığı gibi üzerinde uzlaşmış siyasal değerler mevcut olsa da genel olarak tüm bunları sıralamak mümkün değildir

Siyasal değerler, bireylerin gündelik yaşamlarında aldıkları kararların belirlenmesinde etkili olan yönlendiricilerin siyasal konulardaki işlevleri ile ilgilidirler. Yani genel bir çerçeve çizecek olursak seçmen davranışı, siyasal katılım, parti rekabeti, politika tercihleri, parti üyeliğine gibi deneysel yönelimli alt alanların tümü, değerlerin olayları anlama veya tahmin etme fikrinden etkilenecek ele alınmaktadır (van Deth ve Scarborough, 1995: s.6)

Değerler, benlik kavramının temel bir yönüdür (Hitlin, 2003). Bu nedenle, insanların kişisel ve sosyal kimlikleri ile ilgilidir ve bunlara yansır (Sagiv vd. 2017: s.3). Dolayısıyla siyasal değerler de bireylerin siyasal yönleri ile ilişkilidir. Seçimlerde, seçmenlerin hangi yönde oy kullanacağı kişinin parti kimliği ve adayın imajı ile ilgiliyken, belirli politikalarla ilgili ideoloji, değerler veya görüşler farkında olmadan bireylerin siyasal yönelimlerinde rol oynamaktadır (Evans ve Neundorf, 2018: s.1). Başka bir tanıma göre ise, siyasal değerler, siyaset ve toplum hakkında geniş ölçüde uygulanabilir ve kalıcı hedefler olarak tanımlanmaktadır. Bunlar bireysel değerler gibi önem derecelerine göre her bireyde farklılık gösterir (Rose ve

McAllister, 1990: s.92). Tüm bu tanımlar bir arada düşünülduğünde “siyasal değerler, bireyin siyasal yaşamı anlamlandırırken sahip olduğu kanaat, tutum, düşünce ve izlenimin tümü” olarak açıklanabilir (Çaha, 2008).

2.5. Geleneksel Medya

Geleneksel medya, insanların haberleri, bilgileri ve eğlenceyi aktarmak, paylaşmak ve tüketmek için kullanılan iletişim araçlarını ifade eder. Günümüzde televizyon, gazete, radyo ve dergiler gibi medya türleri geleneksel medyanın tipik örnekleridir. Geleneksel medyanın tarihçesi, matbaanın icadıyla birlikte başlamıştır.

Matbaanın icadı, 15. yüzyılda Avrupa'da gerçekleşmiştir ve basılı materyallerin üretimini kolaylaştırmıştır. Bu icat, haberlerin daha hızlı yayılmasını ve bilginin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Matbaanın icadı, gazetelerin yaygınlaşmasını da tetiklemiştir. Gazeteler, geleneksel medyanın temel taşlarından biridir. İlk gazeteler, 17. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Gazeteler, güncel haberleri, analizleri, yorumları ve diğer bilgileri halka ulaştırmak için kullanılmıştır. 19. yüzyılda gazeteler, siyasi tartışmaların ve kamusal bilincin önemli bir parçası haline gelmiştir. Radyo, 20. yüzyılın başlarında geleneksel medyaya önemli bir katkı yapmıştır. Radyo, haberlerin ve eğlence programlarının canlı olarak yayınlanmasını sağlamıştır. Radyo, bilgi akışının hızını artırmış, ulusal ve uluslararası haberlerin geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Televizyon, geleneksel medyanın en etkili ve yaygın kullanılan araçlarından biridir. İlk televizyon yayınları, 20. yüzyılın ortalarında başlamıştır. Televizyon, hareketli görüntüler ve sesin birleşimini sağlayarak görsel bir deneyim sunmuştur. Televizyon, haberlerin, dizilerin, filmlerin ve diğer programların yaygınlaşmasını sağlamıştır. Televizyon, aynı zamanda siyasi mitinglerin ve spor etkinliklerinin canlı yayınlanmasını da mümkün kılmıştır. Geleneksel medya, yıllar boyunca büyük değişimler yaşamıştır. Teknolojik

gelişmeler ve dijital dönüşüm, medya alanında devrim niteliğinde değişikliklere yol açmıştır. İnternetin ve dijital medyanın yükselişiyle birlikte, haberler ve içerikler artık çevrimiçi platformlarda yayınlanmaktadır. Bununla birlikte, geleneksel medya hâlâ önemli bir rol oynamaktadır ve birçok insan tarafından güvenilir bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmektedir (Atabay, 2017: s.199).

Geleneksel medya denildiğinde ilk düşünülen iletişim araçları; gazete, dergi gibi basılı araçlar ile birlikte günden güne gelişen teknolojinin sırasıyla ortaya çıkardığı radyo ve televizyondur. Kitle iletişimindeki büyük gelişmeler zamanla geleneksel medyanın temel yapıtaşlarını oluşturan gazete ve dergileri sonrasında da radyoyu biraz daha geri planda bırakarak televizyonu ön plana çıkarmıştır. Medya sektörü daha çok televizyon etrafında şekil alır hale gelmiştir. Bunun nedenini gazete ve dergilerdeki basılı görsel enformasyon ile radyolarda ses aracılığıyla aktarılan enformasyonunun her ikisini de televizyonun tek başına aktarabiliyor olması olarak gösterebiliriz.

Televizyon, icadından sonra geleneksel medya alanında yalnızca haber veya bilgi aktaran bir araç değil aynı zamanda kitleleri eğlendiren bir araç olarak da karşımıza çıkmakta ve bu özellikleriyle diğer geleneksel medya araçlarından daha ekonomik bir iletişim aracı olarak önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Bu nedenlerle geleneksel medyada tanımlayacağımız televizyon aracı, günümüzde internet ve sosyal medyanın etkisi altına girmiş olmasına rağmen medya alanındaki yerini korumaktadır.

Geleneksel medyanın temel özelliklerinden birisi olan tek taraflı bilgi akışı geleneksel televizyon yayıncılığında da karşımıza çıkmakta ve izleyicilerin televizyon içerikleri ile etkileşimi söz konusu olmamaktadır. Özellikle televizyon kanallarının sayısının sınırlı olduğu dönemlerde içerik çeşitliliği de oldukça az

olduğundan, izleyicilerin televizyon içerikleri arasında tercih hakları da oldukça sınırlı olmuştur. İlerleyen dönemlerde televizyon kanallarının çoğalması ve program çeşitliliğinin artması, izleyicilerin sınırlılıklarını ve tercih haklarını bir nebze genişletmiş; günümüz koşulları incelendiğinde televizyon içeriklerinin, yalnızca televizyon cihazlarından değil birçok farklı yöntemler ile farklı araçlardan izlenebilmesi mümkün hale gelmiştir

Teknolojik gelişmelerin etkisiyle yayınların ilk defa yapıldığı günlerden bu yana oldukça köklü gelişim gösteren televizyon, günümüzde hem içerik olarak hem de teknik olarak farklı noktalara evrilmiştir. Dolayısıyla televizyon yayıncılığı için yapılan tanımlar ve sorulan sorular da bu çerçevede değişiklik göstermektedir.

Geleneksel medya kavramı aslına bakıldığında yeni medya kavramının hayatımıza girmesi ile birlikte ortaya çıkan bir kavramdır. Bu durumda medyanın ne olduğunu tanımlamak her iki söylemin de daha iyi açıklığa kavuşturulmasını sağlayacaktır. Latince’de “medius”, Fransızca’da “medias” ve İngilizce’de “medium” kelimelerinin ortak anlamı “ortada bulunan” olarak tercüme edilmektedir. Geleneksel medyanın tanımlanması hususunda literatür incelendiğinde bu tanımlamaların yeni medyadan bağımsız olarak yapıldığı görülmektedir.

Geleneksel medya tanımlamaları incelendiğinde göze çarpan bir diğer nokta ise kitle iletişim araçlarına yapılan göndermelerdir. Bu açıdan bakıldığında Yüksel ve diğerleri (2007: s.201) şu tanımlamayı yapmışlardır: "Radyo, televizyon ve gazete gibi teknik araçlarla uzaktaki insanlarla iletişim, eğlence, bilgi aktarımıdır". Kitle iletişiminin baskın özelliklerinin izlediği süreci de şu şekilde adlandırmışlardır;

Benimsenen programlar, kendi alanlarında uzman ekipler tarafından hazırlanmaktadır. Örneğin: Haber Servisi, Dergi Ekibi, Tanıtım Departmanı vb.

Mesajı izleyicinin anlayabileceği bir forma sokmak için sadece sesli ve sessiz semboller değil, aynı zamanda özel efektler, grafikler, renkler vb. gibi diğer unsurlar da iletinin niteliklerini belirlemede önemlidir

Üretilen haber veya programlar, özel bir medya teknolojisi aracılığıyla mümkün olduğunca geniş bir alana bilgi olarak yayılır. Çünkü kitle iletişimi kamusaldır; içerik herkes tarafından erişilebilirdir.

Farklı sosyal gruplara mensup ve farklı özelliklere sahip çok sayıda kişiden oluşan izleyici, anlamı üzerinde mutabık kalınan sözlü veya sözsüz mesaj içeriğini bireysel olarak algılamaktadır.

Bireysel alıcılar kitle iletişim araçları tarafından kendilerine iletilen mesajları seçerek alırlar; aynı zamanda kendi bireysel deneyimlerine dayanarak medya mesajlarına ilişkin yorumlar geliştirebilirler. Alıcılar tarafından inşa edilen bu anlamlar ile profesyonel iletişimciler ya da medya tarafından inşa edilen anlamlar her zaman aynı değildir ve farklılık gösterebilir.

Kitle iletişiminde geri bildirim, yüz yüze iletişime kıyasla gecikmeli ve çok sınırlıdır. Ancak bu, izleyicinin etkilenmediği anlamına gelmez. Kitle iletişimi nedeniyle alıcıların tüm duygu, düşünce ve eylemleri medya etkileridir (Yüksel ve diğerleri, 2007: s.202).

1990'lı yılların başlarında ülkemizde özel teşebbüs televizyon ve radyo yayıncılığının yaygınlaşması ile birlikte "medya" kavramı da hayatımıza girmeye başlamıştır. Genel olarak geleneksel medyada, iletişim sürecinin tek yönlü olarak, kaynaktan üretilen mesaj, alıcıya çeşitli yöntemlerle iletilmektedir. Bu süreç zamanında ve etkili geri bildirim için izin vermemektedir.

2.6. Geleneksel Medya Araçları

Geleneksel medya tanımlamaları içerisinde en çok yer alan iletişim araçları tarihsel sırasıyla gazete, radyo, sinema, televizyon, broşür ve billboard olarak karşımıza çıkmaktadır. Her biri, insanlara bilgi, eğlence ve reklam gibi çeşitli amaçlarla hizmet vermiştir.

Gazete, haber yazılarının 13. yüzyılda insanlara bilgi ulaştırmasıyla ortaya çıkmıştır. Matbaanın icadıyla birlikte gazeteler, Fransız Devrimi sonrasında Avrupa'da yaygınlaşmış ve politik konuların yer aldığı gazeteler halkın ilgisini çekmiştir. Türkiye'de ise 1841'de yayınlanan "Takvim-i Vekayi" ilk gazete olarak kabul edilmektedir. Gazeteler, uzun yıllar boyunca bilgi alışverişinin temelini oluşturmuş ve kitle iletişiminde önemli bir role sahip olmuştur. Teknolojik gelişmelerle birlikte gazeteler de değişime uğramış, günümüzde birçok gazete baskısına son verip internet üzerinden yayın yapmaya başlamıştır (Aksoy, 2019).

Tokgöz'e göre (1981: 6) Modern Türk basın tarihinde ise gazetecilikle başlayan medya faaliyeti bilginin geniş kitlelere ulaşma çabasını beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda geleneksel medyanın argümanları gazete, dergi, radyo ve televizyon başlıklarından oluşmaktadır

Radyo, geleneksel medya araçları içinde kitlelere en hızlı yayılan iletişim aracı olmuştur. Radyonun gelişmesi, elektromanyetizmanın keşfi ve sesin elektromanyetik dalgalar aracılığıyla iletilmesiyle gerçekleşmiştir. İtalyan mucit Guglielmo Marconi, 1895 yılında insan sesini radyo aracılığıyla iletebilmeyi başarmıştır. Radyo istasyonlarının yaygınlaşmasıyla birlikte birçok insan, radyo alıcıları sayesinde yapılan yayınları takip etmeye başlamıştır. Televizyonun icadıyla radyo bir süre geri planda kalmış olsa da Birinci Dünya Savaşı döneminde televizyon çalışmalarının sekteye uğraması nedeniyle radyo tekrar kitlelerin en çok kullandığı

iletişim aracı olmuştur. Günümüzde radyo yayınları televizyon ve internetin popülerliğini kaptırmış olsa da devam etmektedir. İnternetin çok yönlü özellikleri radyoların internet ortamına taşınmasını sağlamıştır (Aksoy, 2019).

Sinema, hareketli görüntülerin izleyicilere aktarıldığı bir iletişim aracıdır. 1895 yılında Lumière Kardeşler'in sinema tarihindeki ilk gösterimi gerçekleştirmesiyle sinema, geleneksel medya araçları arasında yerini almıştır. Sinema, görsel anlatımı kullanarak hikayeleri ve duyguları aktarma imkânı sağlamıştır. Sinema salonları, insanların bir araya gelip film izleme deneyimi yaşadığı mekanlar olmuştur. Günümüzde sinema, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte dijital platformlar üzerinden de erişilebilir hale gelmiştir (Aksoy, 2019).Televizyon, hareketli görüntülerin ve sesin evlendiği bir iletişim aracıdır. 20. yüzyılın ortalarında yaygınlaşmaya başlayan televizyon, evlere girerek görsel medya deneyimini herkese sunmuştur. Televizyon, haberlerin, dizilerin, filmlerin ve diğer programların izleyicilere ulaştırılmasında önemli bir role sahiptir. Televizyon yayınları, birçok kişinin evindeki ekranlar aracılığıyla izlenirken, dijital platformlarla birlikte internet üzerinden de yayınlarını sürdürmektedir (Demir ve Yılmaz, 2021).

Broşür ve bilbordlar da geleneksel medya araçları arasında yer alır. Broşürler, belirli bir konu veya ürün hakkında bilgi vermek amacıyla kullanılan küçük el ilanlarıdır. Bilbordlar ise büyük afişler veya reklam panolarıdır ve halka açık alanlarda yer alarak görsel bir etki yaratır (Demir ve Yılmaz, 2021).Bu geleneksel medya araçları, zamanla teknolojik gelişmelerle birlikte değişime uğramış ve yerini dijital medya platformlarına bırakmıştır. Ancak hala bazıları, özellikle gazete ve radyo, kitlelere ulaşma ve bilgi aktarma amacıyla kullanılmaktadır. Geleneksel medyanın tarihçesi, iletişim dünyasının evrimini anlamamıza ve günümüz medya ortamını daha iyi değerlendirmemize yardımcı olmaktadır.

3. PARLAMENTER SİSTEME DÖNÜŞ TARTIŞMALARININ SİYASİ DEĞERLER AÇISINDAN ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Konusu

16 Nisan 2017 tarihindeki halk oylamasıyla kabul edilen ‘Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ olarak adlandırılan başkanlık sistemiyle parlamenter sistem araştırılmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

16 Nisan 2017 tarihindeki halk oylamasıyla ‘Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ olarak adlandırılan başkanlık sistemi, Türkiye’de uygulamaya geçmesi farklı tartışmaları beraberinde getirdi. Yüzde 51,41 ‘Evet’ oyuna karşı yüzde 48,59’luk ‘Hayır’ oyu yönetimdeki sistem değişikliğine yönelik hem meşruiyet tartışmalarını hem de Türkiye’ye özgü başkanlık sisteminin uygulamasında ortaya çıkabilecek itirazlar dikkat çekmişti. Muhalefetin özellikle ‘Tek Adamlık’ olarak değerlendirdiği ‘Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nde Cumhurbaşkanının Meclis’e karşı sorumlu olmamasını, yargının siyasallaşmasını, denge ve denetim mekanizmalarının ortadan kalacağına yönelik itirazlar başkanlık sistemi ile parlamenter sistem tartışmalarının artmasına neden olmuştur. Özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı, başkanlık sistemine geçilmesindeki yegane düşüncenin bürokratik engellerin aşılması hızlı karar alma süreçlerini hayata geçirmesi olarak değerlendirmişti. Özellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın kamuoyuna başkanlık sistemine geçilmesi gerekçesi olarak “devlet şirket hızlı yönetilmeli ve hızlı hareket edilmeli” şeklindeki açıklaması bunun en önemli göstergesi olarak ifade edilmişti. Diğer taraftan muhalefet ise bu sürecin devletin şirket gibi yönetilmesinin doğru olmayacağını, denetim mekanizmalarının zayıflatılacağını, yargının siyasallaşacağını, özellikle adalet ve ekonomi alanında ciddi zafiyetlerin çıkacağını vurgulamıştı. Başkanlık sisteminin 2018 genel seçimleri sonrasında hukuken ve resmen yürürlüğe girmesiyle yeni sistemin ortaya çıkardığı yeni tablo, parlamenter sistem ile

başkanlık sistemi tartışmalarının artmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu tartışmalar, iki yönetim sisteminin araştırılmasını, kıyas edilmesini ve irdelenmesini beraberinde getirmiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de fiilen ve hukuken hayata geçen başkanlık sistemi ile parlamenter sisteme dair tartışmalar oluşturmaktadır. Bu tartışmalar içerisinde başkanlık sistemi yanlısı AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ile parlamenter sistem yanlısı CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener’in Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak, Yeniçağ ve Türkgün gazetelerine yansıyan açıklamalarına ilişkin haberler araştırmamın örneklemini oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

CHP, İyi Parti, Saadet Partisi DEVA Partisi, Gelecek Partisi ve Demokrat Partisi’nin genel başkanlarından oluşan, Altılı Masa olarak adlandırılan Millet İttifakı’nın 12 Şubat 2022 tarihinde başlattığı ilk toplantıdan sonraki 2 aylık süreç, araştırmanın sınırları olarak belirlenmiştir.

Ayrıca araştırma kapsamında ele alınan gazete sınırlılıkları Hürriyet, Sözcü, Türkgün, Yeni Şafak ve Yeniçağ olarak belirlenmiştir. Hürriyet gazetesinin ana akım olarak kabul edilmesi, Sözcü’nün CHP ve Atatürkçü bir çizgide yayın yapması, Türkgün gazetesinin MHP’ye, Yeni Şafak gazetesinin AKP’ye, Yeniçağ gazetesinin ise İyi Parti’ye yakın bir yayın politikası izlemesi araştırma bağlamında gazete sınırlılıkları olarak belirlenmiştir.

3.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmadaki Schwartz Değer Ölçeği, 10 ana başlıkta oluşup toplamda 56 altı başlıklı bir ölçektir. Ölçekleme, kelime ve sözcüklerde geçen vurgular tespit ve analiz edilerek nitel araştırma yapılmıştır.

Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak, Yeniçağ ve Türkgün gazetelerinin haberlerinin içerikleri “Schwartz Değer Kuramı” bağlamında veri analizine yönelik nitel yaklaşımlardan biri olan tematik analizler, toplanan bilgiler kapsamında ölçeklendirilmiştir. Bu araştırmada tematik analizin kullanılması, verilerin kapsamlı bir şekilde incelenmesi, insan ruhuna ilişkin içgörüler ve görüşmelerin ve kaydedilen tepkilerin incelenmesindeki etkinliği gibi özellikleri nedeniyle seçilmiştir. Braun ve Clarke (2019) tarafından tanımlandığı şekliyle tematik analiz, veriler içinde tekrar eden temaların belirlenmesini, incelenmesini ve sunulmasını içerir. Bu teknik, veri setinin en ayrıntılı bileşenlerine göre sistematik bir şekilde düzenlenmesine olanak tanıyarak araştırma konusunun farklı yönlerine kapsamlı bir açıklama getirmekte ve ışık tutmaktadır (Boyatzis, 1998). Tematik analiz, tüm belgelerin titizlikle incelenmesi yoluyla, benzer verileri farklı temalar ve kavramlar halinde kategorize etme sürecini gerektirir ve sonuçta kapsamlı bulguları meydana getirir. Bu detaylı analizlerden elde edilen sonuçlar daha sonra okuyucunun anlayabileceği bir şekilde açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırma kapsamında kullanılan tematik analiz, Schwartz Değerler Ölçeği’ne yönelik olarak üst değerlerin temalar, alt değerlerin ise kodlar şeklinde kategorize edilmesi ile yapılandırılmıştır. Verilerin tematik analizi için MaxQDA Pro Analytics 2022 programından, elde edilen tema ve kodların frekans tabloları için Microsoft Excell programından faydalanılmıştır.

3.6. Bulgular

3.6.1. Gazete Haberlerinde Kodlanan Bölümlerine Göre Siyasetçilerin

Dağılımı

Araştırma kapsamında toplam beş gazete haberinde yer alan K. Kılıçdaroğlu, D. Bahçeli, M. Akşener ve R. T. Erdoğan’ın içerikleri analiz edilmiştir. Gazete haberlerinde kodlanan bölümlere göre siyasetçilerin dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Gazete Haberlerinde Kodlanan Bölümlere Göre Siyasetçilerin Dağılımı

		Hürriyet	Sözcü	Türkgün	Yeni Şafak	Yeniçağ	Toplam
Kılıçdaroğlu	N	2	4	0	1	6	13
	%	15,38%	30,77%	0,00%	7,69%	46,15%	100,00%
Bahçeli	N	2	1	6	2	0	11
	%	18,18%	9,09%	54,55%	18,18%	0,00%	100,00%
Akşener	N	1	1	0	0	8	10
	%	10,00%	10,00%	0,00%	0,00%	80,00%	100,00%
Erdoğan	N	2	0	2	5	0	9
	%	22,22%	0,00%	22,22%	55,56%	0,00%	100,00%

Gazete haberlerinde kodlanan bölümlere göre siyasetçilerin dağılımları incelendiğinde; Kılıçdaroğlu %46,15 (N=6) oranla en çok Yeniçağ gazetesinde kodlanırken, en az %0 (N=0) oranla Türkgün gazetesinde kodlanmıştır. Kılıçdaroğlu Sözcü gazetesinde %30,77 (N=4), Hürriyet gazetesinde %15,38 (N=2) ve Yeni Şafak gazetesinde %7,69 (N=1) oranlarında kodlanmıştır. Bahçeli %54,55 (N=6) oranla en çok Türkgün gazetesinde kodlanırken, en az %0 (N=0) oranla Sözcü ve Yeniçağ gazetelerinde kodlanmıştır. Bahçeli Hürriyet gazetesinde %18,18 (N=2), Yeni Şafak gazetesinde %18,18 (N=2) oranlarında kodlanmıştır. Akşener %80 (N=8) oranla en çok Yeniçağ gazetesinde kodlanırken, en az %0 (N=0) oranla Türkgün ve Yeni Şafak gazetelerinde kodlanmıştır. Akşener Hürriyet ve Sözcü gazetelerinde %10 (N=1) oranlarında kodlanmıştır. Erdoğan %55,56 (N=5) oranla en çok Yeni Şafak gazetesinde kodlanırken, en az %0 (N=0) oranla Sözcü ve Yeniçağ gazetelerinde kodlanmıştır. Erdoğan Hürriyet ve Türkgün gazetelerinde %22,22 (N=2) oranlarında kodlanmıştır.

3.6.2. Schwartz Değerler Ölçeği'ne Göre Siyasetçilerin Dağılımı

Schwartz Değerler Ölçeği kullanılarak kodlanan siyasetçilerin söylemlerinin dağılımı bu başlık altında verilmiştir.

Tablo 2: Üst Değerlere Göre Siyasetçilerin İçerik Analizleri

Kod	Kılıçdaroğlu		Bahçeli		Akşener		Erdoğan	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Geleneksellik	0	0,00%	8	10,39%	0	0,00%	0	0,00%
Kendine yönelme	5	6,25%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,38%
Evrenselcilik	31	38,75%	0	0,00%	7	21,21%	1	2,38%
Yardıms severlik	9	11,25%	0	0,00%	1	3,03%	0	0,00%
Başarı	16	20,00%	27	35,06%	8	24,24%	6	14,29%
Güvenlik	8	10,00%	11	14,29%	3	9,09%	9	21,43%
Uyum	2	2,50%	0	0,00%	3	9,09%	3	7,14%
Güç	9	11,25%	31	40,26%	11	33,33%	22	52,38%
Teşvik	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Hazcılık	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
TOPLAM	80		77		33		42	

Schwartz Değerler Ölçeği kullanılarak analiz edilen siyasetçilerin söylem içeriklerini gösteren tabloya göre, Geleneksellik kodu en sık Bahçeli (%10,39) tarafından; Kendine Yönelme kodu en sık Kılıçdaroğlu (%6,25) tarafından, Evrenselcilik kodu en sık Kılıçdaroğlu (%38,75) tarafından, Yardıms severlik kodu en sık Kılıçdaroğlu (%11,25) tarafından, Başarı kodu en sık Bahçeli (%35,06) tarafından, Güvenlik kodu en sık Erdoğan (%21,43) tarafından, Uyum kodu en sık Erdoğan (%7,14) tarafından ve Güç kodu ise en sık Erdoğan (%52,38) ve Bahçeli (%40,26) vurgulanmıştır. Kılıçdaroğlu Kendine Yönelme kodunu 5 kez (%6,25), Evrenselcilik kodunu 31 kez (%38,75), Yardıms severlik kodunu 9 kez (%11,25), Başarı kodunu 16 kez (%20), Güvenlik kodunu 8 kez (%10), Uyum kodunu 2 kez (%2,50), Güç kodunu 9 kez (%11,25); Bahçeli Geleneksellik kodunu 8 kez (%10,39), Başarı kodunu 27 kez

(%35,06), Güvenlik kodunu 11 kez (%14,29), Güç kodunu 31 kez (%40,26); Akşener Evrenselcilik kodunu 7 kez (%21,21), Yardımseverlik kodunu 1 kez (%3,03), Başarı kodunu 8 kez (%24,24), Güvenlik kodunu 3 kez (%9,09) Uyum kodunu 3 kez (%9,09), Güç kodunu 11 kez (%33,33); Erdoğan Kendine Yönelme kodunu 1 kez (%2,38), Evrenselcilik kodunu 1 kez (%2,38), Başarı kodunu 6 kez (%14,29), Güvenlik kodunu 9 kez (%21,43), Uyum kodunu 3 kez (%7,14), Güç kodunu 22 kez (%52,38) vurgulamıştır. Kılıçdaroğlu Geleneksellik kodunu, Bahçeli Kendine Yönelme, Evrenselcilik, Yardımseverlik ve Uyum kodunu, Akşener Geleneksellik ve Kendine Yönelme kodunu, Erdoğan Geleneksellik ve Yardımseverlik kodunu hiç vurgulamamıştır (N=0, %0). Schwartz'ın Değerler Ölçeği'nde bulunan Teşvik kodu hiçbir siyasetçi tarafından vurgulanmamıştır.

Tablo 3: Alt Değerlere Göre Siyasetçilerin İçerik Analizleri

	Kılıçdaroğlu		Bahçeli		Akşener		Erdoğan	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Geleneksellik								
Dünyevi işlerden uzaklaşmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Geleneklere saygılı olmak	0	0,00%	6	7,79%	0	0,00%	0	0,00%
İlimli olmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Alçak gönüllülük	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Bize sunulan hayatı kabul etme	0	0,00%	2	2,60%	0	0,00%	0	0,00%
Dindar olmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Kendine yönelme								
Merak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Kendi amaçlarını belirleme	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,38%

	Kılıçdaroğlu		Bahçeli		Akşener		Erdoğan	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Bağımsızlık	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Yaratıcılık	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Özgürlük	2	2,50%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Evrenselcilik								
İç uyum	3	3,75%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,38%
Barışçıl bir dünya	5	6,25%	0	0,00%	2	6,06%	0	0,00%
Eşitlik	7	8,75%	0	0,00%	2	6,06%	0	0,00%
Bilgelik	3	3,75%	0	0,00%	1	3,03%	0	0,00%
Sosyal adalet	10	12,50%	0	0,00%	2	6,06%	0	0,00%
Açık fikirli olmak	2	2,50%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Doğa ile bütünleşme	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Güzel bir dünya	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Çevreyi koruma	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Yardımseverlik								
Anlamlı bir yaşam sürme	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Olgun sevgi	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sadık olmak	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Manevi bir yaşam	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Gerçek dostluk	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sorumluluk sahibi olmak	1	1,25%	0	0,00%	1	3,03%	0	0,00%
Affedici olma	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Dürüstlük	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

	Kılıçdaroğlu		Bahçeli		Akşener		Erdoğan	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Yardımsaver olmak	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Başarı								
Kendine saygı	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Akıllı olmak	1	1,25%	2	2,60%	0	0,00%	0	0,00%
Yetenekli olmak	1	1,25%	5	6,49%	0	0,00%	0	0,00%
Hırslı olmak	4	5,00%	7	9,09%	3	9,09%	1	2,38%
Başarılı olmak	4	5,00%	8	10,39%	4	12,12%	3	7,14%
Etkili olmak	6	7,50%	5	6,49%	1	3,03%	2	4,76%
Güvenlik								
Aile güvenliği	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,38%
Sağlıklı olmak	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sosyal düzen	3	3,75%	5	6,49%	1	3,03%	3	7,14%
Ulusal güvenlik	2	2,50%	6	7,79%	2	6,06%	4	9,52%
Aidiyet hissi	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,38%
Uyum								
İtaatkâr olmak	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Kendini disipline etmek	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,38%
Büyüklerle saygı	0	0,00%	0	0,00%	1	3,03%	1	2,38%
Nezaket sahibi olmak	1	1,25%	0	0,00%	2	6,06%	1	2,38%
Güç								
Otorite	3	3,75%	10	12,99%	2	6,06%	6	14,29%
Sosyal tanınma	2	2,50%	3	3,90%	3	9,09%	3	7,14%

	Kılıçdaroğlu		Bahçeli		Akşener		Erdoğan	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kamusal imajı korumak	2	2,50%	10	12,99%	4	12,12%	6	14,29%
Zenginlik	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sosyal güç	2	2,50%	8	10,39%	2	6,06%	7	16,67%
Teşvik								
İlginç bir hayatı yaşamak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Değişik/farklı yaşam	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Cesur olmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Hazcılık								
Zevk	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Hayattan zevk almak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Toplam	80		77		33		42	

Schwartz Değerler Ölçeği kullanılarak yapılan içerik analizi sonucunda siyasetçilerin alt değerlere yönelik olarak yaptıkları vurgular yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tabloya göre;

Kılıçdaroğlu Geleneksellik değeri içerisinde hiçbir alt değere vurgu yapmamıştır (%0). Kendine Yönelme değeri altında en sık vurgu yaptığı alt değer Özgürlük (N=2, %2,50), daha sonra ise Yaratıcılık (N=1, %1,25), Bağımsızlık (N=1, %1,25),

Kendi Amaçlarını Belirleme (N=1, %1,25)'dir. Merak alt değerine hiç vurgu yapmamıştır. Kılıçdaroğlu'nun Evrensellik değeri içerisinde en sık vurgu yaptığı alt değer Sosyal Adalet'dir (N=10, %12,50). Daha sonra ise sırayı Eşitlik (N=7, %8,75), Barışçıl Bir Dünya (N=5, %6,25), İç uyum (N=3, %3,75), Bilgelik (N=3, %3,75), Açık Fikirli Olmak (N=2, %2,50) ve Güzel Bir Dünya (N=1, %1,25) takip etmektedir. Çevreyi Koruma ve Doğa İle Bütünleşme alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Yardımseverlik Değeri altındaki tüm alt değerler 1 kez (%1,25) vurgulanmıştır. Başarı

değeri içerisinde en sık vurgu yapılan alt değerler Etkili Olmak (N=6, %7,50), Hırslı Olmak (N=4, %5) ve Başarılı Olmak (N=4, %5)'tir. Vurgu sırasını Yetenekli Olmak (N=1, %1,25) ve Akıllı Olmak (N=1, %1,25) takip etmektedir. Kendine Saygı alt değerine hiç vurgu yapılmamıştır. Güvenlik değeri altında en sık vurgu yapılan alt değer Sosyal Düzen'dir (N=3, %3,75). Daha sonra ise Ulusal Güvenlik (N=2, %2,50), Aidiyet Hissi (N=1, %1,25), Sağlıklı Olmak (N=1, %1,25) ve Aile Güvenliği (N=1, %1,25) takip etmektedir. Uyum değeri içerisinde en sık vurgu yapılan alt değerler Nezaket sahibi olmak ve İtaatkâr Olmak'tır (N=1, %1,25). Kendini Disipline Etmek ve Büyüklere Saygı alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Güç değeri içerisinde en sık vurgu yapılan alt değer Otorite'dir (N=3, %3,75). Daha sonra ise Sosyal Tanınma (N=2, %2,50), Kamusal İmajı Korumak (N=2, %2,50), Sosyal Güç (N=2, %2,50) gelmektedir. Zenginlik alt değerine Kılıçdaroğlu tarafından vurgu yapılmamıştır.

Bahçeli, Geleneksellik değeri altında en sık Geleneklere Saygılı Olmak alt değerine vurgu yapmıştır (N=6, %7,79). Daha sonra ise Bize Sunulan Hayatı Kabul Etme (N=2, %2,60) alt değeri gelmektedir. Dünyevi İşlerden Uzaklaşmak, İlmli Olmak, Alçak Gönüllülük ve Dindar Olmak alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Bahçeli Kendine Yönelme, Evrenselcilik, Yardımseverlik değerine yönelik hiçbir alt değere vurgu yapmamıştır. Başarı değerine yönelik olarak en sık yapılan alt değer vurgusu Başarılı Olmak'tır (N=8, %10,39). Daha sonra ise Hırslı Olmak (N=5, %6,49), Etkili Olmak (N=5, %6,49), Yetenekli Olmak (N=5, %6,49) ve Akıllı Olmak (N=2, %2,60) gelmektedir. Kendine Saygı alt değerine hiç vurgu yapılmamıştır. Bahçeli'nin Güvenlik değerine yönelik olarak en sık yaptığı alt değer vurgusu Ulusal Güvenlik (N=6, %7,79) ve Sosyal Düzen (N=5, %6,49) alt değerleridir. Aile Güvenliği, Sağlıklı Olmak ve Aidiyet Hissi alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Bahçeli, Uyum değerine yönelik hiçbir alt değere vurguda bulunmamıştır. Güç değerinde Bahçeli'nin yaptığı en sık alt değer vurgusu Kamusal İmajı Korumak (N=10, %12,99), Otorite (N=10, %12,99) ve Sosyal Güç'tür (N=8, %10,39). Daha sonra ise Sosyal Tanınma (N=3, %3,90) gelmektedir. Zenginlik alt değerine vurgu yapılmamıştır.

Akşener, Geleneksellik ve Kendine Yönelme değerlerine yönelik hiçbir alt değere vurguda bulunmamıştır. Evrenselcilik değerinde en sık vurgulanan alt değerler Sosyal Adalet (N=2, %6,06), Eşitlik (N=2, %6,06) ve Barışçıl Bir Dünya (N=2, %6,06)'dir. Daha sonra ise Bilgelik (N=1, %3,03) gelmektedir. İç Uyum, Açık Fikirli Olmak,

Doğa ile Bütünleşme, Güzel Bir Dünya ve Çevreyi Koruma alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Yardımseverlik değerinde Akşener yalnızca Sorumluluk Sahibi Olmak alt değerine vurgu yapmıştır (N=1, %3,03). Başarı değerinde Akşener, en sık Başarılı Olmak (N=4, %12,12) alt değerine vurgu yapmıştır. Daha sonra ise Hırslı Olmak (N=3, %9,09) ve Etkili Olmak (N=1, %3,03) gelmektedir. Kendine Saygı, Akıllı Olmak ve Yetenekli Olmak alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Güvenlik değerinde Akşener, yalnızca Sosyal Düzen (N=1, %3,03) ve Ulusal Güvenlik (N=2, %6,06) alt değerlerine vurguda bulunmuştur. Uyum değerinde Akşener Nezaket Sahibi Olmak (N=2, %6,06) ve Büyüklere Saygı (N=1, %3,03) alt değerlerine vurguda bulunmuş, İtaatkâr Olmak ve Kendini Disipline Etmek alt değerlerine yönelik herhangi bir vurguda bulunmamıştır. Güç değerinde en sık vurgulanan alt değerler Kamusal İmajı Korumak (N=4, %12,12) ve Sosyal Tanınma'dır (N=3, %9,09). Daha sonra ise Otorite (N=2, %6,06) ve Sosyal Güç (N=2, %6,06) gelmektedir. Akşener, Zenginlik alt değerine vurgu yapmamıştır.

Erdoğan, Geleneksellik değerine yönelik alt değerlere vurguda bulunmamıştır. Erdoğan, Kendine Yönelme değerinde yalnızca Kendi Amaçlarını Belirleme (N=1, %2,38) alt değerine vurgu yapmıştır. Erdoğan'ın Evrenselcilik değerinde yaptığı tek alt değer vurgusu İç Uyum'dur (N=1, %2,38). Erdoğan, Yardımseverlik değerine yönelik alt değerlere vurguda bulunmamıştır. Erdoğan'ın Başarı değeri içerisinde en sık vurguladığı alt değerler Başarılı Olmak (N=3, %7,14) ve Etkili Olmak (N=2, %4,76)'tır. Daha sonra ise Hırslı Olmak (N=1, %2,38) gelmektedir. Güvenlik değerinde en sık vurgulanan alt değer Ulusal Güvenlik'tir (N=4, %9,52). Daha sonra ise Sosyal Düzen (N=3, %7,14), Aile Güvenliği (N=1, %2,38) ve Aidiyet Hissi (N=1, %2,38) gelmektedir. Sağlıklı Olmak alt değerine vurgu yapılmamıştır. Erdoğan'ın Uyum değeri altında vurguladığı alt değerler Nezaket Sahibi Olmak (N=1, %2,38), Büyüklere Saygı (N=1, %2,38) ve Kendini Disipline Etmek (N=1, %2,38) alt değerleridir. İtaatkâr Olmak alt değerine vurguda bulunulmamıştır. Erdoğan'ın Güç değeri içerisinde en sık vurguladığı alt değerler Sosyal Güç (N=7, %16,67), Otorite (N=6, %14,29) ve Kamusal İmajı Korumak'tır (N=6, %14,29). Daha sonra ise Sosyal Tanınma (N=3, %7,14) gelmektedir. Zenginlik alt değerine vurgu yapılmamıştır.

3.6.3. Gazete Haberlerine Göre Siyasilerin Değer Analiz Kodları

Bu başlık altında gazete haberlerinde yer alan siyasetçilerin söylemlerine göre uygulanan içerik analizlerinin detaylı açıklamaları verilmiştir.

3.6.3.1. Hürriyet Gazetesi Haberlerinin Siyasal Değerler Açısından Analizi

Hürriyet gazetesi ana akım medyanın en önemli temsilci olarak görülmesinden ötürü araştırmanın bulguları konusunda birinci araç olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın Hürriyet gazetesi kısmında 7 (yedi) bulgu tespit edilmiştir. Hürriyet gazetesi 5 liderin haberlerine de yer vermiştir.

18 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

Erdoğan “Bizim yuvarlak masalarda falan işimiz yok” diyerek muhalif liderlerin buluşmasını eleştirdi: “O masadan bir şey çıkmaz. Unutkanlığınıza geldi galiba HDP’yi niye almadınız ya onu da yanınıza alın. Masanın altında mı kaldı, ne oldu? Herhalde şimdi de ziyarete gidersin. Bunlar her seçim hezimetinden sonra CHP Genel Başkanlığı koltuğunu ve siyaseti bırakacağını taahhüt etmişse de tüm sözleri gibi bu da yalan çıktı. Kılıçdaroğlu’nun CHP’nin başına getirilmesi, hangi projenin ürünüydü bilmiyoruz ama orada tutulması henüz kendisine verilen misyonu tamamlamadığının işaretidir. İnşallah milletimiz 2023’de bu zati da temsilcisi olduğu projeyi de siyasetin tozlu raflarına kaldıracaktır.”

Şekil-1: Hürriyet gazetesinin 18 Şubat 2022 tarihli haberi

- Güç: “Erdoğan “Bizim yuvarlak masalarda falan işimiz yok” diyerek muhalif liderlerin buluşmasını eleştirdi” Bu cümlede Erdoğan, kendini ve bağlı olduğu siyasi partiyi güçlü ve otoriter bir şekilde tanımlıyor ve karşıt görüşteki siyasi partilerin buluşmasını küçümsüyor.
- Ayrıca kamusal imajlarını korumaya çalışıyor ve sosyal tanınma kazanmak için muhalif liderleri alaycı bir şekilde eleştiriyor.
- Başarı: “*Bunlar her seçim hezimetinden sonra CHP Genel Başkanlığı koltuğunu ve siyaseti bırakacağını taahhüt etmişse de tüm sözleri gibi bu da yalan çıktı.*” Bu cümlede Erdoğan, kendini ve bağlı olduğu siyasi partiyi başarılı, hırslı, yetenekli, akıllı ve etkili bir şekilde tanımlıyor ve karşıt görüşteki siyasi partinin başarısızlığını ve yalanlarını ortaya koyuyor. Ayrıca kendine saygısını gösteriyor ve muhalif liderin sözlerine güvenmediğini belirtiyor

4.6.3.1.2. 23 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

“Yeter ki kararı hep birlikte kesinleştirsinler de vatandaş bunlara “Artık yetti be” demesin. Geldikleri nokta bu. Tabii Ahlatlıbel’den memnun mu kalmadılar da Bilkent’e kaydurdular bu işi, o da ayrı bir konu. Biz Cumhur İttifakı olarak AK Parti, Milliyetçi Hareket Partisi, Büyük Birlik Partisi yolumuza devam ediyoruz. Bundan sonra Cumhur İttifakı içerisinde güçlendirme noktasında bazı gelişmeler olursa olumlu bir şekilde değerlendirilir. Bunlarda bir taraftan bakanlıkların vesaire paylaşımı da başladı. Bu paylaşım nereye kadar, nasıl gidecek bir de o var. Onları da vatandaşımız izliyor. Onlar masanın altında kim var, masanın etrafında kimler var şu anda bunu konuşuyorlar. Önce masanın altında kimlerin olduğunu bulmaları lazım. Dışarıda bıraktıkları bir siyasi parti var. O siyasi parti nasıl bir tavır koyacak, o da ayrı bir konu.”

Şekil-2: Hürriyet gazetesinin 23 Şubat 2022 tarihli haberi

- **Güç:** “Biz Cumhur İttifakı olarak AK Parti, Milliyetçi Hareket Partisi, Büyük Birlik Partisi yolumuza devam ediyoruz.” Bu cümlede Erdoğan, kendini ve bağlı olduğu siyasi ittifakı güçlü ve otoriter bir şekilde tanımlıyor ve kamusal imajlarını korumaya çalışıyor. Ayrıca sosyal tanınma kazanmak için ittifak içindeki diğer partileri de saygıyla anıyor.
- **Uyum:** “Yeter ki kararı hep birlikte kesinleştirsinler de vatandaş bunlara “Artık yetti be” demesin.” Bu cümlede Erdoğan, karşıt görüşteki siyasi partilerin uyumlu bir şekilde hareket etmesini istiyor ve vatandaşların tepkisinden çekiniyor. Bu da nezaket sahibi olma, büyüklere saygı ve kendini disipline etme gibi alt kodları yansıtıyor.
- **Güvenlik:** “Bunlarda bir taraftan bakanlıkların vesaire paylaşımı da başladı. Bu paylaşım nereye kadar, nasıl gidecek bir de o var.” Bu cümlede Erdoğan, karşıt görüşteki siyasi partilerin ülkenin yönetimini nasıl paylaşacakları konusunda endişe duyuyor ve ulusal güvenlik ve sosyal düzen gibi alt kodları ön plana çıkarıyor.

4.6.3.1.3. 2 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“Devletin kuralları vardır, herkes yasalarla belirlenen görevlerini yerine getirdiğinde sorun çıkmaz. Bizim yapmak istediğimiz de budur. Hemen yanımda Rusya ile Ukrayna arasındaki savaş ya da çatışma. Erdoğan aynı gün Güvenlik Zirvesi düzenledi. Merak ettim, güvenlik zirvesinin bir hukuki altyapısı var mı? Böyle bir kuruluş hatırlamıyorum. Eğer zirve devletin zirvesiyse bunun kurumu var, MGK.

Dış politika görüşülüyor, orada Rusya, Ukrayna, komşularımız, Karadeniz var, Dışişleri Bakanlığı'ndan bir kişiyi bile davet etmiyorlar. Güvenlik zirvesi partinin zirvesi midir, devletin zirvesi midir? Siz devletin kurumlarını partileştiremezsiniz.”

Şekil-3:- Hürriyet gazetesinin 2 Mart 2022 tarihli haberi

- **Güvenlik:** “Devletin kuralları vardır, herkes yasalarla belirlenen görevlerini yerine getirdiğinde sorun çıkmaz.” Bu cümlede, Kılıçdaroğlu, devletin kurallarına uymanın ulusal güvenlik ve sosyal düzen için önemli olduğunu vurguluyor. Ayrıca “Hemen yanımızda Rusya ile Ukrayna arasındaki savaş ya da çatışma.” cümlesiyle de komşu ülkelerde yaşanan savaşın aile güvenliği ve sağlık gibi alt kodları tehdit ettiğini belirtiyor. Ayrıca “Güvenlik zirvesi partinin zirvesi midir, devletin zirvesi midir? Siz devletin kurumlarını partileştiremezsiniz.” cümlesiyle de aidiyet hissi gibi bir alt kodu ön plana çıkarıyor.
- **Uyum:** “Eğer zirve devletin zirvesiyse bunun kurumu var, MGK. Dışişleri Bakanlığı'ndan bir kişiyi bile davet etmiyorlar.” ve “Bizim yapmak istediğimiz de budur” cümlesiyle devletin iktidar organlarına yönelik itaatkarlığı vurguluyor.

4.6.3.1.4. 3 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’le aslında hukuku yeniden inşa ediyoruz. Her evde bile farklı görüşler çıkıyor ama bu evin dağılmasına yol açmıyor. Ülkenin kazanmasını istiyoruz. Ülkede yaşayan insanların kutuplaşmasını istemiyoruz. Kucaklaşma istiyoruz. Kutuplaştırdılar, ayrıştırdılar, biz şimdi toparlamak istiyoruz.”

Şekil-4: Hürriyet gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi

- Yardımseverlik: *“Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’le aslında hukuku yeniden inşa ediyoruz.”* Bu cümlede Kılıçdaroğlu, kendini ve bağlı olduğu siyasi partiyi yardımsever, dürüst ve sorumluluk sahibi bir şekilde tanımlıyor ve ülkenin hukuk sistemini yeniden inşa etmek istediğini belirtiyor. Ayrıca *“Ülkede yaşayan insanların kutuplaşmasını istemiyoruz. Kucaklaşma istiyoruz.”* cümlesiyle de affedici olma, sadık olma, gerçek dostluk, manevi bir yaşam ve olgun sevgi gibi alt kodları vurguluyor.
- Evrenselcilik: *“Her evde bile farklı görüşler çıkıyor ama bu evin dağılmasına yol açmıyor.”* Bu cümlede Kılıçdaroğlu, kendini ve bağlı olduğu siyasi partiyi açık fikirli, sosyal adaletli ve bilge bir şekilde tanımlıyor ve farklı görüşlere saygı duyduğunu ifade ediyor.

- Ayrıca “Ülkede yaşayan insanların kutuplaşmasını istemiyoruz. Kucaklaşma istiyoruz.” cümlesiyle de eşitlik, barışçıl bir dünya ve iç uyum gibi alt kodları savunduğunu gösteriyor.
- Kendine yönelme: “Ülkenin kazanmasını istiyoruz.” Bu cümlede Kılıçdaroğlu, kendini ve bağlı olduğu siyasi partiyi özgür, yaratıcı ve bağımsız bir şekilde tanımlıyor ve kendi amaçlarını belirlediğini belirtiyor.

4.6.3.1.5. 3 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Akşener)

İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener, partisinin grup toplantısındaki konuşmasında özetle şunları söyledi:

“Milletimiz her ay farklı bir fedakârlık yapmak zorunda. Kaloriferi kapatıp, battaniye ile oturmak zorunda. Bunun sebebi de bu ucube sistemin ta kendisidir. Mutlu, huzurlu ve güçlü bir Türkiye için, yarının Türkiye için çok önemli bir adım attık.”

Şekil-5: Hürriyet gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi

- Güç: Akşener, “Mutlu, huzurlu ve güçlü bir Türkiye için” ifadesiyle sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “çok önemli bir adım attık” diyerek kamusal imajını korumak ve sosyal tanınma kazanmak istediğini göstermektedir.
- Başarı: Akşener, “yarının Türkiye için” ifadesiyle başarılı olmak ve hırslı olmak vurgusu yapmaktadır. Ayrıca haber başlığında yer alan “6 partinin mutabakatı” ile etkili olmak vurgusu yapılmaktadır.
- Evrenselcilik: Akşener, “Mutlu, huzurlu ve güçlü bir Türkiye için” diyerek sosyal adalet, eşitlik ve barışçıl bir dünya için çalıştıklarını belirterek evrenselcilik vurgusu yapmaktadır.
- Güvenlik: Akşener, “bu ucube sistemin ta kendisi” diyerek ulusal güvenlik ve sosyal düzen tehdidi altında olduklarını ima etmektedir.

4.6.3.1.6. 4 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

“Güdümlü altı parti, 48 sayfalık bomboş bir metni açıklamışlardır. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem teklifi, güçsüzleştirilmiş Türkiye'nin taslak beyannamesidir. Bizim nazarımızda buruşturulup atılacak kağıt parçasından farkıdır. Açıklanan metin yeni bir 28 Şubat bildirisi olarak tarihe geçecektir. Mezkur metin ile 1982 Anayasası'nda gerisine giderek devletin güçsüzleştirilmesi amaçlanmaktadır.”

Şekil-6: Hürriyet gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi

- Güç: Bahçeli, “güdümlü altı parti” ve “bomboş bir metin” ifadeleriyle rakiplerine karşı sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “bizim nazarımızda” ve “buruşturulup atılacak kağıt parçasından farksızdır” diyerek kamusal imajını korumak ve sosyal tanınma kazanmak istediğini göstermektedir.
- Başarı: Bahçeli, “güçlendirilmiş parlamenter sistem teklifi”ne karşı çıkarak başarılı olmak ve hırslı olmak vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “yeni bir 28 Şubat bildirisi” diyerek etkili olmak vurgusu yapmaktadır.
- Geleneksellik: Bahçeli, “1982 Anayasası’nda gerisine giderek” ifadesiyle bize sunulan hayati kabul etme ve geleneklere saygılı olma vurgusu yapmaktadır.
- Güvenlik: Bahçeli, “devletin güçsüzleştirilmesi” diyerek ulusal güvenlik ve sosyal düzen tehdidi altında olduklarını ima etmektedir.

4.6.3.1.7. 16 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

“Ülkemiz, güneyinde, kuzeyinde ve doğusunda yaşanan çatışmalardan, batısında süren gerilimlerden zarar görmeden yoluna devam edebilmesini, büyük ölçüde yeni yönetim sistemimizin sağladığı imkanlara borçludur. Eskiden, Türkiye olarak kendi topraklarındaki vatandaşlarının can ve mal emniyetini sağlamakta zorlanıyorduk. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine karşı çıkanlar, bunca zamandır ortaya kayda değer bir alternatif koyamadılar.”

Şekil-7: Hürriyet gazetesinin 16 Mart 2022 tarihli haberi

Güç: Erdoğan, “yeni yönetim sistemimizin sağladığı imkanlar” ve “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” ifadeleriyle sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “zarar görmeden yoluna devam edebilmesini” ve “can ve mal emniyetini sağlamakta zorlanmıyorduk” diyerek kamusal imajını korumak ve sosyal tanınma kazanmak istediğini göstermektedir.

- Başarı: Ayrıca “karşı çıkanlar, bunca zamandır ortaya kayda değer bir alternatif koyamadılar” diyerek etkili olmak vurgusu yapmaktadır.
- Güvenlik: Erdoğan, “ülkemiz” ve “Türkiye olarak” ifadeleriyle aidiyet hissi vurgusu yapmaktadır. Ayrıca Erdoğan, “güneyinde, kuzeyinde ve doğusunda yaşanan çatışmalardan” ve “batısında süren gerilimlerden” bahsederek ulusal güvenlik ve sosyal düzen tehdidi altında olduklarını ima etmektedir.

3.6.3.2. Sözcü Gazetesinin Haberlerinin Siyasal Değerler Açısından Analizi

Atatürkçü çizgide yayın yapan Sözcü gazetesi, Recep Tayyip Erdoğan dışındaki üç partili liderine haberlerinde yer vermiştir. Sözcü gazetesinde araştırmaya dair 6 haber tespit edilmiştir.

4.6.3.2.1. 16 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“Çünkü Türkiye'nin bir felakete sürüklendiğini 6 partinin genel başkanı da görüyor. Bizler bütün baskılara, iftira ve hakaretlere rağmen bir araya geldik. 28 Şubat günü buluşacağız. Demokrasiyi inşa edeceğiz. Sonra devletin kurumlarını düzelteceğiz. Devlete liyakat getireceğiz. Ekonomiyi ayağa kaldıracacağız sosyal politikalarımız güçlenecek adil düzen getireceğiz hareket sağlayacağız 6 lider olarak ahdettik. Dünya siyaset tarihinde önemli bir belgedir bu.”

Şekil-8: Sözcü gazetesinin 16 Şubat 2022 tarihli haberi

- Evrensellik: Kılıçdaroğlu, “*demokrasiyi inşa edeceğiz*” ve “*adil düzen getireceğiz*” diyerek sosyal adalet, eşitlik ve insan hakları vurgusu yapmaktadır.
- Başarı: Kılıçdaroğlu, “*bütün baskılara, iftira ve hakaretlere rağmen bir araya geldik*” ve “*ekonomiyi ayağa kaldıracacağız*” diyerek başarılı olmak ve hırslı olmak vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “*dünya siyaset tarihinde önemli bir belgedir bu*” diyerek etkili olmak vurgusu yapmaktadır.
- Güvenlik: Kılıçdaroğlu, “*Türkiye'nin bir felakete sürüklendiğini*” ve “*devletin kurumlarını düzeltereğiz*” diyerek ulusal güvenlik ve sosyal düzen tehdidi altında olduklarını ima etmektedir.
- Kendine yönelme: Kılıçdaroğlu, “*bağımsızlık*” ve “*demokrasi*” için mücadele ettiklerini belirterek özgürlük vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “*ifade özgürlüğü*” için çalıştıklarını belirterek de özgürlük vurgusu yapmaktadır.

4.6.3.2.2. 22 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“*Güçlendirilmiş parlamenter sistemle devletin yeniden inşasını düşünüyoruz; yani bir anlamda hukukun yeniden inşası. Yasama, yürütme ve yargı arasında bozulan sistemin düzeltilmesi gerekiyor... TCMB'nin bağımsızlığı, BDDK, Kamu İhale Kurumu gibi devlette liyakat sistemini önceleyen belirli kurallar getireceğiz, bu ikinci aşama. Üçüncü aşama ekonomi.*”

Şekil-9: Sözcü gazetesinin 22 Şubat 2022 tarihli haberi

Kılıçdaroğlu, cumhurbaşkanlığına adaylık şartını açıkladı:

5 partinin lideri teklif ederse aday olmayı kabul ederim

Liderler arasında cumhurbaşkanı adayının kim olacağını konuşulmadığını vurgulayan Kemal Kılıçdaroğlu, "Beş genel başkanın ismini teklifler benim için olur" dedi

RTTTES haber ajansına göre, CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, cumhurbaşkanlığı seçimine ve adaylığında adaylık şartlarında bulundu. Adaylık konusu tartışılmadan önce teklifler geldiğini söyleyen Kılıçdaroğlu, "Ben her şeyden önce birerim için değil" dedi.

Yavaş ve İmamoğlu görevinde kalacak

KEMAL Kılıçdaroğlu, cumhurbaşkanlığı seçimine ve adaylığında adaylık şartlarında bulundu. Adaylık konusu tartışılmadan önce teklifler geldiğini söyleyen Kılıçdaroğlu, "Ben her şeyden önce birerim için değil" dedi.

DEVLETİN YENİDEN İNŞASI

"Devlette yeniden inşası yapıyoruz, yeni bir anlamda inşaatın yeniden inşası. İnanca, güven ve yargı arasında bozulan sistemin düzeltilmesi gerekiyor." Kılıçdaroğlu, "TCMB'nin bağımsızlığı, BDDK, Kamu İhale Kurumu gibi devlette iyilik sistemi oluşturulması gerektiğini söyledi."

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM

Tarihi imza töreninin davetiyesi ortaya çıktı

SAADET Partisi, CHP, İYİ Parti, Demosol Parti, İYİP ve Gelecek Partisi'nin bir araya gelerek 22 Şubat'ta gerçekleştirilecek Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'in davetiyesi ortaya çıktı. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem yasası, 2022 yılında kabul edilerek, 2023 yılında uygulanacaktır. Davetiyede, parti liderleri arasında imza alınacak.

- Evrensellik: Kılıçdaroğlu, "güçlendirilmiş parlamenter sistem" ve "hukukun yeniden inşası" diyerek sosyal adalet ve eşitlik vurgusu yapmaktadır. Ayrıca "devlette liyakat sistemini önceleyen belirli kurallar getireceğiz" diyerek evrensellik vurgusu yapmaktadır.
- Güç: Kılıçdaroğlu, "devletin yeniden inşasını düşünüyoruz" ve "yasama, yürütme ve yargı arasında bozulan sistemin düzeltilmesi gerekiyor" diyerek sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca "kamusal imajını korumak" ve "sosyal tanınma kazanmak" istediğini göstermektedir.
- Başarı: Kılıçdaroğlu, genel olarak bu metinde "başarılı olmak", "hırslı olmak" ve "etkili olmak" vurgusu yapmaktadır. Ayrıca "ekonomi" konusunda çalıştıklarını da belirterek başarı vurgusuna katkıda bulunmaktadır.
- Güvenlik: Kılıçdaroğlu, "TCMB'nin bağımsızlığı", "BDDK", "Kamu İhale Kurumu" gibi kurumların önemini vurgulayarak ulusal güvenlik ve sosyal düzen tehdidi altında olduklarını ima etmektedir.

4.6.3.2.3. 24 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Aksener)

"Tarkan "Geççek" diye şarkı yapınca, arıza çıkarmaları çok normal. Çünkü hiç geçmesin, hiç bitmesin istiyorlar. Ağlasanız da, sızlansanız da, milletin başına bela ettiğiniz bu ucube sistem, geldiği gibi "gitçek". Siz istesenez de, istemesenez de, bu çile "bitçek"

Şekil-10: Sözcü gazetesinin 16 Şubat 2022 tarihli haberi

- Güç: Akşener, “arıza çıkarmaları çok normal” ve “milletin başına bela ettiğiniz bu ucube sistem” diyerek sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “kamusal imajını korumak” ve “sosyal tanınma kazanmak” istediğini göstermektedir.
- Başarı: Haber metninde genel olarak Akşener, “başarılı olmak” ve “hırslı olmak” vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “geldiği gibi gitçek” ve “bu çile bitçek” diyerek de bu vurguyu güçlendirmektedir.

4.6.3.2.4. 3 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“6 lider oturup düşünecek. Sonuçta bir gelecek inşa ediyoruz. Bunu inşa ederken karşılıklı güven ve sizin de topluma güven vermeniz lazım. Cumhurbaşkanı adayının devlet aklının ne olduğunu bilmesi lazım. Bir devlet deneyiminin olması lazım. Güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçinceye kadar devleti yöneteceksiniz. Yönetirken de ittifakın bileşenlerini asla göz ardı edemezsiniz. Başbakan adayımız var. Başbakanlığa talibim diyen (Meral Akşener) bir ittifakın önemli bir aktörü var. Bütün bunların hepsini düşünmek zorundasınız.”

Şekil-11: Sözcü gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi

BAŞBAKAN ADAYIMIZ MERAL AKŞENER'DİR

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu dün FOX TV'de İsmail Küçükkaya'nın sunduğu Çalar Saat programında gündeme dair önemli değerlendirmelerde bulundu. Merak edilen Cumhurbaşkanı adaylığı hakkında açık konuşan Kılıçdaroğlu, Millet İttifakı'nın başbakan adayını da açıkladı. Başbakanlık için İYİ Parti lideri Meral Akşener'i işaret eden CHP lideri Kılıçdaroğlu her iki adaylık hakkında şunları söyledi:

İSTERLERSE ADAY OLURUM

"Herkes cumhurbaşkanı olmak ister. Ancak henüz adayın kim olacağı liderler arasında konuşulmadı, sadece ilkeler konuşuluyor. Liderler son ola-

rak "hangi adayla kesin olarak kazanırız" buna bakacak. Diğer genel başkanlar adına konuşmıyorum, benim bakış açım o. Liderler "siz olun" derse ben aday olurum. Bir yola çıktık. Türkiye'nin geleceğini yeniden beraber inşa edeceğiz. Güven veren birisinin olması lazım. Güveni vermek için cumhurbaşkanı adayının yazılı bir dekrasyonu en azından güveni liderlere vermesi lazım. Belirli bir takvimin belirlenmesi lazım. Dolayısıyla 'ben cumhurbaşkanı olacağım' demekle bu iş olmuyor. Bütün

bunları 6 lider oturup düşünecek. Sonuçta bir gelecek inşa ediyoruz. Bunu inşa ederken karşılıklı güven ve sizin de topluma güven vermeniz lazım. Cumhurbaşkanlığı adayının devlet aklının ne olduğunu bilmesi lazım. Bir devlet deneyiminin olması lazım. Güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçinceye kadar devleti yöneteceksiniz. Yönetirken de ittifakın bileşenlerini asla göz ardı edemezsiniz. Başbakan adayımız var. Başbakanlığa talibim diyen (Meral Akşener) bir ittifakın önemli bir aktörü var. Bütün bunların hepsini düşünmek zorundasınız."

- Güç: Kılıçdaroğlu, "6 lider oturup düşünecek" ve "bir devlet deneyiminin olması lazım" diyerek sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır.
- Ayrıca "kamusal imajını korumak" ve "sosyal tanınma kazanmak" istediğini göstermektedir.
- Başarı: Kılıçdaroğlu, "başarılı olmak", "hırslı olmak" ve "etkili olmak" vurgusu yapmaktadır. Ayrıca "bir gelecek inşa ediyoruz" ve "güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçinceye kadar devleti yöneteceksiniz" diyerek başarı vurgusu yapmaktadır.
- Güvenlik: Kılıçdaroğlu, "karşılıklı güven" ve "topluma güven vermeniz lazım" diyerek sosyal düzen vurgusu yapmaktadır.
- Evrensellik: Kılıçdaroğlu, "sosyal adalet" ve "eşitlik" için çalıştıklarını belirterek evrensellik vurgusu yapmaktadır. Ayrıca "ittifakın bileşenlerini asla göz ardı edemezsiniz" diyerek evrensellik vurgusu yapmaktadır.

4.6.3.2.5. 4 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

"28 Şubat post-modern darbesinin yıl dönümünde, uzun bir masanın etrafında dizilen güdümlü altı parti "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem" adıyla 48 sayfalık bomboş bir metni kamuoyuna açıklamışlardır. Yarının Türkiye'sini inşa etmek için adım

attıklarını söyleseler de, metinde Türkiye yoktur. Bu metni tarihi yapan tek şey, 28 Şubat zihniyetine uygun olarak “güçlendirilmiş istikrarsızlık” bildirisi olmasıdır. Koalisyonlar dönemini tekrar canlandırma niyetidir. Türk milleti bu zillete inanıyorum ki müsaade etmeyecektir. 28 Şubat Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem açıklaması zillet partilerinin elinde patlamış, alayı birden havlu atmıştır. Türkiye'nin geleceği Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'dir. Zillet ittifakı ya bu muazzam yönetim sistemine kuzu kuzu alışacak, ya da Türk milleti bunların hepsini birden ayıklayıp, önüne kattığı gibi tarihin bodrum katına süpürecektir.”

Şekil-12: Sözcü gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi

- Güç: Bahçeli, “güdümlü altı parti” ve “zillet partileri” diyerek sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “kamusal imajını korumak” ve “sosyal tanınma kazanmak” istediğini göstermektedir.
- Geleneksellik: Bahçeli, “28 Şubat post-modern darbesinin yıl dönümünde” ve “tarihin bodrum katına süpürecektir” diyerek milliyetçilik, vatanseverlik ve tarih bilinci vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “Türk milleti” ve “Türkiye'nin geleceği” diyerek gelenek vurgusu yapmaktadır.
- Güvenlik: Bahçeli, “güçlendirilmiş istikrarsızlık” ve “koalisyonlar dönemi” diyerek ulusal güvenlik ve sosyal düzen vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” diyerek güvenlik vurgusu yapmaktadır.

- Başarı: Bahçeli, “başarılı olmak”, “hırslı olmak” ve “etkili olmak” vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “yarının Türkiye’sini inşa etmek için adım attıklarını söyleseler de” ve “zillet ittifakı ya bu muazzam yönetim sistemine kuzu kuzu alışacak” diyerek başarı vurgusu yapmaktadır.

4.6.3.2.6. 30 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“Parlamentoyu yeniden halkın Meclisi yapacağız. Bir kişinin emriyle hareket eden TBMM değil milletin iradesi ile hareket eden bir parlamento olacak. Koltuk için hangi kanunu getirirlerse getirsinler, bu millet zaten kararını verdi. Bu millet 21 yüzyılda açtığı yeniden yaşıyor. Bu ortama önümüze koyanları biliyor. Sizi sandıktan gönderecek. İstedığınız gibi kanun değiştirin göndereceğiz arkadaş.”

Şekil-13: Sözcü gazetesinin 30 Mart Şubat 2022 tarihli haberi

- Başarı: Bu değer haber metninde “Parlamentoyu yeniden halkın Meclisi yapacağız” ve “Sizi sandıktan gönderecek” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, muhalefet liderinin başarılı olmak, hırslı olmak, yetenekli olmak ve etkili olmak kodlarını vurguladığını göstermektedir.
- Evrenselcilik: Bu değer haber metninde “milletin iradesi ile hareket eden bir parlamento” ve “Bu millet 21 yüzyılda açtığı yeniden yaşıyor” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, muhalefet liderinin sosyal adalet, bilgelik, eşitlik ve barışçıl bir dünya için milletin isteklerine saygı duyduğunu belirtmektedir.

3.6.3.3. Türkgün Gazetesinin Haberlerinin Siyasal Değerler Açısından Analizi

Milliyetçi çizgide yayın yapan ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin yayın organı olarak bilinen Türkgün gazetesinde 7 haber tespit edilmiştir. Gazete, Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Bahçeli'ye haberlerinde yer verirken diğer iki lider Kemal Kılıçdaroğlu ve Meral Akşener'e yer vermemiştir.

4.6.3.3.1. 16 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

“Zillet ittifakı akşam yatıyor Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem diyor, sabah kalkıyor aynı ezberi tekrarlıyor. Bildikleri bir şey yok, yapacakları bir şey yok, cumhurbaşkanı adayları yok, stratejik hedefleri yok, politikaları yok, geleceğe dair en ufak bir hazırlıkları yok. Günlerce bir masa etrafında nasıl konuşlanacaklarını tartıştılar. Oturma düzeninin nasıl olacağını konuştular. Sonunda da güç bela, zorlaya zorlaya 12 Şubat akşamı Ahlatlıbel'de altı sandalyeli bir masanın çevresinde 6+1 formatında buluştular.”

- **Güç:** Bu değer haber metninde “Zillet ittifakı” ve “Bu Masa Çürük” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, muhalefet partilerinin otorite ve kamusal imajdan yoksun olduğunu ve iktidar partisinin onlara üstün olduğunu göstermektedir.
- **Başarı:** Bu değer haber metninde “Bildikleri bir şey yok, yapacakları bir şey yok, cumhurbaşkanı adayları yok, stratejik hedefleri yok, politikaları yok, geleceğe dair en ufak bir hazırlıkları yok” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, muhalefet partilerinin başarısız olmak, hırssız olmak, yeteneksiz olmak, akılsız olmak ve etkisiz olmak kodlarıyla örtüştüğünü göstermektedir.
- **Geleneksellik:** Bu değer haber metninde “Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem” ve “Ahlatlıbel” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, muhalefet partilerinin dindar olmak, bize sunulan hayatı kabul etme ve geleneklere saygılı olmak gibi değerleri ihlal ettiğini göstermektedir.

"ZİLLET İTTİFAKI HAVLU ATMIŞTIR"

“Yeni bir şey söylemekten, ortak bir siyasi program ve gelecek hikayesi üretme becerisinden mahrumiyetlerinin ileri düzeyde olduğu bir kez daha anlaşılmiş, açığa çıkmıştır. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’e geçme amacından başka hiçbir müşterek noktası olmayan görünüşte altı, gerçekte yedi partinin bir siyasi dağılma içinde oldukları yeniden belli olmuştur. Eskiye dönme niyeti bir reform değil, bir restorasyon çabası, revizyonist bir mantığın çıpasıdır.

Hâlbuki Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Cumhuriyet’in üçüncü evresinin cümle kapısı, muazzam bir yönetim ve sistem reformunun tanımıdır. Zillet ittifakı havlu atmıştır. Boşuna uğraşmıştır. Boş yere zaman tüketmiştir. Ahlatlıbel’de 5,5 saatlik bir görüşmenin ardından yapılan ortak açıklamada yeni ve dişe dokunur hiçbir şey yoktur. Zillet ittifakı şunu aklından çıkarmasın, erteye kalan sona kalır, sona kalan dona kalır. Bunlara ne söylesek yararsız ve sonuçsuzdur; çünkü kimine sivrisinek saz, kimine de davul zurna azdır. Bir koyundan iki post da çıkmayacaktır.

Henüz Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’e nasıl geçeceklerinin planlamasını dahi yapamamışlar, bunu da ortak açıklamada itiraf etmişlerdir. Üstelik geçiş sürecinin yol haritası üzerinde çalışacaklarına da vurgu yapmışlardır. Bugüne kadar birbirinize ziyaretler yapıyordunuz. Her hafta zillet günleri düzenliyordunuz. Hiç mi dersinize çalışmadınız? Hiç mi hazırlık yapmadınız? Mezkûr açıklamada çok daha vahim savrulmalar vardır ve altı parti bölücülüğün elebaşı HDP’nin dayatmalarını metnin için kurnazca serpiştirerek benimsediklerini ispat etmişlerdir. Avrupa Konseyi’nin ve Avrupa Birliği’nin normlarına bağlı kalacaklarmış. Bu nasıl bir akıl tutulmasıdır? Bu nasıl bir köksüzlüktür? Bu nasıl bir gayri milliliktir? Ey zillet ittifakı, bu kadar mı yabancılaştınız? Bu kadar mı yozlaştınız? Bu kadar mı başkalaştınız? Bahsedilen bu normlar nelerden ibarettir? Açıklasınlar da öğrenelim.”

Şekil-14: Türkgün Gazetesini 16 Şubat 2022 Tarihli Haberi

- Güç: Bu değer haber metninde “Zillet ittifakı havlu atmıştır” ve “Bu Masa Çürük” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, muhalefet partilerinin otorite ve kamusal imajdan yoksun olduğunu ve iktidar partisinin onlara üstün olduğunu göstermektedir.
- Başarı: Bu değer haber metninde “Yeni bir şey söylemekten, ortak bir siyasi program ve gelecek hikayesi üretme becerisinden mahrumiyetlerinin ileri düzeyde olduğu” ve “Boşuna uğraşmıştır. Boş yere zaman tüketmiştir” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, muhalefet partilerinin başarısız olmak, hırssız olmak, yeteneksiz olmak, akılsız olmak ve etkisiz olmak için çalıştığını göstermektedir.
- Güvenlik: Bu değer haber metninde “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Cumhuriyet’in üçüncü evresinin cümle kapısı, muazzam bir yönetim ve sistem reformunun tanımıdır” ve “Avrupa Konseyi’nin ve Avrupa Birliği’nin normlarına bağlı kalacaklarmış. Bu nasıl bir akıl tutulmasıdır? Bu nasıl bir köksüzlüktür? Bu nasıl bir gayri milliliktir?” ifadeleri ile vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, iktidar partisinin güvenlik, istikrar, ulusal kimlik ve bağımsızlık için mevcut sistemi savunduğunu ve muhalefet partilerinin bunları tehlikeye attığını göstermektedir.

- Geleneksellik: Bu değer haber metninde yer alan *"Bu nasıl bir köksüzlüktür? Bu nasıl bir gayri milliliktir?"* ifadeleriyle örtüşmektedir. Bu ifadeler Bahçeli'nin *"geleneklere saygılı olmak"* kavramını vurguladığını göstermektedir.

4.6.3.3.2. 17 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

"Bir defa Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini bu milletin kendisi getirmiştir. Bunu kabul etmeyenler en başta millet iradesine saygısızlık yapıyor demektir. Tabii bunların bir araya gelmeleri manidar. Niye 28 Şubat? Bu da garip. Öbür taraftan HDP'yi çıldırtıyorlar. Oldu olacak onu da alın yanınıza. Bunlar daha çok bir araya gelirler ama bunlardan bir şey çıkmaz. Biz ise Cumhur İttifakı olarak; AK Parti, Milliyetçi Hareket Partisi, Büyük Birlik Partisi olarak emin adımlarla kararlı bir şekilde yolumuza devam ediyoruz, devam edeceğiz. Hazırlıklarımızı buna göre yapıyoruz. Vatandaşlarımızın herhangi bir sıkıntı çekmesine sebebiyet verecek adımlara fırsat vermeyiz.

Zaman zaman ekonomi ile alakalı konularda yalan yanlış konuşuyorlar. Ama gerek elektrik konusunda gerek diğer konularda, bunların hiçbirine biz vatandaşımızı ezdirmeyeceğiz ve vatandaşlarımızla geleceğe yönelik adımlarımızı kararlı bir şekilde atmaya devam edeceğiz."

Şekil-15: Türkgün gazetesinin 17 Şubat 2022 tarihli haberi

- **Güç:** Haber metninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin millet tarafından getirildiği ve bunu kabul etmeyenlerin millet iradesine saygısızlık yaptığı belirtilmektedir. Bu, güç değerinin sosyal güç, otorite ve kamusal imajı koruma alt değerlerini vurgulamaktadır.
- **Güvenlik:** Haber metninde vatandaşların sıkıntı çekmesine sebebiyet verecek adımlara fırsat verilmeyeceği ve vatandaşların ezdirilmeyeceği belirtilmektedir. Bu, güvenlik değerinin ulusal güvenlik, sosyal düzen ve aile güvenliği alt değerlerini vurgulamaktadır.

4.6.3.3.3. 18 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

“Yeni yönetim sistemine geçmek için milletimizin huzuruna çıktığımız 2017 Halk Oylaması'nda bizim 'evet'imiz yüzde 52'yi bulan oy oranına ulaşarak, Kılıçdaroğlu'nun başını çektiği 'hayır'ları geçti. Bu sisteme göre yapılan 2018 seçiminde Cumhurbaşkanlığında biz yüzde 53'e yaklaşan bir oy oranıyla milletimizden onay aldık. Kılıçdaroğlu yine kendisi yüreği yetip karşımıza çıkamadığı için ortaya sürdüğü adayla ancak yüzde 30'a çıkabildi. Aynı gün yapılan milletvekilliği seçiminde AK Parti yüzde 43 oy alırken Kılıçdaroğlu partisinin oylarını sağa sola peşkeş çektiği için yüzde 23'te kaldı. Bu seçimde Cumhur İttifakı'nın oy oranı da yüzde 54'ü aştı. CHP ise HDP başta olmak üzere diğer partilerden aldığı tüm desteğe rağmen yüzde 30'u ancak bulabildi.”

Şekil-16: Türkgün gazetesinin 18 Şubat 2022 tarihli haberi

- **Güç:** Haber metninde 2017 Halk Oylaması'nda 'evet' oylarının yüzde 52'yi bulduğu ve Kılıçdaroğlu'nun başını çektiği 'hayır' oylarını geçtiği belirtilmektedir. Bu, güç değerinin sosyal güç, otorite ve kamusal imajı koruma alt değerlerini vurgulamaktadır.
- **Başarı:** Haber metninde 2018 seçiminde Cumhurbaşkanlığında yüzde 53'e yaklaşan bir oy oranıyla millettten onay alındığı belirtilmektedir. Bu, başarı değerinin başarılı olmak, hırslı olmak ve yetenekli olmak alt değerlerini vurgulamaktadır.

4.6.3.3.4. 4 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

"1961 Anayasası ile getirildiği gibi cumhurbaşkanının bir defalığına 7 yıllığına seçileceği söylenirken nasıl seçileceğinin kurnazca üzeri örtülmektedir. 1961 Anayasası döneminde olduğu gibi olağanüstü hal kararnamesinin kaldırılacağı, olağanüstü hal şartlarında devletin mücadele gücününün zayıflatılacağı görülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ortaya konulan mutlak millet iradesi ve güçlü devlet modeli tersine çevrilerek devletin etkisizleştirilmesi ayrıca düşürülemeyen istikrarlı hükümet anlayışı yerine, parlamenter sistemde gensoru yoluyla düşürülebilen istikrarsız hükümetler dönemine geçiş hedeflenmektedir. Ortaya çıkacak istikrarsız hükümetler baştan kabul edilerek, çözüm adına yapıcı güvensizlik oyu önerisi getirilmektedir. Almanya'da uygulanan bu yöntemde hükümeti düşürme çoğunluğuna sahip partilerin yeni hükümeti kurması gerekmektedir. Bu öneri istikrarsız hükümetlerin kurulacağını baştan kabul ederek, hükümeti düşürenin alternatifini oluşturması önerisidir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde kabul edilen seçim ittifakı sayesinde ne oy aldığına bakılmadan tüm partiler Mecliste temsil edilebilirken, parlamenter sisteme geri dönülüp barajın yüzde 3'e çekileceğini ve Meclisin daha güçlü hale geleceğini söylemek, ne söylediğini bilmeyenlerin şursuzluğudur. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde Mecliste kaç partinin olduğu, hükümetin istikrarına hiçbir şekilde tesir etmemektedir. Parlamenter sistemde yüzde 3 barajı getirmek, hükümetin kurulmasını zorlaştırırken düşürülmesini kolaylaştıracaktır. 28 Şubat bildirisi 1961 Anayasası gibi zayıf ve istikrarsız hükümetler dönemine ülkeyi mahkum etmek istemektedir.

Parlamentar sistemi kötü bir makyajla tekrar sunan bu 28 Şubat bildirisine karşı milletimizin ortak iradesi ile kabul ettiği Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ni ve 2023'ü yeni bir anayasa ile taçlandırmak temel hedefimizdir. Ölmüş ve ortadan kalkmış bir sistem güçlendirilemez. Milletın geleceği nasıl ve ne zaman yapılacağı belirsiz bir hükümet sistemi değişikliği ile karartılamaz."

Şekil-17: Türkgün gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi

- **Güç:** Haber metninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ortaya konulan mutlak millet iradesi ve güçlü devlet modelinin tersine çevrilerek devletin etkisizleştirilmesi hedeflendiği belirtilmektedir. Bu, güç değerinin sosyal güç, otorite ve kamusal imajı koruma alt değerlerini vurgular.
- **Güvenlik:** Haber metninde olağanüstü hal kararnamesinin kaldırılacağı ve olağanüstü hal şartlarında devletin mücadele gücünün zayıflatılacağı belirtilmektedir. Bu, güvenlik değerinin ulusal güvenlik ve sosyal düzen alt değerlerini vurgular.
- **Geleneksellik:** Haber metni bağlam olarak genel bir çerçevede Geleneksellik değerinin "geleneklere saygılı olmak" alt değerine vurgu yapmaktadır.

4.6.3.3.5. 9 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

“Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, yönetim hayatımıza kalıcı bir soluk, güçlü bir irade, etkin ve hızlı karar alma mekanizması kazandırmış, parlak bir reform olarak milletimizin baş tacı haline gelmiştir. İkinci 28 Şubat bildirisiyle açıklanan Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem taslağının, esas itibarıyla omurgası kırık, hedefleri dökük, hüviyeti siliktir. Yeni hiçbir şey söylenmemiştir. 6 partinin kuru gürültüsü tamamıyla Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne karşıtlık üzerine bina edilmiştir. Yani etki-tepki üzerine şekillenmiş reaksiyoner bir sistem teklifi karşımızdadır.

Zillet ittifakı şuarsuzdur, derin bir gaflet çukurundadır. Eski çamlar bardak olmuştur. Köprüünün altından çok sular akmıştır. Züğürt bezirgân eski defterleri karıştırmış. Boşuna söylenmemiştir: Gayretin kurusu yalnızca çarık eskitirmiş. Zillet ittifakı eski hamam eski taster.

6+1 formatlı zillet ittifakı, milletimizin beklentilerini, dünyanın yeni eğilimlerini, devletimizin yüksek hedeflerini, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne niye gerek duyulduğunu anlamaktan, algulamaktan ve analiz etmekten mahrumiyet içinde kıvrılmaktadır. Sayın Kılıçdaroğlu, sen rahat ol, ağılda oğlak doğsa dere boyunda otu biter. Ekmeğini kendi yapan yükünü de kendi kaldırır. Eğer bu sözlerimden bir şey anlamadıysan, kafan almadıysa, demek istediğim şudur: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ni Türk milleti kurmuş ve kabul etmiştir. Koruyup geleceğe imanla ve kutlu bir iradeyle taşıyacak olan da Türk milletidir. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’in gerçek ismi, güçlendirilmiş palavra sistemidir, güçsüzleştirilmiş Türkiye’ye çağrıdır. Türkiye’nin ayağından çekiştirmeyi düşünüyor. Krizler olsun, hükümetler düşsün, koalisyon pazarlıklarında kavga gürültü olsun hesabı yapıyor. Türkiye’nin yerinde saymasını, dahası geriye sarmasını projelendiriyor. Sayın Kılıçdaroğlu geçti Bor’un pazarı, haydi sür merkebinin Kandil’e. Bitti o sıkıntılı günler, geride kaldı kurulamayan hükümetler dönemi. Artık Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Türkiye’nin yönetim hayatına hâkimdir, Cumhur İttifakı da Türk milletinin hadimidir. Zilletin güçlendirilmiş palavra sistemi çürük elmadır. Bizim çürük çarıkla oyalanacak ne arayışımız ne de arzumuz vardır.”

Şekil-18: Türkgün gazetesinin 9 Mart 2022 tarihli haberi

- **Güç:** Haber metninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin yönetim hayatımıza kalıcı bir soluk, güçlü bir irade, etkin ve hızlı karar alma mekanizması kazandırdığı belirtilmektedir. Bu, güç değerinin sosyal güç, otorite ve kamusal imajı koruma alt değerlerini vurgular.
- **Başarı:** Haber metninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin parlak bir reform olarak milletimizin baş tacı haline geldiği belirtilmektedir. Bu, başarı değerinin başarılı olmak, hırslı olmak ve yetenekli olmak alt değerlerini vurgulamaktadır.

4.6.3.3.6. 30 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

“Allah nasip ederse, Ramazan Bayramı’ni müteakip kalan diğer tüm ilçelerimizi heyetler halinde ziyaret edip; aynı şevkle, aynı heyecanla, aynı azim ve inançla mücadelemizi sürdüreceğiz, bu suretle 2023 hedeflerimizi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ni, ülkemiz üzerinde oynanan oyunları birer birer aktaracağız. Yeni sistem diyeceğiz, güçlü siyaset diyeceğiz, milli destek isteyeceğiz, kutlu emanete hep birlikte sahip çıkacağız. Türkiye’nin ümitsiz ve çaresiz olmadığını göstereceğiz. Milliyetçi Hareket Partisi’nin teşkilatları 4 Eylül 2021 tarihinden bugüne kadar birbiriyle bağlantılı 3 farklı siyasi programı başarıyla ve alınının akıyla yerine getirmiştir.”

Şekil-19: Türkgün gazetesinin 30 Mart 2022 tarihli haberi

Güç: Haber metninde 2023 hedeflerinin, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ve ülkemiz üzerinde oynanan oyunların aktarılacağı belirtilmektedir. Bu, güç değerinin sosyal güç, otorite ve kamusal imajı koruma alt değerlerini vurgulamaktadır.

Başarı: Haber metninde Milliyetçi Hareket Partisi'nin teşkilatlarının 4 Eylül 2021 tarihinden bugüne kadar birbiriyle bağlantılı 3 farklı siyasi programı başarıyla yerine getirdiği belirtilmektedir. Bu, başarı değerinin başarılı olmak, hırslı olmak ve yetenekli olmak alt değerlerini vurgulamaktadır.

4.6.3.3.7. 8 Nisan 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

"Yeni sistem, güçlü siyaset, milli destek, kutlu emanet; gönüllerde fütüvvet, siyasette müessiriyet, saygıda mecburiyet, sevgide mazhariyet, ekonomide hakkaniyet, mücadelede celadet, terörde mahkûmiyet, zorluklarda mukavemet, diyaloglarda hususiyet, bekada ebediyet, dünyada mevcudiyet, millette memnuniyet, ülkede mensubiyet, insanda meftuniyet, devlette muzafferiyet, zillette mağlubiyet, sandıkta ekseriyet, Cumhur İttifakı'nda da muvaffakiyettir."

Şekil-20: Türkgün gazetesinin 8 Nisan 2022 tarihli haberi

- **Güç:** Haber metninde yeni sistem, güçlü siyaset, milli destek ve kutlu emanet olarak belirtilmektedir. Bu, güç değerinin sosyal güç, otorite ve kamusal imajı koruma alt değerlerini vurgular.
- **Başarı:** Haber metninde Cumhuriyet İttifakı'nda muvaffakiyet olarak belirtilmektedir. Bu, başarı değerinin başarılı olmak, hırslı olmak ve yetenekli olmak alt değerlerini vurgulamaktadır.

3.6.3.4. Yeni Şafak Gazetesinin Haberlerinin Siyasi Değer Açısından Analizi

Muhafazakâr çizgide Adalet ve Kalkınma Partisi'ne yakın bir yayın çizgisine sahip Yeni Şafak gazetesinde 8 haber tespit edilmiştir. Gazete Merak Akşener hariç üç lider hakkında haber yapmıştır.

4.6.3.4.1. 14 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“Altı muhalefet liderinin 5 saat süren “güçlendirilmiş parlamenter sistem” gündemli toplantısında Kılıçdaroğlu, bir sonraki toplantının tarihinin 28 Şubat olarak belirlenmesinde özel bir anlam olmadığını ifade ederek “Bir sonraki toplantı için hazırlıklar yapılması gerekiyor. O açıdan mümkün olan en uygun zamanı belirledik. Yoksa bir hafta sonraya mart başına da bırakabilirdik. Ama hazırlıkların o güne yetişebileceği düşünüldüğü için 28 Şubat olarak belirledik.”

Şekil-21: Yeni Şafak gazetesinin 14 Şubat 2023 tarihli haberi

Başarı: Kemal Kılıçdaroğlu gelecekteki bir toplantı için hazırlık yapmaktan ve kararlar almaktan söz etmektedir. Bu bir etkili olma ve akıllı kararlar alma eylemi olarak görülebilir.

Kendine yönelme: İfade, bir toplantı için olası zaman dilimlerinin dikkate alınmasını ve hazırlıkların belirli bir tarihe kadar tamamlanıp tamamlanamayacağını değerlendirilmesini vurgulamaktadır. Bu durum kendi amaçlarını belirleme duygusunu yansıtmaktadır.

Evrenselcilik: Açıklamada açıkça belirtilmemekle birlikte, toplantı düzenleme ve hazırlık yapma eylemi, evrensellik teması altında yer alan açık fikirlilik ve iç uyum ile ilişkilendirilebilir.

4.6.3.4.2. 17 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

“Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ni bu milletin kendisi getirmiştir. Bunu kabul etmeyenler en başta millet iradesine saygısızlık yapıyor demektir. Bunların bir araya gelmeleri manidar. Niye 28 Şubat? Bu da garip. Öbür taraftan HDP’yi çıldırtıyorlar. Oldu olacak onu da alın yanınıza. Bunlar daha çok bir araya gelirler ama bunlardan bir şey çıkmaz.”

Şekil-22: Yeni Şafak gazetesinin 17 Şubat 2023 tarihli haberi

Güç: Erdoğan, “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ni bu milletin kendisi getirmiştir” diyerek sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca “millet iradesine saygısızlık yapıyor” diyerek kamusal imajını korumak istediğini göstermektedir.

4.6.3.4.3. 18 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

“Bizim yuvarlak masalarda falan işimiz yok. Neler görüşüyorsunuz, konuşuyorsunuz hepsi ortada. Paylaşın bakalım nereye kadar paylaşacaksınız. O masadan bir şey çıkmaz. Unutkanlığınıza geldi galiba, HDP’yi niye almadınız? Onu da yanınıza alın.”

Şekil-23: Yeni Şafak gazetesinin 18 Şubat 2022 tarihli haberi

Kendine Yönelme: Erdoğan, "Bizim yuvarlak masalarda falan işimiz yok" sözüyle kendi amaçlarını belirlediğini ve o hedef doğrultusunda ilerlediğini vurgulamaktadır.

Başarı: Erdoğan, "O masadan bir şey çıkmaz." sözüyle kendi başarısını, akıllı olmasını ve etkili olmasını vurgulamaktadır. Bu ifade, söz konusu masada alınacak sonuçların veya anlaşmanın zor veya imkânsız olduğunu ima etmektedir.

4.6.3.4.4. 4 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

"Güdümlü altı parti 48 sayfalık bomboş bir metni açıklamışlardır. Metinde Türkiye, Türk milleti yoktur, tutarlılık, insicam, milli birlik ve kardeşliğe en küçük atıf yoktur. Güçlendirilmiş parlamenter sistem teklifi, güçsüzleştirilmiş Türkiye'nin taslak beyannamesidir ve bizim nazarımızda buruşturulup atılacak kağıt parçasından farksızdır. Metnin içeriği tamtakır kuru bakırdır, hiçbir somut ve yeni bir öneri de yoktur. Bu metni tarihi yapan tek şey, 28 Şubat zihniyetine uygun olarak 'güçlendirilmiş istikrarsızlık' bildirisi olmasıdır. Açıklanan metin yeni bir 28 Şubat bildirisi olarak tarihe geçecektir.

Mezkur metin ile 1982 Anayasası'nın da gerisine giderek 'devletin güçsüzleştirilmesi' amaçlanmaktadır.

Cumhurbaşkanının nasıl seçileceğinin kurnazca üzeri örtülmektedir. Ölmüş ve ortadan kalkmış bir sistem güçlendirilemez. Metin geçmişe dönüş beyannamesidir. Yarının Türkiye'sine değil dünün Türkiye'sine özlemdir."

Şekil-24: Yeni Şafak gazetesinin 4 Mart 2022 tarihli haberi

Güç: Bahçeli, uzun ama boş bir metin argümanıyla sosyal güç ve otorite kavramlarıyla kamusal imajını korumaya çalışmaktadır.

Başarı: Bahçeli, sunulan metnin içerikten ve orijinal fikirlerden yoksun olduğunu öne sürmekte ve anlamlı teklifler oluşturmada başarısız olduğunu ima etmektedir. Dolayısıyla Bahçeli, Mevcut sistemin daha başarılı ve etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Geleneksellik: Bahçeli, partinin yaklaşımı eleştirmekte ve eylemlerinin geleneksel değerlerle uyumlu olmadığı ima ediliyor.

Güvenlik: Bahçeli, söz konusu metnin "devletin güçsüzleştirilmesi"ni amaçladığını belirterek bir sosyal düzen ve ulusal güvenlik zafiyeti olduğunu vurgulamaktadır.

4.6.3.4.5. 9 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Bahçeli)

“Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’i “siyasi istikrarsızlık yıllarına duyulan özlem, müdahale edilen, iradesi ipotek altına alınan bir döneme özenti” olarak niteleyen devlet Bahçeli, “Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’in gerçek ismi, güçlendirilmiş palavra sistemidir, güçsüzleştirilmiş Türkiye’ye çağrıdır.”

Şekil-25: Yeni Şafak gazetesinin 9 Mart 2022 tarihli haberi

Güvenlik: Bahçeli, "Güçsüzleştirilmiş Türkiye" ifadesi üzerinden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'in bir güvenlik sorunu olduğunu vurgulamaktadır.

4.6.3.4.6. 18 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

“Aslında siyasette elini en çok rahatlattığımız kişi de CHP'nin başında. Bunca yıldır hiçbir şey yapmadan, hiçbir seçim kazanmadan durmadan başarabilen Kılıçdaroğlu'dur. Ahlatlıbel'de yuvarlak masanın etrafında toplanmayla siyaset olmuyor. Bu zat önce AK Parti'nin yaptıklarına, yapmakta olduklarına bakıyor, sonra bunların bir kısmını iftiraya varan yalan yanlış bilgilerle eleştiriyor, bir kısmını da kendi akıl etmiş gibi anlatıyor. Kendisi Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne karşı çıkmasına rağmen, ortaya yurt dışında hazırlanıp eline tutuşturulmuş bir rapor dışında hiçbir teklif daha koyamadı. Daha nerede nasıl oturacaklarına bile karar veremeyenlerin, böylesine köklü bir reformu düşünmeleri, hazırlamaları, uygulamaya geçirmeleri elbette mümkün değil. Böylesi bir karmaşadan ülke ve milletin hayrına bir

kararın çıkması, uygulanması mümkün mü? Düşüncesi bile kabus gibi. Milletimize teklif edilen sistem budur. Kılıçdaroğlu'nun bu tutarsızlıklarına, rüzgar gülü misali esintiye göre sürekli yön değiştirmelerine alıştık. 2023 seçimleri birçok hayırlı neticesinin yanında ülkemizi bu karikatür tipten kurtaracak seçim olacak.”

Şekil-26: Yeni Şafak gazetesinin 18 Mart 2022 tarihli haberi

Güç: Erdoğan, Kılıçdaroğlu'nun siyasette etkili olmadığını ima eden ifadeler ("Ahlatlıbel'de yuvarlak masanın etrafında toplanmayla siyaset olmuyor"), liderin eleştiri ve iftira yoluyla gücünü kullanması ("bunların bir kısmını iftiraya varan yalan yanlış bilgilerle eleştiriyor") gibi anlatılar ile kendi sosyal gücünü vurgulamaktadır.

Başarı: Erdoğan, "Daha nerede nasıl oturacaklarına bile karar veremeyenlerin, böylesine köklü bir reformu düşünmeleri, hazırlamaları, uygulamaya geçirmeleri elbette mümkün değil" ifadesi ile karşı liderlerin başarısızlıkları üzerinden kendi başarısını vurgulamaktadır.

4.6.3.4.7. 7 Nisan 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Erdoğan)

"Unutmayın, aynı hesap burada da devam ediyor. Ortada üzerinde uzlaştıkları bir program yok. Üzerinde uzlaştıkları bir cumhurbaşkanı adayı yok. Üzerinde uzlaştıkları bir kalkınma projesi yok. Üzerinde uzlaştıkları bir demokrasi adımı da yok.

Program diye ortaya çıkardıkları metin, yurt dışında hazırlanıp ellerine tutuşturulmuş bir rapordan ibarettir. Kalkınma adına tek söyledikleri bizim 20 yılda yaptığımız her şeyi yıkacakları, bozacakları, imha edecekleridir. Cumhurbaşkanı adaylığı meselesinde dışarıya karşı renk vermeseler de arka planda saç saça baş başa bir kavga yaşandığı anlaşılıyor.”

YARIM DÜZİNE MUHTERİS

“Demokrasi babında kürsüde ettikleri fiyakalı lafları, çeşitli vesilelerle ele verdikleri gerçek düşünceleri, gerçek niyetleri, sırttan suratların gerisindeki kin ve nefret sızıntıları zaten boşa çıkartıyor. Geriye ne kaldı? Geriye kala kala masada oturma düzenini, koridorda yürüme sırasını sağlamayı bile beceremeyen yarım düzine muhteris kaldı. Hiçbir konuda ortada gözükmeyen bir program olduğu gibi yapacakları hiçbir şey büyükşehirlerinden tutunuz kendilerine varıncaya kadar ortada yok. Şimdi bizim ülkenin ve milletin hayrına olan hiçbir konuda bir adım atamayan bu zavallılara Haziran 2023’te vereceğimiz ders kaldı.”

Şekil-27: Yeni Şafak gazetesinin 7 Nisan 2022 tarihli haberi

Evrenselcilik: Erdoğan, *"Ortada üzerinde uzlaştıkları bir program yok. Üzerinde uzlaştıkları bir cumhurbaşkanı adayı yok. Üzerinde uzlaştıkları bir kalkınma projesi yok."* sözleriyle muhalefet partilerinin iç uyumunun olmadığından söz etmektedir. Ayrıca Erdoğan, *"arka planda saç saça baş başa bir kavga yaşandığı anlaşılıyor."* diyerek kendi ittifakında böyle bir durum olmadığını da vurgulamaktadır. Dolayısıyla Erdoğan, bu cümleleriyle kendi blogundaki iç uyumu vurgulamaktadır.

Başarı: Erdoğan, *"bizim 20 yılda yaptığımız"* sözleriyle geçmişteki başarılı icraatlerini vurgulamaktadır.

Güvenlik: Erdoğan, *"Kalkınma adına tek söyledikleri bizim 20 yılda yaptığımız her şeyi yıkacakları, bozacakları, imha edecekleridir."* sözleriyle muhalefet partilerinin başarılı projelerini imha edeceklerini düşünerek bir ulusal güvenlik tehdidi olduklarını belirtmiştir.

Güç: Erdoğan, *"yarım düzine muhteris"* diyerek sosyal güç ve otorite vurgusu yapmaktadır. Ayrıca *"Haziran 2023'te vereceğimiz ders"* diyerek kamusal imajını korumak ve sosyal tanınma kazanmak istediğini göstermektedir.

3.6.3.5. Yeniçağ Gazetesinin Haberlerinin Siyasi Değer Açısından Analizi

Milliyetçi Atatürkçü çizgide yayın yapan Yeniçağ gazetesi, Kemal Kılıçdaroğlu ve Meral Akşener haberlerine yer verirken Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Bahçeli haberleri yapmıştır. Yeniçağ gazetesinde 8 haber tespit edilmiştir.

4.6.3.5.1. 14 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

Kılıçdaroğlu, altı siyasi parti genel başkanının bir araya geldiği "Liderler Zirvesi"nin ardından, *"Demokrasi için, adalet için, halkımızın refahı ve ülkemizin aydınlık yarınları için 6 siyasi partinin liderleri olarak bir araya geldik. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem konusunda nihai istişaremizi gerçekleştirdik"* açıklamasını yaptı.

Şekil-28: Yeni Şafak gazetesinin 14 Şubat 2022 tarihli haberi

Evrenselcilik: Kılıçdaroğlu, "*Demokrasi için, adalet için, halkımızın refahı ve ülkemizin aydınlık yarınları için*" ifadesi ile Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemin evrenselcilik ilkelerinden olan barışçıl bir dünya, eşitlik, güzel bir dünya ve sosyal adalet kavramlarını vurgulamaktadır. Ayrıca "*Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem konusunda nihai istişaremizi gerçekleştirdik*" sözleriyle de iç uyumu belirtmiştir.

İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener, altı siyasi parti genel başkanının bir araya geldiği "Liderler Zirvesi"nin ardından, "*Adaleti, vicdanı, liyakati ve ortak akılı esas alan parlamenter sistem önerimizi konuştuğumuz bu kıymetli toplantı için başta Sayın Kemal Kılıçdaroğlu olmak üzere tüm siyasi liderlere teşekkür ediyorum*" dedi.

Evrenselcilik: Akşener, "*Adaleti, vicdanı, liyakati ve ortak akılı esas alan parlamenter sistem*" sözleriyle Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'in barışçıl bir dünya, eşitlik, bilgelik ve sosyal adalet kavramlarıyla örtüşmektedir.

Uyum: Akşener, "*başta Sayın Kemal Kılıçdaroğlu olmak üzere tüm siyasi liderlere teşekkür ediyorum*" sözleriyle nezaket sahibi olduğunu ve büyüklere saygı gösterdiğini belirtmiştir.

4.6.3.5.2. 17 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Akşener)

"*Biliyorsunuz, geçtiğimiz hafta sonu Sayın Kılıçdaroğlu'nun ev sahipliğinde, Ankara'da yaptığımız toplantı ülke gündemine oturdu. Toplantımız büyük bir heyecan yarattı. Bu heyecanın sebebi son derece açık ve nettir. Milletimiz artık, ortak akıl için bir araya gelebilen, milletin ve memleketin meselelerini birbirleriyle konuşabilen siyasetçiler istiyor. 'Ben yaptım oldu' anlayışından bıkan milletimiz, partili cumhurbaşkanlığı sistemi ile unutulmuş istişare kültürünün önemini görüyor. Gerek kurumsal anlamda gerekse de fikren farklılaştıkları noktalar olsa da 6 siyasi parti liderinin memleket meseleleri için bir araya gelmesi önemlidir. Bu toplantı nedeniyle*

Cumhur İttifakı'nın bileşenlerini bir garip rahatsızlık almış gibi gözüксе de biz İyi Parti olarak, bu toplantıyı önemli bir başlangıç olarak görüyoruz. Çünkü ortak aklın ışığında sorunları ve çözümleri konuşabilmeyi hem çağın hem de aklın gereği olarak görüyoruz.”

Şekil-29: Yeniçağ gazetesinin 17 Şubat 2022 tarihli haberi

Güç: Akşener, "Milletimiz artık, ortak akıl için bir araya gelebilen, milletin ve memleketin meselelerini birbirleriyle konuşabilen siyasetçiler istiyor." cümlesiyle siyasetçilerin gücü, milletin ve memleketin meselelerini çözmek için bir araya gelmeleri ve ortak akıl kullanmaları ile ilişkilendiriliyor ve kamusal imajı koruma ve sosyal tanınma kodlarına vurgu yapıyor.

Başarı: Akşener "Bu heyecanın sebebi son derece açık ve nettir." cümlesiyle başarıyı vurgulamaktadır.

4.6.3.5.3. 19 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“Güçlendirilmiş parlamenter sistemle ilgili bir çalışma yapıp sonuçlandı. kamuoyuyla 28 Şubat'ta paylaşılacak. Ekonomi konusunda da sosyal politikalar konusunda aynı çalışmalar şu anda yapılıyor. Bu çalışmalarda kamuoyuyla paylaşılacak devleti akılla adaletle yöneteceğiz.”

Şekil-30: Yeniçağ gazetesinin 19 Şubat 2022 tarihli haberi

Başarı: Kılıçdaroğlu, *"Ekonomi konusunda da sosyal politikalar konusunda aynı çalışmalar şu anda yapılıyor."* sözleriyle üzerinde çalıştıkları konuların etkili ve başarılı birer politikalar ortaya koyacağından bahsetmektedir.

Evrenselcilik: Kılıçdaroğlu, *"devleti akılla adaletle yöneteceğiz."* sözleriyle bilgelik ve sosyal adalete vurgu yapmaktadır.

4.6.3.5.4. 22 Şubat 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

“Güçlendirilmiş parlamenter sistemle devletin yeniden inşasını düşünüyoruz. Yani bir anlamda hukukun yeniden inşası. Yasama, yürütme ve yargı arasında bozulan sistemin düzeltilmesi gerekiyor. Merkez Bankası'nın bağımsızlığı, BDDK, Kamu İhale Kurumu gibi devlette liyakat sistemini önceleyen belirli kurallar getireceğiz.

Bu ikinci aşama. 3 aşama ekonomi, ekonomi ve siyasi politikalarla ilgili çalışmalar partilerin arasında herhangi bir fay hattı görmüyorum. Bir uyum var.”

Şekil-31: Yeniçağ gazetesinin 22 Şubat 2022 tarihli haberi

Güç: *"Güçlendirilmiş parlamenter sistemle devletin yeniden inşasını düşünüyoruz."* bu cümlede Kılıçdaroğlu siyasetçilerin gücü ve otoritesi vurgulamaktadır.

Evrenselcilik: *"Merkez Bankası'nın bağımsızlığı, BDDK, Kamu İhale Kurumu gibi devlette liyakat sistemini önceleyen belirli kurallar getireceğiz."* Kılıçdaroğlu bu sözleriyle sosyal adaleti tesis etmeyi amaçladıklarını belirtiyor.

4.6.3.5.5. 2 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

"Tarihin bize yüklediği bir sorumluluk var. Eğer Türkiye büyük açmazlarla karşı karşıya ise bu ülkenin siyasetçilerine düşen bir görev var. Ülkenin siyasetçileri Türkiye'nin gidişatından rahatsızlık duyuyorsa bir araya gelmediler. Bizler demokrasi, insan haklarına savunmalıyız, demokrasiyi getirmeliyiz, güzel bir sistem getirmeliyiz yeniden huzur getirmeliyiz bu ülkeye."

Şekil-32: Yeniçağ gazetesinin 2 Mart 2022 tarihli haberi

Evrenselcilik: Kılıçdaroğlu, "Bizler demokrasi, insan haklarına savunmalıyız, demokrasiyi getirmeliyiz, güzel bir sistem getirmeliyiz yeniden huzur getirmeliyiz bu ülkeye." ifadeleriyle sosyal adalet ve barışçıl bir dünya kavramlarına vurgu yapmaktadır.

4.6.3.5.6. 3 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Akşener)

"Bugün yaşadıklarımız bir kemer sıkma politikası değil adeta milletimizin ümüğünü sıkma politikasıdır. Bunun sebebi de artık başarısızlığı gün gibi ortaya çıkmış bu ucube sistemi ta kendisidir. İşte bu nedenle 6 siyasi parti olarak ülkemizi sosyal hayattan ekonomiye, adaletten diplomasiye, doğadan demokrasiye her alanda yıpratan; işsizlik, umutsuzluk, hayat bağlılığı üçgenine hapseden; devletimizi de itibarsızlığa liyakatsızlığa ve beceriksizliğe mahkûm eden partili cumhurbaşkanlığı ucubesinden kurtulmak için çok önemli bir adım attık."

Şekil-33: Yeniçağ gazetesinin 3 Mart 2022 tarihli haberi

Başarı: Akşener, "Bunun sebebi de artık başarısızlığı gün gibi ortaya çıkmış bu ucube sistemi ta kendisidir." sözleriyle Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'in daha başarılı bir sistem olduğunu vurgulamaktadır.

Yardımsızlık: Akşener, "İşte bu nedenle 6 siyasi parti olarak ülkemizi sosyal hayattan ekonomiye, adaletten diplomasiye, doğadan demokrasiye her alanda yıpratın; işsizlik, umutsuzluk, hayat bağlılığı üçgenine hapseden; devletimizi de itibarsızlığa liyakatsizliğe ve beceriksizliğe mahkum eden partili cumhurbaşkanlığı ucubesinden kurtulmak için çok önemli bir adım attık." sözleriyle ilgili olumsuzluklar konusunda sorumluluk alarak bu durumdan kurtulmak için önemli bir adım attıklarını belirtmiştir.

4.6.3.5.7. 12 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Kılıçdaroğlu)

"Biz güçlendirilmiş parlamenter sistemi yapalım derken önerirken de aslında temel noktamız adaletti. Adalet olmalı, milletin iradesi olmalı. İrade TBMM'de olduğu gibi yansıyabilmelidir. Eğer milletin iradesiyle belediye başkanları seçildiyse belediye başkanları görevden alınıp yerine kayyumlar atanmamalı. Siyasi partiler kapanmamalı siyasi partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurları diye defalarca ifade ettik. Aynı

ifadeyi burada da dillendirmek isterim. Beraber birlikte güzel bir Türkiye'ye inşallah yeniden ayağa kaldıracağız. Huzuru bu ülkeye inşallah yeniden inşa edeceğiz.

Barışı, huzuru, kardeşliği, dostluğu yeniden inşa edeceğiz. Ayrıca verdiğimiz gösterdiğimiz çabanın arzu ettiğimiz merteye ulaşması için hayırlı dualarınızı bekliyoruz”

Şekil-34: Yeniçağ gazetesinin 12 Mart 2022 tarihli haberi

Evrenselcilik: Kılıçdaroğlu, "Biz güçlendirilmiş parlamenter sistemi yapalım derken önerirken de aslında temel noktamız adaletti. Adalet olmalı, milletin iradesi olmalı." ve "Beraber birlikte güzel bir Türkiye'ye inşallah yeniden ayağa kaldıracağız. Huzuru bu ülkeye inşallah yeniden inşa edeceğiz. Barışı, huzuru, kardeşliği, dostluğu yeniden inşa edeceğiz." açıklamalarıyla sosyal adalet, eşitlik, barışçıl bir dünya gibi kavramlara atıfta bulunmuştur.

4.6.3.5.8. 29 Mart 2022 Tarihli Haberin Değer Analizi (Lider Açıklamaları)

Meral Akşener, “*Makulde buluşmayı esas alarak oluşturduğumuz parlamenter sistem önerimize geçiş sürecinin detaylarını konuştuğumuz ve ülkemizde yaşanan son gelişmeleri değerlendirdiğimiz bu kıymetli toplantı için başta Ali Babacan olmak üzere tüm genel başkanlara teşekkür ediyorum.*”

Şekil-35: Yeniçağ gazetesinin 29 Mart 2022 tarihli haberi

Uyum: Akşener, teşekkürlerini ileterek nezaket sahibi olduğunu göstermektedir.

Kemal Kılıçdaroğlu, “*Güçlendirilmiş parlamenter sistem önerimize geçiş sürecini ve ülkemizin konuştuğumuz bu güzel toplantı için başta Ali Babacan olmak üzere tüm genel başkanlara teşekkür ediyorum.*”

Uyum: Kılıçdaroğlu, teşekkürlerini ileterek nezaket sahibi olduğunu göstermektedir.

4.6.3.5.9. 31 Mart Tarihli Haberin Değer Analizi (Akşener)

“*Başlattıkları iş birliğinin iktidarın rahatını kaçırdığını belirten Akşener şöyle konuştu: Onlar masanın şekliyle, altıyla, üstüyle, örtüsüyle, bacaklarıyla uğraşüyor; biz, Türkiye'nin geleceğini, milletimizin ihtiyaçlarını konuşuyoruz. İstedikleri kadar hoplasınlar. İstedikleri kadar tepinsinler. Bizim için hava hoş.*”

Şekil-36: Yeniçağ gazetesinin 31 Mart 2022 tarihli haberi

Güç: Akşener, rakiplerinin güçsüzlüğüne değinerek kamusal imajı korumak istemektedir.

"Biz asıl mesele sistemdir dedikçe, onlar ısrarla aynı soruyu soruyor; "Adayınız kim?" diyorlar. Oysa bizim itirazımız, tam da buna zaten. Sorun, bu kafa yapısının ta kendisi. Biz, yeni bir "tek adam" belirlemek için bir araya gelmedik. Biz, Türkiye'yi, bu ucube sistemden kurtarmak için bir araya geldik."

Güvenlik: Akşener, "Biz, Türkiye'yi, bu ucube sistemden kurtarmak için bir araya geldik" söylemi ile ulusal güvenlik açığına vurguda bulunmaktadır.

"Hedefimiz; kim başa gelirse gelsin, işleyen bir sistem kurmaktır. Bu tartışma; "Kim aday olacak?" tartışmasından çok daha önemli, çok daha ileri görüşlü bir tartışmadır. Biz, 6 parti olarak, Türkiye'nin işte bu hayati ihtiyacını görüyoruz. O nedenle de, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem diyoruz."

Başarı: Akşener, "Hedefimiz; kim başa gelirse gelsin, işleyen bir sistem kurmaktır." söylemi ile hırslı olduklarını vurgulamaktadır.

3.6.4. Gazetelere Göre Vurgulanan Değerlerin Analizleri

Gazetelere göre Schwartz Değer Ölçeği'nde vurgulanan değerler bu başlık altında verilmiştir.

Tablo 4: Üst Değerlere Göre Gazetelerde Vurgulanan Değerler

Üst Değerler	Hürriyet		Sözcü		Türkgün		Yeni Şafak		Yeniçağ	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Geleneksellik	2	2,70%	1	2,13%	4	8,00%	1	3,45%	1	1,92%
Kendine yönelme	4	5,41%	1	2,13%	0	0,00%	1	3,45%	0	0,00%
Evrenselcilik	9	12,16%	10	21,28%	0	0,00%	3	10,34%	26	50,00%
Yardımsızlık	9	12,16%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,92%
Başarı	10	13,51%	14	29,79%	19	38,00%	9	31,03%	8	15,38%
Güvenlik	16	21,62%	5	10,64%	5	10,00%	4	13,79%	1	1,92%
Uyum	4	5,41%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	8	15,38%
Güç	20	27,03%	16	34,04%	22	44,00%	11	37,93%	7	13,46%
Teşvik	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Hazcılık	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
TOPLAM	74		47		50		29		40	

Üst değerlere göre gazetelerde vurgulanan değerler incelendiğinde, Hürriyet Gazetesi'nde en fazla Güç (%27,03) değeri vurgulanmıştır. Güç değerini sırasıyla Güvenlik (%21,62), Başarı (%13,51), Yardımsızlık ve Evrenselcilik (%12,6), Uyum ve Kendine Yönelme (%5,41) ile Geleneksellik (%2,70) takip etmektedir. Sözcü Gazetesi'nde en fazla Güç değeri (%34,04) vurgulanmıştır. Güç değerini sırasıyla Başarı (%29,79), Evrenselcilik (%21,28), Güvenlik (%10,64), Kendine Yönelme ve Geleneksellik (%2,13) takip etmektedir. Sözcü Gazetesi'nde Uyum ve Yardımsızlık değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Türkgün Gazetesi'nde en fazla vurgulanan değer Güç'tür (%44). Güç değerini sırasıyla Başarı (%38), Güvenlik (%10) ve Geleneksellik (%8) takip etmektedir. Türkgün Gazetesi'nde Kendine Yönelme, Evrenselcilik, Yardımsızlık ve Uyum değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Yeni Şafak Gazetesi'nde en fazla vurgulanan değer Güç'tür (%37,93). Güç değerini sırasıyla Başarı (%31,03), Güvenlik (%13,79), Evrenselcilik (%10,34), Kendine Yönelme ve

Geleneksellik (%3,45) takip etmektedir. Yeni Şafak Gazetesi'nde Yardımseverlik ve Uyum değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Yeniçağ Gazetesi'nde en fazla vurgulanan değer Evrenselcilik'tir (%50). Evrenselcilik değerini sırasıyla Başarı (%15,38), Uyum (%15,38) ve Güç (%13,46), Geleneksellik, Yardımseverlik ve Güvenlik (%2) takip etmektedir. Kendine Yönelme değeri hiç vurgulanmamıştır (%0).

Tablo 5: Alt Değerlere Göre Gazetelerde Vurgulanan Değerler

Kod Sistemi	Hürriyet		Sözcü		Türkgün		Yeni Şafak		Yeniçağ	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Geleneksellik										
Dünyevi işlerden uzaklaşmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Geleneklere saygılı olmak	1	1,35%	1	2,13%	3	6,00%	1	3,45%	1	1,92%
İlimli olmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Alçak gönüllülük	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Bize sunulan hayatı kabul etme	1	1,35%	0	0,00%	1	2,00%	0	0,00%	0	0,00%
Dindar olmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Kendine yönelme								0,00%		0,00%
Merak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Kendi amaçlarını belirleme	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	1	3,45%	0	0,00%
Bağımsızlık	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Yaratıcılık	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Özgürlük	1	1,35%	1	2,13%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Evrenselcilik								0,00%		0,00%
İç uyum	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	2	6,90%	5	9,62%
Barışçıl bir dünya	2	2,70%	1	2,13%	0	0,00%	0	0,00%	5	9,62%
Eşitlik	2	2,70%	4	8,51%	0	0,00%	0	0,00%	4	7,69%
Bilgelik	1	1,35%	1	2,13%	0	0,00%	0	0,00%	2	3,85%
Sosyal adalet	2	2,70%	4	8,51%	0	0,00%	0	0,00%	9	17,31%
Açık fikirli olmak	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	1	3,45%	0	0,00%
Doğa ile bütünleşme	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Güzel bir dünya	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,92%
Çevreyi koruma	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Kod Sistemi	Hürriyet		Sözcü		Türkgün		Yeni Şafak		Yeniçağ	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yardıms severlik								0,00%		0,00%
Anlamli bir yaşam sürme	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Olgun sevgi	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sadık olmak	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Manevi bir yaşam	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Gerçek dostluk	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sorumluluk sahibi olmak	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,92%
Affedici olma	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Dürüstlük	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Yardıms sever olmak	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Başarı								0,00%		0,00%
Kendine saygı	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Akıllı olmak	0	0,00%	0	0,00%	2	4,00%	1	3,45%	0	0,00%
Yetenekli olmak	0	0,00%	1	2,13%	5	10,00%	0	0,00%	0	0,00%
Hırslı olmak	3	4,05%	5	10,64%	5	10,00%	1	3,45%	2	3,85%
Başarılı olmak	3	4,05%	4	8,51%	5	10,00%	4	13,79%	5	9,62%
Etkili olmak	4	5,41%	4	8,51%	2	4,00%	3	10,34%	1	1,92%
Güvenlik								0,00%		0,00%
Aile güvenliği	1	1,35%	0	0,00%	1	2,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sağlıklı olmak	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sosyal düzen	6	8,11%	3	6,38%	2	4,00%	1	3,45%	0	0,00%
Ulusal güvenlik	6	8,11%	2	4,26%	2	4,00%	3	10,34%	1	1,92%
Aidiyet hissi	2	2,70%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Uyum								0,00%		0,00%
İtaatkar olmak	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Kendini disipline etmek	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Büyüklere saygı	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	3,85%
Nezaket sahibi olmak	1	1,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	6	11,54%
Güç								0,00%		0,00%
Otorite	5	6,76%	4	8,51%	8	16,00%	3	10,34%	3	5,77%
Sosyal tanınma	5	6,76%	4	8,51%	0	0,00%	1	3,45%	1	1,92%
Kamusal imajı korumak	5	6,76%	4	8,51%	8	16,00%	3	10,34%	2	3,85%
Zenginlik	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Sosyal güç	5	6,76%	4	8,51%	6	12,00%	4	13,79%	1	1,92%
Teşvik										
İlginç bir hayatı yaşamak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Kod Sistemi	Hürriyet		Sözcü		Türkgün		Yeni Şafak		Yeniçağ	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Değişik/farklı yaşam	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Cesur olmak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Hazcılık										
Zevk	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Hayattan zevk almak	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
TOPLAM	74		47		50		29		47	

Alt değerlere göre gazetelerde yer alan haberlerin kodları incelendiğinde,

Hürriyet Gazetesi; Geleneksellik üst değeri içerisinde Geleneklere Saygılı Olmak ve Bize Sunulan Hayatı Kabul Etme alt değerlerine %1,35 oranında vurgu yapmıştır. Geleneksellik üst değeri içerisinde Dünyevi İşlerden Uzaklaşmak, İlimli Olmak, Alçak Gönüllülük ve Dindar Olmak alt değerlerine vurgu yapılmamıştır (%0). Kendine Yönelme üst değeri içerisinde vurgu yapılan alt değerler %1,35 oranında Kendi Amaçlarını Belirleme, Bağımsızlık, Yaratıcılık ve Özgürlük'tür. Merak alt değerine vurguda bulunulmamıştır (%0). Evrenselcilik üst değeri içerisinde en fazla yapılan alt değer vurguları Barışçıl Bir Dünya, Eşitlik ve Sosyal Adalet'dir (%2,70). Bu alt değerlerden sonra İç Uyum, Bilgelik ve Açık Fikirli Olmak alt değerleri gelmektedir (%1,35). Doğa İle Bütünleşme, Güzel Bir Dünya ve Çevreyi Koruma alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Yardımseverlik üst değerinde ise bütün alt değerler aynı oranda vurgulanmıştır (%1,35). Başarı üst değerinde en fazla yapılan vurgu Etkili Olmak alt değeridir (%5,41). Bu alt değerden sonra Başarılı Olmak ve Hırslı Olmak (%4,05) gelmektedir. Kendine Saygı, Akıllı Olmak ve Yetenekli Olmak alt değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Güvenlik üst değerinde en fazla vurgulanan alt değerler Sosyal Düzen ve Ulusal Güvenlik'tir (%8,11). Bu alt değerlerden sonra en sık vurgulanan alt değer ise Aidiyet Hissi'dir (%2,70). Aile Güvenliği ve Sağlıklı Olmak alt değerleri en az vurgulanan alt değerlerdir (%1,35). Uyum üst değeri içerisinde tüm alt değerler aynı oranda vurgulanmıştır (%1,35). Güç üst değeri içerisinde Zenginlik (%0) alt değeri hariç Otorite, Sosyal Tanınma, Kamusal İmajı Korumak ve Sosyal Güç alt değerleri %6,76 oranında vurgulanmıştır.

Sözcü Gazetesi; Geleneksellik üst değeri içerisinde yalnızca Geleneklere Saygılı Olmak (%2,13) alt değerine vurguda bulunmuştur. Kendine Yönelme üst değeri içerisinde Özgürlük alt değerine (%2,13) vurguda bulunulurken, Merak, Kendi Amaçlarını Belirleme, Bağımsızlık ve Yaratıcılık alt değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Evrenselcilik üst değerinde ise en fazla vurgulanan alt değerler Eşitlik ve Sosyal Adalet'dir (%8,51). Daha sonra ise Bilgelik ve Barışçıl Bir Dünya alt değerleri %2,13 oranında vurgulanmıştır. İç Uyum, Açık Fikirli Olmak, Doğa ile Bütünleşme, Güzel Bir Dünya ve Çevreyi Koruma alt değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Sözcü Gazetesi'nde Yardımseverlik ve alt değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Başarı üst değerinde en fazla vurgulanan alt değer Hırslı Olmak'tır (%10,64). Daha sonra ise Başarılı Olmak (%8,51), Etkili Olmak (%8,51) ve Yetenekli Olmak (%2,13) alt değerleri gelmektedir. Kendine Saygı ve Akıllı Olmak alt değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Güvenlik üst değerinde vurgulanan alt değerler Sosyal Düzen (%6,38) ve Ulusal Güvenlik'tir (%4,26). Aile Güvenliği, Sağlıklı Olmak ve Aidiyet Hissi alt değerleri hiç vurgulanmamıştır (%0). Uyum üst değerinde hiçbir alt değer vurgulanmamıştır (%0). Güç üst değeri içerisinde vurgulanan alt değerler aynı oranda Otorite, Sosyal Tanınma, Kamusal İmajı Korumak ve Sosyal Güç'tür (%8,51). Zenginlik alt değeri vurgulanmamıştır (%0).

Türkgün Gazetesi; Geleneksellik üst değeri içerisinde Geleneklere Saygılı Olmak (%6) ve Bize Sunulan Hayatı Kabul Etme (%2) alt değerlerine vurgu yaparken, Dünyevi İşlerden Uzaklaşmak, İlimli Olmak, Alçak Gönüllülük ve Dindar Olmak alt değerlerine vurgu yapmamıştır (%0). Türkgün Gazetesi Kendine Yönelme, Evrenselcilik, Yardımseverlik ve Uyum üst değerlerine ait alt kodlara vurguda bulunmamıştır (%0). Türkgün Gazetesi Başarı üst değeri içerisinde en fazla Yetenekli Olmak, Hırslı Olmak ve Başarılı Olmak (%10) alt değerlerine vurgu yapmıştır. Bu alt değerlerden sonra en fazla vurgu yapılan alt değerler Akıllı Olmak ve Etkili Olmak'tır (%4). Kendine Saygı alt değerine vurgu yapılmamıştır (%0). Güvenlik üst değerinde en fazla vurgu yapılan alt değerler Ulusal Güvenlik (%4), Sosyal Düzen (%4) ve Aile Güvenliği'dir (%2). Sağlıklı Olmak ve Aidiyet Hissi alt değerlerine vurgu yapılmamıştır. Türkgün Gazetesi'nin Güç üst değeri içerisinde en fazla vurgu yaptığı alt değerler Otorite (%16), Kamusal İmajı Korumak (%16) ve Sosyal Güç'tür (%12). Sosyal Tanınma ve Zenginlik alt değerleri vurgulanmamıştır (%0).

Yeni Şafak Gazetesi; Geleneksellik üst değeri içerisinde yalnızca Geleneklere Saygılı Olmak (%3,45) alt değerine vurgu yapmıştır. Kendine Yönelme üst değeri içerisinde de yapılan tek alt değer vurgusu Kendi Amaçlarını Belirleme'dir (%3,45). Evrenselcilik üst değeri içerisinde vurgu yapılan alt değerler İç Uyum (%6,90) ve Açık Fikirli Olmak'tır (%3,45). Yardımseverlik ve Uyum üst değerlerine ait alt değerler vurgulanmamıştır (%0). Başarı üst değeri içerisinde en fazla yapılan alt değer vurguları Başarılı Olmak (%13,79) ve Etkili Olmak'tır (%10,34) Bu sırayı Hırslı Olmak ve Akıllı Olmak (%3,45) takip etmektedir. Kendine Saygı ve Yetenekli Olmak alt değerleri vurgulanmamıştır. Güvenlik üst değeri içerisinde vurgulanan alt değerler Ulusal Güvenlik (%10,34) ve Sosyal Düzen'dir (%3,45). Güç üst değeri içerisinde en fazla vurgu yapılan alt değerler Sosyal Güç (%13,79), Otorite (%10,34) ve Kamusal İmajı Korumak (%10,34)'tır. Bu alt değerlerden sonra Sosyal Tanınma (%3,45) gelmektedir. Zenginlik alt değeri vurgulanmamıştır (%0).

Yeniçağ Gazetesi; Geleneksellik üst değeri içerisinde yalnızca Geleneklere Saygılı Olmak alt değerine vurguda bulunmuştur (%1,92). Kendine Yönelme bağlı alt değerler vurgulanmamıştır (%0). Güvenlik üst değerinde yalnızca Ulusal Güvenlik %1,92 oranında vurgulanmıştır. Evrenselcilik alt değeri içerisinde vurgulanan alt değerler sırasıyla Sosyal Adalet (%17,31), Barışçıl Bir Dünya (%9,62), İç Uyum (%9,62), Eşitlik (%7,69), Bilgelik (%3,85) ve Güzel Bir Dünya (%1,92) alt değerleridir. Açık Fikirli Olmak, Doğa İle Bütünleşme ve Çevreyi Koruma alt değerleri vurgulanmamıştır (%0). Yardımseverlik üst değeri içerisinde vurgulanan tek alt değer Sorumluluk Sahibi Olmak'tır (%1,92). Başarı üst değerinde en fazla vurgulanan alt değer Başarılı Olmak (%9,62) alt değeridir. Bu alt değeri Hırslı Olmak (%3,85) ve Etkili Olmak (%1,92) takip etmektedir. Kendine Saygı, Akıllı Olmak ve Yetenekli Olmak alt değerleri vurgulanmamıştır. Uyum üst değeri içerisinde vurgulanan alt değerler Nezaket Sahibi Olmak (%11,54) ve Büyüklere Saygı'dır (%3,85). İtaatkar Olmak ve Kendini Disipline Etmek alt değerleri vurgulanmamıştır (%0). Güç üst değeri içerisinde en sık vurgulanan alt değer Otorite'dir (%5,77). Bu alt değeri Kamusal İmajı Korumak (%3,85), Sosyal Tanınma (%1,92) ve Sosyal Güç (%1,92) alt değerleri takip etmektedir. Zenginlik alt değeri vurgulanmamıştır (%0).

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerde Teşvik üst değeri ve alt değerleri vurgulanmamıştır (%0).

SONUÇ

Araştırmaya konu olan gazetelerde, Recep Tayyip Erdoğan, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener ve Devlet Bahçeli'ye dair toplamda 37 bulguya rastlanılmıştır.

Bu bulguların 8 tanesi Hürriyet gazetesi, 6 tane Sözcü gazetesi, 7 tanesi Türkgün gazetesi, 8 Yeni Şafak gazetesi, 8 tanesi de Yeniçağ gazetesi aittir.

Schwartz Değerler Ölçeği'nin 10 maddelik üst kodlarına göre Kemal Kılıçdaroğlu "Geleneksellik, Hazcılık ve Teşvik Etmek" hariç diğer yedi (7) kodda vurgu yapmıştır. Devlet Bahçeli "Yardımseverlik, Uyum, Hazcılık, Teşvik, Kendine yönelme, Evrenselcilik" başlığı dışında dört (4) kod üzerinden vurgu yapmıştır.

Meral Akşener'in "Geleneksellik, Hazcılık, Teşvik ve Kendine Yönelme" dışındaki altı (6) kod üzerinde vurgu yaptığı tespit edilmiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın ise "Geleneksellik, Hazcılık ve Teşvik" dışındaki yedi (7) koda vurgu yaptığı gözlenmiştir.

Burada liderler 'Güç' değerine toplamda yetmiş üç (73), 'Başarı' değerine elli yedi (57), 'Evrensellik' değerine otuz dokuz (39), 'Güvenlik' değerine otuz yedi (31), 'Yardımseverlik' değerine on (10), 'Geleneksellik' değerine sekiz (8), 'Uyum' değerine sekiz (8), 'Kendine Yönelme' değerine ise altı (6) kez vurgu yapılmıştır.

Schwartz Değerler Ölçeği'nin üst kodlarına göre Cumhuriyet İttifakı (Cİ) liderlerinden Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Bahçeli'de 'Güç' vurgusu en yüksek oranla birinci sıradayken Recep Tayyip Erdoğan'da 'Kendine yönelme ve Evrensellik', Devlet Bahçeli'de ise 'Geleneksellik' başlığı en az vurgulanan değer olmuştur.

Millet İttifakı'nda (Mİ) Kemal Kılıçdaroğlu'nun en çok 'Evrensellik' vurgusuyla ortaya çıktığı gözlenirken Meral Akşener de iktidar bileşenleri gibi 'Güç' vurgusuna en çok ağırlık veren liderler arasına girerek ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Kemal Kılıçdaroğlu'nun en az vurgu yaptığı değerler arasında 'Uyum' başlığı görülürken Meral Akşener'de ise az vurgu yapılan başlık 'Yardımseverlik' olmuştur.

Cumhuriyet İttifakı'nda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Parlamenter Sistem üzerinden MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin vurguları daha çok öne

çıkılmaktadır. AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın sistem vurguları ise birkaç noktada doğrudan olurken genel itibarıyla dolaylı bir vurgulama yaptığı gözlenmiş, Devlet Bahçeli sistem üzerine yaptığı vurgularla iktidar bileşenleri içinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ni en çok sahiplen lider olarak ortaya çıkarmıştır.

Millet İttifakı'nın en önemli iki temsilcisi CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile İyi Parti Genel Başkanı Merak Akşener'in Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Parlamenter Sistem vurguları açık olmasına karşın genel siyasi yoğunluktan kaynaklı sistem vurguları zaman zaman geriye düşmüştür.

Gazetelerin içinde sadece Hürriyet gazetesi bütün siyasi parti liderlerine yer verirken gazeteye yönelik belirli eleştirilere rağmen gazete bu yönüyle kısmen de olsa ana akım gazete olma özelliğini devam ettirdiğini göstermiştir.

Atatürkçü çizgide yayın yapan Sözcü gazetesi AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan dışındaki tüm liderleri haberleştirirken MHP'ye yakınlığıyla bilinen Türkgün gazetesi ise Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Bahçeli'ye yer vermiş, Kemal Kılıçdaroğlu ve Meral Akşener'in haberini de yapmadığı tespit edilmiştir.

Yine Yeni Şafak gazetesi Meral Akşener dışında tüm liderlere yer verirken İyi Parti'ye yakınlığıyla bilinen Yeniçağ gazetesinin ise Devlet Bahçeli dışına tüm liderlere haberleştirmiştir.

Bu ortaya çıkan tabloya göre gazeteler içinde MHP'ye yakın Türkgün gazetesinin editöryal yayın anlayışı MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini sahiplenmesi ve aynı oranda Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme dönüş çabalarını ise aynı oranda eleştirmesi Devlet Bahçeli ile Türkgün gazetesi arasında retorik yaklaşım benzerliği dikkat çeken gözlemlerin başında gelmiştir.

Ayrıca Türkgün gazetesi diğer dört (4) gazeteye göre sistem konusuna yönelik haberlere daha fazla ağırlık vermiştir ve bu bakımdan Türkgün'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemle ilgili haberlerde kelime ve cümle sayısı bakımından diğer gazetelere göre gözle görülür bir yoğunluk tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

1-Kitaplar

Alkan, H, Karşılaştırmalı Siyaset: Başkanlık ve Parlamenter Sistemler Işığında Yarı Başkanlık Modelleri, 1. Baskı, Açılım Kitap, İstanbul, 2013.

Arsel, İ, Türk Anayasa Hukuku'nun Umumî Esasları Birinci Kitap: Cumhuriyetin Temel Kuruluşu, Ankara, Mars Matbaası, 1965.

Ataöv, T, Federasyon Başkanlık Yarı Başkanlık. İstanbul: Destek Medya Prodüksiyon ve Yayınevi, 2011.

Atar, Y, Türk Anayasa Hukuku, 6. Basım, Konya, 2011

Atar, Y, Türk Anayasa Hukuku, 13.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül, 2019.

Aydın, A, Felsefe Düşünce Tarihi, Ankara: Pegem Akademisi, 2018.

Aydın, M, Siyasetin Sosyolojisi – Bir Sosyal Kurum Olarak Siyaset, İstanbul: Açılım Kitap, 2011.

Dursun, D, Siyaset Bilimi, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2012.

Ekinci, A, Yükselen Bir Hükümet Sistemi Olarak Tek Başlı Karma Hükümet Sistemleri. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.

Erdoğan, M, Anayasa Hukuku, 7. bs., Orion Kitabevi, Ankara, 2011.

Erdoğan, M, Anayasal Demokrasi, 13. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2017.

Gözler, K, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Bursa: Ekin Kitabevi, 2001.

Gözler, K, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, Cilt:1, Bursa, Ekin Yayınevi, 2011.

Gözler, K, Anayasa Hukukuna Giriş, Bursa, Ekin Yayınevi, 2004.

Gözübüyük, Ş, Anayasa Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.

Gül, C, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemlerinde Yürütme, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Hacıbrahimoğlu, Z, Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler, İstanbul: Bilge Oğuz Yayınları, 2010.

Hekimoğlu, M. M, Anayasa Hukukunda Karşılaştırmalı Demokratik Hükümet Sistemleri ve Türkiye, Detay Dağıtıcılık, 2009.

Inglehart, R, Modernization and postmodernization: cultural, economic, and political change in 43 societies. New Jersey: Princeton University Press, 1997.

Inglehart, R, The Silent Revolution Changing Values and Political Styles. Princeton: Princeton University Press, 1977.

Heywood, A, Siyasetin Temel Kavramları, Çev. Hayrettin Özler (2. Baskı), Ankara: Adres Yayınları, 2015.

Kamanlıoğlu, E.B, - Göztaş, A, (2010). Politik Gündem Odağında Halkla İlişkiler ve Gündem Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın.

Karamustafaoğlu, T, Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri. Ankara: Sevinç Yayınları, 1990.

Kapani, M, Politika Bilimine Giriş, 58. Baskı, Serbest Akademi Yayınları, Ankara, 2019.

Kışlalı, A. T, Siyasal Bilim, Ankara: AÜBYYO Yayınları. No:9, 1987.

Korkmaz, T, Fransa Cumhuriyeti, Çağdaş Siyasal Sistemler, Ed. Burhan Aykaç - Şenol Durgun, Alter Yayıncılık, Ankara, 2015.

Lazar, Judith (2009) İletişim Bilimi (Çev. Cengiz Anık) Ankara: Vadi Yayınları.

Lijphart, A, Çağdaş Demokrasiler (Yirmi Bir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Yönetim Örüntüleri), çev. E. Özbudun, E. Onulduran, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996.

Loren J. Samons II, Demokrasinin Nesi Var? Atina'daki Uygulamalardan Amerikan İbadetine (Çev. Y. Erdemli. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013.

McQuaail, D, Windahl, Sven (2005) İletişim Modelleri. (Çev. Konca Yumlu) Ankara: İmge Kitabevi.

Odabaşı, Y, Oyman M, (2007) Pazarlama İletişimi Yönetimi. İstanbul: MediaCat.

Özbudun, E, Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.

Özsoy, Ş, Başkanlı Parlamenter Sistem, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Sartori, G, Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği, Çev. Ergun Özbudun, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997.

Sezginer, M, Günümüz Demokrasilerinde Kuvvetler İlişkisi ve 1982 Anayasası'nda Sorunlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

Taşdöğen, S, Anayasa Hukukunda Karşı İmza Kuralı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.

Tatar, T, Siyaset Sosyolojisi, 1. Baskı, Turan Yayıncılık, İstanbul, 1997.

Tosun, G. E. ve Tosun, T, Türkiye'nin Siyasal İstikrar Arayışı: Başkanlık ve YarıBaşkanlık Sistemleri, İstanbul: Alfa, 1999.

Teziç, E, Anayasa Hukuku, 10. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Turhan, M, Hükümet Sistemleri ve 1982 Anayasası, Diyarbakır: DUHF Yayınları, 1989.

Türk, H. S, Demokratik Rejimlerde Seçim Kanunları ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Kanunu Önerisi, Seçim, Demokrasi ve Seçim Sistemleri, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1995.

Uluşahin, N, Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi, Ankara, 1999.

Yazıcı, S, Başkanlık ve Yarı Başkanlık Sistemleri-Türkiye İçin Bir Değerlendirme, 4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2017.

Uygun, O, Demokrasi. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2011.

Yalçinkaya, Ayhan, Yurттаş: Siyaset, Ş Batı'da Siyasal Düşünceler, Ed. M. Ali Ağaoğulları, İstanbul: İletişim Yayınları, 2011, s.19-86.

Yayla, A, Liberalizm, Ankara: Liberte Yayınları, Kitap 2002, s.1.

2-Makaleler

Akçakaya M. ve Özdemir A, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve siyasal istikrar.
Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 2018, 53(3), s.922-944.

Aktaş, H. E, Hükümet Sistemlerinin Tıkanma Noktaları ve Alternatif -Çözüm Yolları.
Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2016, 6(1).

Albert, E. M, The Concept of Values. D. L. Sills içinde, *International Encyclopedia of the Social Sciences* (s. 283-291). Free Press, 1968.

Almond, G. A. ve Verba, S, *The civic culture*, New York: Sage Publications, 1963.

Abdullah, A. ve Akıncı, B, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde Kamu Personel Yönetim Sisteminin Dönüşümü: Üst Düzey Kamu Görevlilerin Atanması”, *Route Educational And Social Science Journal*, 2018, 5(10), s.1024-1033.

Allport, G. W, The open system in personality theory, *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 1960, 61(3), s.301–310.

Arvas, İ. S, Türkiye'nin Radyo ile Tanışması ve Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi,
International Journal of Cultural and Social Studies, 2018, 4 (2), s.406-428.

Atabay, S, Geleneksel ve Yeni Medyanın Türkiye'deki Yaygınlaşma Süreci.
Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16(61), s.195-213.

Atakan, A, Friedrich Müller'in “Temel Hakların Nesnel Sınırlılığı Teorisi Üzerine Bir İnceleme, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 16 (3-4), s.3-27.

Australian National Audit Office, *Public Sector Governance: Strengthening*, 2014.

Atmaca, Y.,ve Günay, M. C, Bürokratik oligarşi: Türk kamu yönetimi sistemi ekseninde bir analiz, *R ve S-ResearchStudies Anatolia Journal*, 2020, 3(3), s.199-210.

Baykara, E, Dr. Jekyll'dan Mr. Hyde'a modern devlet'in iki yüzü: Liberal hukuk devleti'nden anayasal diktatörlük'e, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, 7(1), s.7-53

Bilsky, W., ve Schwartz, S. H, Values and personality. *European Journal of Personality*, 1994, 8(3), s.163–181.

Braun, V., & Clarke, V, Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı. *Journal of Qualitative Research İn Education*, 2019, 7(2).

Bond, M. H., ve Hofstede, G, The cash value of Confucian values. *Human systems management*, 1989, 8(3), 195-199.

Boyatzis, R.E, Transforming Qualitative İnformation: Thematic Analysis And Code Development. Sage, 1998.

Çaha, Ö, Bir Sivil Beraberlik Olarak Devlet, *Liberal Düşünce Dergisi*, 2017, 22 (87), s.121-134.

Çevirir, N. ve Yakışan, S, Sinemanın Tarihsel Gelişmiş ve İzleyici Profili Üzerine Bir Değerlendirme, *Marmara İletişim Dergisi*, 1994, 6, s.131-142.

Çiftçi, M, Parlamenter Sistem ve Güçlü Yönleri, *İktisat İşletme ve Finans*, 2016, 31(371), s.119-142.

Çolak, Ç. D, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Yetkisinin Amerikan Sistemi Üzerinden Karşılaştırmalı Analizi, *Strategic Public Management Journal*, 2017, s.51-65.

- Demir, E., ve Yılmaz, S, Sosyal Medya Kullanımının Gençlerin İletişim Alışkanlıklarına Etkisi, *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2021, 38(2), s.87-105.
- Demirutku , K., ve Sümer, N, Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması, *Türk Psikoloji Yazıları*, 2010, s.17-25.
- Deth, J., ve Scarbrouhg, E, J. W. Deth, ve E. Scarbrouhg içinde, Impact of Values (s. 5). Oxford, 1994.
- Dinçkol, B, Atina Demokrasısından Roma Cumhuriyetine- Demos'tan Populus Romanus'a, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2017, 23(3), s.751 – 765.
- Dunbay, S, 23 Temmuz 2008 Tarihli Anayasa Reformu Işığında Fransa'daki Yarı Başkanlık Sistemi, *Ankara Barosu Dergisi*, 2012, 70(3).
- Duverger, M. (1980). A New Political System Model: Semi-Presidential Government. *European Journal of Political Research*. 2020, 8 (2), s.165-187
- Ersanlı, H, Parlamenter Sistemin Güçlü ve Zayıf Yönleri. *Toplum ve Bilim*, 2014, s.133, 119-131.
- Evans, G., & Neundorf, A, Core political values and the long-term shaping of partisanship. *British Journal of Political Science*, 2020, 50(4), 1263-1281.
- Gafuroğulları, D, Grafik Tasarımının Reklam Afişlerinde Kullanımı: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Örneği. *TOJDAC*, 2014, 4 (2), s.53-71.

Gonçalves, G. Political Communication, *The International Encyclopedia of Strategic Communication*, Ed. R. L. Heath ve W. Johannsen, New York: John Wiley & Sons, 2018.

Goren. P, Party Identification and Core Political Values, *American Journal of Political Science*, 2005, 49 (4), s.881-896.

Gören, Z, Temel Hakların Sınırlanması Sınırlamanın Sınırları, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, 6 (12), s.39-59

Gözler, K. Elveda Kuvvetler Ayrılığı Elveda Anayasa, 10 Aralık 2016 Tarihli Anayasa Değişikliği Teklifi Hakkında Bir Eleştiri, *Ankara Barosu Dergisi*, 2016, 74 (4), s.25-36.

Güler, T, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve kamu yönetimi etkileri, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, 21(39), s.299-322.

Gülener, S., ve Miş, N, Cumhurbaşkanlığı Sistemi. *Seta Analiz*, 2017, 190, s.7-25.

Hebecci, A. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Kamu Politikası Yapımı ve Politika Kurulları, *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Niğde.

Inglehart, R, Changing values among western publics from 1970 to 2006. *West European Politics*, 2008, 31(1-2), s.130-146.

Işık, H. M, İsviçre Konfederasyonu Hükümet Sisteminin Meclis Hükümeti Sistemi Bakımından Değerlendirilmesi. *DEÜHFD*, 2022, 27 (47), s.533-561.

James, S, *British Cabinet Government*. (2. Baskı). Londra: Routledge Publishing, 1999.

Kaya, M, Başkanlık Sisteminin Avantajları ve Dezavantajları, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018, s.54, 35-47.

Kılınç, D, Türkiye’de Bitmeyen Tartışma: Hükümet Sistemi Üzerine Değerlendirmeler, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2016, 20(1), s.447-510.

Kışlalı, A. T, Eski Yunan’da Demokrasi ve Demokratik Düşünce, *Amme İdaresi Dergisi*, 1984, 17(1), s.63 – 77.

Kocakaplan, H, ve Işık, Y, Başkanlık Sistemi ve Türkiye. *Bilig*, 2017, s.82, 49-74.

Korkmaz, T. Hükümet Sistemleri ve Türkiye Üzerine Bir Analiz, *Akademik Hassasiyetler*, 2016, 3 (6).

Kuzu, B, Neden Başkanlık Hükümeti, *Yeni Türkiye Dergisi*, 2013, s.9, 51, 25-51.

Verney, D. V, Parliamentary Government and Presidential Government, *Parliamentary Versus Presidential Government*, Ed. Arend Lijphart, I. Edition, Oxford University Press, Oxford, 1959.

Lasswell, H. H, *Propaganda techniques in the World War*. New York, UK: Knopf, 1927.

Lewis, B, Hüküma, *Encyclopaedia of Islam*, Peri J. Bearman et al. (eds), 2nd ed., 12 vols., 2005.

Ludwikowski, R. R, Latin American Hybrid Constitutionalism: The United States Presidentialism in the Civil Law Melting Pot. *Boston University International Law Review*, 2003, 21:29, 29-61

Mainwaring, S, Presidentialism, Multiparty Systems, and Democracy: The Difficult Equation. Working Paper #144 - September 1990, Kellogg Institute,

Margolis, M., ve Resnick, D, *Politics as usual: The cyberspace "revolution"*, Thousand Oaks, CA: Sage, 2000.

Maslow, A. H, A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 1943, s.50, 370-396.

Pepper, S. C, *The Sources of Value (II b.)*. Los Angeles: University of California Press, 1970.

Polater, Y. Z, Modern Hükümet Sistemlerinden Yarı-Başkanlık Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2014, 4(4).

Rokeach, M, *The Nature of Human Values*, London: A Devision of Macmillien Publising, 1973.

Shugart, M. S, Comparative Executive-Legislative Relations. *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Ed. Rhodes, R. A. W., Binder, S. A., Rockman, B. A.). UK: Oxford University Press, 344-366, 2006.

Schwartz, S. H., Caprara, G., ve Vecchione, M, Basic Personal Values, Core Political Values, and Voting: A Longitudinal Analysis. *Political Psychology*, 2010, s.1-46.

Schwartz, S. H., ve Bilsky, W, Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1990, 58(5), s.878–891.

Siaroff, A. Comparative Presidencies: The Inadequacy of the Presidential, Semi-Presidential and Parliamentary Distinction, *European Journal of Political Research*. 2003, s.42, 287-312.

Spates, J. L, The Sociology of Values. *Annual Reviews Social*, 1983, s.27-49

Stepan, A., Skach, C, Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation: Parliamentarianism versus Presidentialism. *World Politics*, 1993, s.46, 1-22.

Studlar, D. T., McAllister, I., ve Asci, A, Privatization and the British electorate: microeconomic policies, macroeconomic evaluations, and party support. *American Journal of Political Science*, 1990, s.1077-1101.

Taşkıran, İ. A, Dijital Gazetelerin Sosyal Medya Stratejileri ve Sosyal Medyanın Haber Okunurluğuna Etkisi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2018, s.30, 218-240.

Turan, M, Türkiye'nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2018, 7(3), s.42-91

Yılmaz, O., Cesur, S., ve Bayad, A, Türklerin ve Kürtlerin Birbirlerine Karşı Olumsuz Tutumlarının Bazı Psikolojik Değişkenlerle İlişkisi, *Türk Psikoloji Yazıları*, 2018, s.82-99.

Yıldırım, A. And Şimşek, H, *Qualitative Research Methods In The Social Sciences* (6th Ed.). Ankara, 2008.

Yılmaz, M., & Karakaş, O., 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Siyasal Değerler Açısından Analizi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 2019, s.37, s.145-160.

Yüksel, C.. Türkiye'nin Gelecek Siyasi Sistem Tercihi Rasyonelleştirilmiş Parlamenterizm, Yarı-Başkanlık ve Başkanlık Sistemleri. *Yasama Dergisi*, (25), s.38- 70, 2013.

3-Elektronik Kaynaklar

<https://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/144.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.8.2023) 1990.

Gökçe, A. F,Dünyadan Örnek Hükümet Sistemleri, Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Erişim Adresi:

[https://www.assam.org.tr/file:///C:/Users/bilal/Downloads/Dunyadan_Ornek_Hukumet_Sistemleri%20\(2\).pdf](https://www.assam.org.tr/file:///C:/Users/bilal/Downloads/Dunyadan_Ornek_Hukumet_Sistemleri%20(2).pdf), (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2022), 2018.